

9

Llengua, immigració i ensenyament del català

Й

l'ucraïnès

Francesc Roca

Generalitat de Catalunya
Departament de Benestar i Família

Col·lecció Llengua, immigració i ensenyament del català, núm. 9

L'UCRAÏNÈS

ESTUDI COMPARATIU ENTRE LA GRAMÀTICA DEL CATALÀ I LA DE L'UCRAÏNÈS

Francesc Roca

**Grup de Lèxic i Gramàtica
Gabinet d'Assessorament Lingüístic per a la Immigració
Universitat de Girona**

Generalitat de Catalunya
Departament de Benestar i Família

Roca Urgell, Francesc

L'Ucrainès : estudi comparatiu entre la gramàtica del català i la de l'ucraïnès. - 2a ed. - (Llengua, immigració i ensenyament del català ; 9)

ISBN 84-393-7040-7

I. Catalunya. Departament de Benestar i Família II. Títol III. Col·lecció: Llengua, immigració i ensenyament del català ; 9

1. Català - Gramàtica comparada - Ucrainès 2. Ucrainès - Gramàtica comparada - Català 3. Català - Ensenyament - Estudiants estrangers
804.99-5:808.3-5

El projecte “Llengua, immigració i ensenyament del català” ha estat finançat pel Departament de Benestar i Família de la Generalitat de Catalunya a través de dos convenis de col·laboració amb la Universitat de Girona (2000-2001 i 2002-2003).

Els investigadors que han treballat en la redacció dels resultats d'aquests projectes són:

Lluïsa Gràcia Solé (coordinadora)	Grup de Lèxic i Gramàtica (UdG)
Joan Miquel Contreras Heras	Grup de Lèxic i Gramàtica (UdG)
Jordi Farrés Nierga	SEDEC, Girona
Olga Fullana Noell	Grup de Lèxic i Gramàtica (UdG) - IEC
Xavier Lamuela Garcia	Grup de Lèxic i Gramàtica (UdG)
Juan Carlos Moreno Cabrera	Universidad Autónoma de Madrid
Marcos Orozco Pairet	Becari del projecte (UdG)
Francesc Roca Urgell	Grup de Lèxic i Gramàtica (UdG)
Raquel Sánchez Avendaño	Estudiant de màster (UdG)
Josep M. Serra Bonet	Grup de Cultura i Educació (UdG)
Elisabet Serrat Sellabona	Grup de Cultura i Educació (UdG)

Han participat en l'elaboració d'aquest volum com a becaris, col·laboradors o revisors:

Daniel Bartomeu Gifreu	Grup de Lèxic i Gramàtica (UdG)
Berta Crous Castañé	Grup de Lèxic i Gramàtica (UdG)
Olga Fullana Noell	Grup de Lèxic i Gramàtica (UdG) - IEC
Cristina Molas Casacuberta	Becària del projecte (UdG)
Marcos Orozco Pairet	Becari del projecte (UdG)
Evdokim Perevalskiy	Girona
Laura Riera Casellas	Grup de Lèxic i Gramàtica (UdG)

© Generalitat de Catalunya
Departament de Benestar i Família

Primera edició: juny de 2005

Segona edició: març de 2006

Tiratge: 2.000 exemplars

ISBN: 84-393-7040-7

Dipòsit legal: B. 18.405-06

Disseny: gama, sl

Impressió: Agpograf

PRESENTACIÓ

Em plau presentar-vos una reedició dels deu volums de la col·lecció «Llengua, immigració i ensenyament del català» que el Departament de Benestar i Família edita amb la voluntat d'ajudar a conèixer la nostra societat i d'acollir les persones que arriben d'arreu del món. Cadascun dels volums és fruit d'un estudi destinat a fer notar els aspectes lingüístics que poden afavorir o dificultar l'aprenentatge del català. Contenen una descripció gramatical de la llengua i un apartat dels errors i dels problemes lingüístics més freqüents, i, a més, uns estudis comparatius breus del sistema gramatical català amb els sistemes gramaticals de cadascuna de les llengües.

El Govern de la Generalitat de Catalunya aposta fermament per garantir una acollida adequada a totes les persones que han escollit el nostre país per a viure-hi. Cal posar els instruments necessaris per a fer-ho possible. Conèixer el català, per a aquestes persones, és un element important que tenen per a socialitzar-se. Però aprendre el català no ha de ser únicament una decisió personal i un dret, sinó que tota la ciutadania els ho hem de facilitar: els qui ens hi relacionem, els qui hi convivim i els professionals de les administracions, entre els quals hi ha els responsables de l'ensenyament.

Una de les tasques que podem fer, i volem fer, des de la Generalitat de Catalunya, és facilitar que aquest aprenentatge es faci, i es faci al més ràpidament possible. Per això, cal que els diferents nivells de formació i els professionals que hi treballen estiguin prou preparats i adaptats a la nova realitat. L'edició d'aquesta col·lecció és una eina que ha de permetre als professionals de l'ensenyament identificar les dificultats i els progressos en l'aprenentatge del català derivats de les diferències fonètiques, gramaticals i lèxiques amb la seva llengua materna. Desitgem que aquests manuals us facilitin la feina, una feina important per a garantir la igualtat d'oportunitats i articular l'acolliment també a partir d'un concepte inclusiu i vertebrador socialment com ha de ser l'aprenentatge de la nostra llengua pròpia.

ANNA SIMÓ I CASTELLÓ
Consellera de Benestar i Família

Стаття 1.

Всі люди народжуються вільними і рівними у своїй гідності та правах. Вони наділені розумом і совістю і повинні діяти у відношенні один до одного в дусі братерства.

Article 1

Tots els éssers humans neixen lliures i iguals en dignitat i en drets. Són dotats de raó i de consciència, i han de comportar-se fraternalment els uns amb els altres.

(Declaració Universal dels Drets Humans)

INTRODUCCIÓ

La idea de fer un estudi sobre les llengües dels immigrants que resideixen a Catalunya va sorgir de la constatació dels problemes que suposava el fet d'integrar a les aules i a la societat unes persones que parlaven una altra llengua de la qual la comunitat educativa del nostre país, en la majoria dels casos, no tenia cap coneixement. La situació, doncs, és ben diferent de la que es dóna amb els immigrants que parlen castellà, perquè els educadors sí que poden entendre i parlar la seva llengua i, per tant, no es dóna la impossibilitat de comprensió i de relació verbal.

L'objectiu d'aquests treballs és proporcionar als mestres i professors que han d'ensenyar català als nostres immigrants una eina que els serveixi per apropar-se una mica a la llengua que parlen els seus alumnes. No es tracta, evidentment, que aprenguin àrab, xinès o fula, per exemple. Només pretenem que tinguin una idea general del funcionament de la gramàtica d'aquestes llengües que els permeti valorar i entendre les dificultats i els progressos dels aprenents. És obvi que no tots els problemes lingüístics provenen de la interferència amb la primera llengua: alguns són generals en qualsevol aprenentatge d'una segona o, fins i tot, d'una primera llengua. Però sí que hi ha determinats errors que s'entenen més bé si es compara la gramàtica del català amb la de l'altra llengua. Nosaltres no pretenem, en aquests estudis, donar solucions ni material didàctic per als problemes concrets. Això es podrà fer en una segona fase, ara que tenim identificades les diferències entre les dues llengües i que hem pogut detectar els errors més freqüents. El treball que presentem ara hauria d'ajudar l'ensenyant a deduir d'on vénen o d'on poden venir els problemes i hauria d'estimular-lo a trobar estratègies didàctiques adequades a cada cas.

La idea que hi ha al darrere d'aquest projecte és que, perquè els immigrants s'integrin, cal que la societat d'acollida tingui algun coneixement de la cultura dels que hi arriben. I la cultura, entre altres coses, inclou la llengua. I potser és el factor més important, perquè és el que permet la transmissió de coneixements, d'experiències i de sentiments. La llengua, i per raons històriques els catalans ho podem entendre molt bé,

és un tret molt lligat a la persona i a la comunitat, que mereix un respecte especial per part dels altres i que en cap cas no s'ha de menystenir o ignorar.

Poder demostrar als immigrants que sabem alguna cosa de la seva llengua, encara que només sigui que en coneixem l'existència i el nom o la manera de dir *bon dia* o *gràcies*, manifestar que hi estem interessats i ensenyar-los que tenim un llibret que ens pot ajudar a saber-ne més, són coses que ells agrairan, com ho agrairíem nosaltres si ens trobéssim en les seves circumstàncies. En molts casos, especialment per als parlants d'algunes llengües africanes, aquest interès pot tenir encara un altre efecte beneficiós: evitar que ells s'avergonyeixin de la seva pròpia llengua i, per tant, reduir el sentiment d'inferioritat que de vegades senten envers ells mateixos i la seva cultura quan són aquí. Només quan ens acceptem i ens sentim acceptats som capaços d'acceptar els altres. Un procés d'integració no pot anar desvinculat del coneixement mutu. Integrar no vol dir fagocitar. Integrar-se no pot implicar haver de renunciar a la pròpia cultura. Si fos així seria un empobriment... per a les dues parts.

Estructura del llibre

Aquest llibre consta de sis parts. En la primera, *Identificació de la llengua*, es donen unes nocions bàsiques sobre els llocs on es parla l'ucraïnès, el nombre de parlants, la història i la situació sociolingüística, les variants dialectals i les principals característiques gramaticals.

La segona part, *Descripció gramatical*, és la més extensa i presenta diverses qüestions de l'estructura de la gramàtica de l'ucraïnès, especialment aquelles que són més diferents del català o que poden ser la font d'alguns errors. Aquesta part està organitzada internament en quatre subapartats: fonètica i fonologia, morfologia, sintaxi i lèxic. Aquest capítol no s'ha de veure com una “gramàtica de l'ucraïnès”: és només un conjunt d'informacions gramaticals sobre l'ucraïnès que es comparen amb les estructures corresponents del català. Sempre que ens ha estat possible hem relacionat la comparació gramatical amb els errors que hem detectat en la parla catalana de les persones d'origen ucraïnès. Hem intentat deixar de banda els tecnicismes i hem simplificat els problemes al màxim. Possiblement un lingüista hi trobarà mancances, problemes interessants poc explicats i sense cap proposta de solució. I tindrà raó. Però

es tracta d'un treball amb una finalitat pràctica molt clara: ajudar els educadors (que no necessàriament són lingüistes). És per això que hem cregut convenient deixar de banda les disquisicions que podrien ser molt interessants per a un lingüista però que no aportarien res significatiu a l'obra tal com l'hem concebuda des del començament.

La tercera part, *Resum de qüestions gramaticals problemàtiques*, consisteix en una llista amb els tipus d'errors que hem trobat, amb alguns exemples i la referència a l'apartat del segon capítol en què es tracta la qüestió. Els errors provenen de parlants ucraïnesos que hem entrevistat quan parlaven català. En algun cas, l'informant parlava castellà, perquè ha estat difícil trobar adults ucraïnesos que parlessin català. En tot cas, els resultats no són diferents dels que tindriem si haguessin parlat en català: els tipus d'errors són gairebé els mateixos perquè les dues llengües, el català i el castellà són molt similars. Quan apareix un exemple d'error en castellà, aquest es marca entre parèntesis amb l'abreviatura (cast.). S'ha de tenir en compte que cap dels nostres informants no era en els primers estadis d'aprenentatge de la llengua. Això vol dir que no hem pogut detectar alguns dels errors que, molt probablement, es donen en els primers moments i després desapareixen.

El quart apartat correspon a dos breus vocabularis, un de català - ucraïnès i un altre d'ucraïnès - català. La forma ucraïnesa està escrita en la transliteració de l'alfabet ciríl·lic que hem adoptat i que donem a l'apèndix 2 i respecta les convencions ortogràfiques de l'ucraïnès. A l'apèndix també hi ha les equivalències entre les grafies i els símbols de l'alfabet fonètic internacional. Aquestes equivalències, juntament amb la descripció dels sons que hi ha a l'apartat de fonètica i fonologia de la segona part, poden facilitar, fins a un cert punt, la pronunciació d'alguna paraula en ucraïnès, si és necessari. S'han triat els conceptes que es consideren més o menys universals en la bibliografia especialitzada i s'hi han afegit aquells que ens semblava que podien ser d'ús més freqüent en la nostra societat o en la cultura ucraïnesa.

Finalment, la cinquena part és una breu bibliografia que inclou els materials utilitzats, referències assequibles des de Catalunya i adreces de pàgines web relacionades amb el tema, i el sisè i últim apartat conté els apèndixs: el quadre de l'alfabet fonètic internacional, el quadre de sons del català, la transliteració de l'alfabet ciríl·lic i un mapa de l'extensió geogràfica de l'ucraïnès.

Agraïments

Tot aquest projecte no hauria estat possible sense el finançament del Departament de Benestar i Família de la Generalitat de Catalunya. Agraïm, doncs, la confiança que ens han demostrat els responsables del Departament i la col·laboració de les persones que hi treballen.

La redacció d'aquest volum s'ha beneficiat de la col·laboració de diverses persones. En primer lloc agraïm la feina que han fet els becaris i col·laboradors que han treballat directament o indirectament en aquest projecte, entrevistant informants, transcrivint els enregistraments, i fent tot el que calia: M. Orozco, C. Molas, B. Crous i L. Riera. A O. Fullana devem les pautes i totes les indicacions necessàries per a l'estructuració dels vocabularis finals. També expressem el nostre agraïment a les persones que han acceptat de ser entrevistades i a les escoles que ens han facilitat les entrevistes: el CEIP Pere Torrent i l'IES Coll Rodés, de Lloret de Mar, l'IES S'Agulla de Blanes, el Centre de Formació d'Adults Maria Verdaguer de Figueres i el Centre de Formació d'Adults de Vic. Donem les gràcies a la *International Phonetic Association* (c/o Department of Linguistics, University of Victoria, Victoria, British Columbia, Canadà) per permetre la reproducció del quadre de sons que apareix a la secció d'apèndixs. Finalment, volem donar les gràcies molt especialment a M. Orozco i a M. Rovira, que ens han proporcionat puntualment material necessari per a l'elaboració del llibre, i a E. Perevalskiy, X. Lamuela, J. Castellví i T. Vallverdú, que han acceptat de revisar aquest treball i ens han aportat diverses informacions, evitant que hi apareguessin uns quants disbarats. Els errors i defectes que persisteixen són responsabilitat exclusiva de l'autor.

Agraïm per endavant tots els suggeriments, les observacions i les correccions que els lectors ens puguin fer a l'adreça de correu electrònic gali@udg.es. La vostra col·laboració ens podrà ser molt útil per a millorar el nostre treball.

ABREVIATURES USADES EN LA DESCRIPCIÓ GRAMATICAL

1P.	primera persona	M.	masculí
2P.	segona persona	N.	nominatiu
3P.	tercera persona	N.	neutre
A.	acusatiu	NEG.	negació
COND.	condicional	PART.	participi
COP.	partícula copulativa	PART.INT.	partícula interrogativa
D.	datiu	PAS.	passat
DIM.	diminutiu	PERF.	perfectiu
F.	femení	PL.	plural
FUT.	futur	POSS.	possessiu
G.	genitiu	PRES.	present
GER.	gerundi	REC.	recíproc
I.	instrumental	REFL.	reflexiu
IMP.	imperatiu	REL.	relatiu
IMPERF.	imperfectiu	SG.	singular
L.	locatiu	V.	vocatiu

ABREVIATURES USADES EN EL VOCABULARI

adj.	adjectiu	pl.	plural
adv.	adverbi	prep.	preposició
conj.	conjunció	pron.	pronom
n.	nom	sg.	singular
num.	numeral	v.	verb

1. IDENTIFICACIÓ DE LA LLENGUA

1.1. FAMÍLIA LINGÜÍSTICA, SITUACIÓ GEOGRÀFICA I NOMBRE DE PARLANTS

L'ucraïnès pertany al grup de les llengües eslaves orientals. Aquest grup està format, a més de l'ucraïnès, pel bielorús i pel rus, dues llengües amb les quals l'ucraïnès es relaciona estretament i comparteix força aspectes, com l'ús de l'alfabet ciríl·lic. Les tres llengües d'aquest grup oriental es relacionen amb les llengües del grup eslau oest (integrat pel polonès, el txec, l'eslovac i les llengües sòrab de l'est d'Alemanya) i amb les llengües del grup eslau sud (eslovè, serbocroat, macedoni i búlgar). Les llengües eslaves en general es connecten amb les llengües bàltiques (lituà i letó) i amb la resta de membres de la família indoeuropea, que inclou el llatí i les llengües romàniques que se'n deriven. Des d'aquest punt de vista, doncs, podem considerar que hi ha una certa connexió genètica entre l'ucraïnès i el català.

Actualment, l'ucraïnès compta amb més de 36 milions de parlants, repartits majoritàriament entre Ucraïna (uns 33 milions) i les terres dels estats que hi fan frontera (sud-oest de Rússia, est de Polònia, Bielorússia, Romania, Moldàvia, est d'Eslovàquia i Hongria) (§ 6.4). També es parla en algunes zones de Sèrbia i Montenegro, de Croàcia i de Bòsnia i Hercegovina, el territori propi del grup eslau sud. Als parlants d'ucraïnès d'aquestes zones s'hi poden afegir els que durant el segle XX van migrar cap als Estats Units d'Amèrica, al Canadà, a Austràlia i a diversos països de Sud-amèrica.

1.2. ORÍGENS I VARIANTS DIALECTALS

L'ucraïnès, com totes les llengües, no és uniforme a tots els llocs on es parla. Hi ha una sèrie de diferències que donen lloc a variants amb els seus propis trets fonològics, morfològics, sintàctics i lèxics. L'existència d'aquestes variants, com també les diferents etapes per les quals ha passat la llengua des del seu naixement, són punts importants en el moment de fixar un estàndard.

Es poden distingir tres grans grups de dialectes: els dialectes del nord, els dialectes del sud-oest (que inclouen les zones de Galítsia, Transcarpàcia i Bucovina), i els dialectes del sud-est. *Kyïv* (Kíev), la capital d'Ucraïna i principal centre polític, es troba justament en la zona de transició entre els dialectes del nord i els del sud.

El desenvolupament de l'ucraïnès des que es pot considerar una llengua diferenciada del rus i del bielorús (vers el 1500, segons recull Badia (2002)) ha estat condicionat per una sèrie de factors socials i polítics força complexos. Per tal de disposar d'unes bases mínimes que ens ajudin a comprendre una mica la situació de la llengua, farem un resum molt breu i impressionista de la història d'Ucraïna, que té com a tret característic el fet d'haver estat sotmesa durant gran part de la seva existència a diferents potències polítiques. Fins al segle XVIII les terres de l'actual Ucraïna es trobaven repartides entre Polònia (part occidental) i Rússia (part oriental). Quan, cap a la fi d'aquest mateix segle, el domini polonès es desfà, l'imperi rus s'esten cap a l'oest i ocupa tota Ucraïna excepte les zones de Galítsia, Transcarpàcia i Bucovina, que queden sota l'imperi austrohongarès. La dominació per part d'aquests dos grans imperis es va acabar amb la Revolució Russa de febrer de 1917 i les seves conseqüències polítiques. La independència política respecte als dos imperis, però, no va suposar la unificació d'Ucraïna, ja que mentre que el 1917, després de la caiguda del tsar, es proclamava la República Popular d'Ucraïna, el 1918, amb la fi de l'imperi austrohongarès, es creava la República Popular d'Ucraïna Occidental. A la primeria de la tercera dècada del segle, la República Popular d'Ucraïna es converteix en la República Socialista Soviètica d'Ucraïna i s'integra a l'URSS, però les regions occidentals queden incorporades de nou a Polònia. El 1939 i el 1940, i com a conseqüència de l'ocupació nazi de Polònia, Galítsia i Bucovina, passen a formar part de la República Socialista Soviètica d'Ucraïna, com també ho farà Transcarpàcia el 1945, a la fi de la Segona Guerra Mundial. A partir d'aquest moment Ucraïna esdevé membre de l'ONU, però no és fins al 1991, amb el desmembrament de l'URSS, que assoleix la plena independència política.

Aquests esdeveniments històrics han deixat una forta empremta en l'evolució i la fixació de l'ucraïnès, que no ha estat llengua oficial única del país fins a la darrera dècada del segle XX. El naixement de l'ucraïnès estàndard actual es remunta a la fi del segle XVIII i la seva consolidació es va anar produint al llarg del segle XIX. Aquesta

llengua es basava en parlars de la zona sud-oriental i combinava elements procedents de diferents dialectes amb d'altres de documents antics. Però la divisió de les terres d'Ucraïna entre Àustria i Rússia i el poder centralitzador dels dos imperis provocaven que l'ucraïnès estigués en una clara situació d'inferioritat respecte a les llengües oficials a la vida pública. Una mostra d'aquesta marginalitat es veu clarament en el fet que l'imperi rus va arribar a prohibir que s'imprimís res en ucraïnès, que es considerava un dialecte del rus. Precisament aquesta prohibició va afavorir que els dialectes sud-occidentals, que no estaven sota el domini rus i gaudien d'una situació menys dolenta, tinguessin l'oportunitat d'influir en la formació de la llengua estàndard. Amb la incorporació a la Unió Soviètica, l'ucraïnès es va convertir en llengua oficial, al costat del rus, però no va ser fins a partir de 1945, quan tot Ucraïna ja era la República Soviètica Socialista d'Ucraïna, que es va fixar un estàndard que es va ensenyar a les escoles. La consideració de l'ucraïnès com a llengua oficial única es produeix el 1991.

Les dades que es comenten en aquest llibre corresponen majoritàriament a l'ucraïnès estàndard fixat en la segona meitat del segle XX.

1.3. L'ALFABET

L'alfabet ucraïnès és una adaptació de l'alfabet ciríl·lic, que també ha estat adoptat per altres llengües eslaves com ara el rus, el bielorús, el macedoni, etc. L'alfabet ciríl·lic de l'ucraïnès incorpora, respecte al que es fa servir en llengües com el rus, les grafies Г - г [g], Й - й [j], І - і [i] i Ї - ї [ji] (§ 6.1). En aquest llibre la transcripció dels sons de l'ucraïnès i la seva transliteració s'han fet d'acord amb l'alfabet fonètic internacional i les pautes que es poden trobar a Shevelov (1993: 953) i a Pugh i Press (1999: 20).

A l'apèndix 6.2 facilitem l'alfabet ciríl·lic de l'ucraïnès amb la transcripció fonètica de cada so i la transliteració que hem adoptat. La transliteració dels exemples es farà d'acord amb la forma escrita i les convencions ortogràfiques pròpies de l'ucraïnès. Això suposa que alguns processos fonològics, com, per exemple, l'assimilació de sonoritat o de palatalització de les consonants (§ 2.1.2.2.1), no quedaran reflectits (la transcripció fonètica, quan es considera especialment rellevant, sí

que posarà de manifest aquests processos). D'altra banda, sí que es recollirà adequadament el caràcter palatal d'una consonant o no o l'elisió d'un so quan l'escriptura ja se'n fa ressò en ucraïnès.

1.4. PROPIETATS TIPOLÒGIQUES

L'ucraïnès és una de les llengües del grup est de la branca eslava. Com a llengua eslava presenta una sèrie de característiques tipològiques comunes a la resta de llengües del mateix grup i, de vegades, pròpies també de moltes de les llengües classificades com a indoeuropees (entre les quals hi ha totes les llengües romàniques).

Dins del camp de la fonologia, l'ucraïnès es qualifica com una llengua en què l'accent té rellevància fonològica. Això vol dir que a les paraules sempre hi ha una síl·laba que es pronuncia amb més intensitat que la resta i que aquesta especificació pot servir per distingir entre paraules.^{1,2} En aquest punt l'ucraïnès coincideix amb el català, que també compta amb un accent d'intensitat amb valor distintiu:

(1)	a.	óbid	‘cèrcol’	obíd	‘menjar (n.)’
	b.	zámok	‘castell’	zamók	‘pany’

Una altra característica important de la fonologia de l'ucraïnès, i que també és pròpia de les altres llengües del seu grup, és la palatalització de les consonants. Aquesta palatalització té valor distintiu en molts casos i afecta alguns processos morfològics, ja que determina el tipus d'arrel i, en conseqüència, l'afix que s'hi afegeix.

Pel que fa a la morfologia, l'ucraïnès és una llengua flectiva (o fusionant). Com és propi de les llengües eslaves, en la morfologia nominal es distingeixen les categories de gènere, nombre i cas, i en la morfologia verbal, les categories de temps i de concordança en persona (gènere) i nombre. El català també és una llengua flectiva, però

¹ En aquest llibre marcarem amb accent gràfic la vocal de la síl·laba que té més intensitat sempre que la paraula tingui més d'una síl·laba. Els monosíl·labs apareixeran sense accent gràfic tot i tenir-ne fonològicament (es reproduïen així les pautes ortogràfiques de l'ucraïnès escrit).

² Els únics elements lèxics que no porten accent són considerats clítics (o àtons) i fonològicament es recolzen sempre en paraules amb accent.

es diferencia considerablement de l'ucraïnès en el tipus i en l'organització de les diferents categories flectives.

La caracterització tipològica de caràcter sintàctic més tradicional pren com a punt de referència l'ordre en què apareixen dins de la frase el subjecte (S), el verb (V) i els complements exigits pel verb (O). Des d'aquest punt de vista, l'ucraïnès es pot considerar com una llengua SVO, és a dir, d'ordre bàsic *subjecte - verb - objecte*. Aquesta propietat és important perquè determina l'ordre en què apareixen altres constituents en altres sintagmes. Si una llengua és SVO, el nucli del sintagma tendeix a aparèixer a l'esquerra i a precedir els seus complements. En canvi, si la llengua és SOV, el nucli s'acostuma a trobar cap a la dreta, darrere dels complements. Podem exemplificar el cas SVO amb algunes construccions del català, que també és una llengua d'aquest tipus:

(2)	Sintagma verbal:	verb + complement	llegeixo el diari
	Sintagma nominal:	nom + adjectiu	un noi alt
		nom + complement	el cotxe de la Maria
	Sintagma adjectiu:	adjectiu + complement	ple d'aigua

Una altra conseqüència de l'especificació com a llengua SVO és el fet de tenir preposicions i no postposicions (típiques de les llengües SOV). A l'apartat dedicat a la sintaxi podrem comprovar que l'ucraïnès s'adequa en general a aquests paràmetres, però també que presenta alguna particularitat que comentarem especialment.

2. DESCRIPCIÓ GRAMATICAL

2.1. FONÈTICA I FONOLOGIA

2.1.1. LES VOCALS

2.1.1.1. Inventari de vocals

El sistema vocàlic de l'ucraïnès consta de sis vocals /a, ɛ, ɪ, i, ɔ, u/. Si el comparem amb el del català veurem que és una mica més simple en el sentit que no distingeix entre /e, o/ i /ɛ, ɔ/ i que no té la vocal neutra /ə/, però també que, en contrapartida, presenta una vocal central mitjana /ɪ/ inexistent en català. L'esquema següent ens permet situar adequadament aquestes sis vocals (podeu comparar-lo amb el quadre de vocals del català de l'apèndix 6.3):

(3) Sistema vocàlic

	Anterior	Central	Posterior
Tancada (alta)	i		u
Semitancada		ɪ	
Semioberta	ɛ		ɔ
Oberta (baixa)		a	

Aquesta classificació és, però, controvertida, ja que alguns autors han considerat que /ɪ/ només és una variant de les vocals anteriors. La justificació fonològica d'un fonema té a veure amb la capacitat per distingir parells mínims. D'acord amb els exemples que donem a continuació, podem considerar que, efectivament, totes sis vocals són fonemes:³

³ Els parells d'exemples *kyn'!* / *kin'* i *byj!* / *bij* de (4) són els que serveixen a Pugh i Press (1999) per defensar el sistema amb sis vocals. Cal tenir en compte, però, que aquests parells mínims només es troben quan la vocal és accentuada, de manera que en posició àtona les vocals de l'ucraïnès serien només cinc, com proposa Shevelov (1993).

- (4)
a	‘i, però’		
i	‘i, també’		
o	‘a’		
u	‘a, en, dins de’		
pára	‘parell’	péra	‘plomes, bolígrafs’
Kyn’!	‘Llença!’	kin’	‘cavall’
Byj!	‘Pega, colpeja!’	bij	‘batalla’

La pronunciació d’aquestes vocals no és uniforme en tots els contextos i, en alguns casos donen lloc a variants que no es poden considerar fonemes. És el cas, per exemple, de *o* [ɔ], que es pronuncia [o] (la [o] tancada que tenim en català) quan va davant d’una vocal tancada accentuada ([u], [i]).

2.1.1.2. Alternances vocàliques

A banda de variacions com l’esmentada al final de l’apartat anterior, hi ha un parell d’alternances vocàliques que paga la pena esmentar especialment perquè, de vegades, estan lligades a processos morfològics importants com la flexió nominal i la verbal (§ 2.2.1 i § 2.2.5).

2.1.1.2.1. Alternança entre *e* [ɛ] i *y* [ɪ]

Les vocals [ɛ] i [ɪ] tendeixen a aproximar-se l’una a l’altra quan no van accentuades i no apareixen en posició final de paraula. Això vol dir que dues paraules clarament diferents com les següents presenten una pronunciació idèntica:

- (5)
mené	‘meu’	[mɛnɛ]
myné	‘(ell) passa’	[mɛnɛ]

La manifestació fonètica de [ɛ] i [ɪ] en aquests contextos depèn del tipus de vocal accentuada que hi ha a la síl·laba següent.

2.1.1.2.2. Alternança entre i [i] i o [ɔ] / e [ɛ]

La vocal /i/ pot pronunciar-se [ɔ] o [ɛ] segons el context fonològic i morfològic. Des del punt de vista fonològic, podem assenyalar que la vocal es pronuncia [i] quan forma part d'una síl·laba que acaba en consonant, i que canvia cap a [ɔ] o [ɛ] quan la mateixa consonant passa a formar part de la síl·laba següent. Vegem-ne uns quants exemples:

(6)	r'ik	'any'	róku	'de l'any'
	Kýjiv	'Kíev'	Kýjeva	'de Kíev'
	syr'ítka	'orfenet'	syrotá	'orfe'

És important en tots els casos la intervenció d'un procés morfològic, ja sigui flectiu o derivatiu. També cal tenir en compte que l'alternança no es produeix sistemàticament. Hi ha paraules com les següents en què la vocal [i] es manté:

(7)	dor'izka	'camí'	dor'izók	'dels camins'
	kinč'a	'del final'	kinéc'	'final'

2.1.1.3. Errors relacionats amb les vocals

S'han detectat diversos casos de confusions de vocals. Com reflecteixen els exemples següents, aquestes confusions afecten sobretot la vocal neutra i les vocals anteriors del català:

(8)	[ə]spanyol	→	[i]spanyol
	g[ə]lat	→	g[i]lat
	mat[ə]màtiques	→	mat[i]màtica
	d[ə]	→	d[i]

(9)	[i] l[i] fa	→	[e] l[e] fa
	[i] té	→	[e] té
	v[i]nt-[i]-set	→	v[e]nt-[e]-set
	d[i]ciembre	→	d[e]siembre (cast.)
-
(10)	t[u]rtugues	→	t[ə]rtugues
	directament[e]	→	directament[o] (cast.)

En el primer grup d'exemples, la vocal neutra es pronuncia [i]. Això es pot relacionar amb el fet que en el sistema vocàlic de l'ucraïnès no hi ha cap vocal central com la neutra del català, però sí una vocal amb una articulació que està entre la vocal tancada [i] i la semioberta [ɛ]. A (9), en canvi, la vocal [i] del català es pronuncia [e]. Aquest error no es pot atribuir a la inexistència de [i], sinó, probablement, a la intervenció d'un procés d'assimilació de vocals actiu en ucraïnès (§ 2.1.1.2.1) que no distingeix entre [ɛ] i [ɪ] en posició no accentuada (en tots aquests casos la confusió es produeix en la vocal no accentuada).

Els exemples del tercer grup són més heterogenis. Només tenen en comú la confusió d'una vocal per una altra. El primer també pot servir com a mostra de la vacil·lació respecte a la vocal neutra, mentre que l'exemple castellà és un cas de confusió entre les dues vocals mitjanes.⁴

2.1.2. LES CONSONANTS

2.1.2.1. Inventari de consonants

En el quadre següent reproduïm el sistema consonàntic de l'ucraïnès:⁵

⁴ No sembla gaire factible pensar que en aquest canvi de [e] a [o] hi hagi intervingut, d'alguna manera, el procés explicat al § 2.1.1.2.2, ja que el context fonològic no és l'adequat. La influència de la gramàtica de l'ucraïnès en aquest cas concret podria venir pel fet que la majoria d'adverbis derivats acaben en -o (§ 2.2.9.3).

⁵ La transliteració de tots aquests sons es troba en l'apèndix 6.2. Les consonants palatalitzades (les del quadre o qualsevol altra) van acompanyades d'un apòstrof: *t* correspon a [t] i *t'* a [tʲ], per exemple.

(11) Sistema consonàntic

	bilabial	labiodental	dental		palatal	velar
			normal	palatalitzada		
oclusiva	p b		t d	tʲ dʲ		k g
fricativa		f v	s z	sʲ zʲ	ʃ ʒ	x ɣ
africada			ts dz	tsʲ dzʲ	tʃ dʒ	
nasal	m		n	nʲ		
vibrant			r	rʲ		
lateral			l	lʲ		

En total es poden identificar vint-i-dues consonants diferents a les quals cal afegir les versions palatalitzades de totes les dentals. La palatalització de les consonants és un tret característic important de l'ucraïnès que comentarem amb més detall en l'apartat 2.1.2.2. Respecte a les dentals [t, d, n], és interessant assenyalar que, en contrast amb les del català, són totalment dentals, és a dir, es pronuncien amb la punta de la llengua tocant les dents superiors, i no tocant les dents i els al·lèols, com les del català, que es podrien caracteritzar com a dentoalveolars. La fricativa velar sonora [ɣ] correspon a la pronunciació de la *g* en posició intervocàlica en català.⁶ La vibrant [r] de l'ucraïnès és diferent de la vibrant que en català apareix en posició intervocàlica o a principi de paraula. En català distingim tres consonants diferents: la bategant [r] (*cara*), la vibrant [r] (*porta*) i la vibrant llarga [r:] (*porro*, *rosa*). El so consonàntic de l'ucraïnès és el segon: la vibrant [r].

En ucraïnès la majoria de les consonants poden ser geminades. Les úniques excepcions són les consonants labials i la bategant. La geminació de les consonants es produeix habitualment entre límits de morfemes i sempre entre vocals. Vegem-ne alguns exemples:

- (12) vŷn + nya ‘culpable’ (femení)
vid + dáty ‘regalar’

⁶ Transliterarem aquest so [ɣ] mitjançant la grafia *h*, que, per tant, no s'haurà de llegir com la consonant glotal fricativa sorda que fonèticament es transcriu [h] (§ 6.1).

oblýčč + 'a	'cara'
podrúžž + 'a	'matrimoni'

En els quatre exemples la consonant doblada es troba entre vocals. En els dos primers marca clarament el límit entre morfemes (són casos de derivació), i en els altres dos es troba abans del sufix de flexió de cas (nominatiu singular).

Finalment, és important indicar que algunes de les consonants d'(11) tenen una distribució bastant limitada. Les consonants [f] i [g] no són en realitat genuïnes de l'ucraïnès, i només es troben en préstecs d'altres llengües i en paraules onomatopeïques.⁷ D'altra banda, la vibrant palatalitzada [rʲ] no apareix mai a final de síl·laba.

2.1.2.2. Processos fonològics i alternances que afecten consonants

A continuació caracteritzarem breument alguns fenòmens fonològics importants que afecten les consonants de l'ucraïnès.

2.1.2.2.1. Palatalització de les consonants

En el quadre d'(11) ja hem recollit que a la sèrie de consonants dentals hi correspon una sèrie completa de dentals palatalitzades. En realitat, totes les consonants de l'ucraïnès tenen una versió palatalitzada.⁸ La principal diferència entre les dentals palatalitzades i la resta de consonants palatalitzades és que només les primeres poden arribar a distingir parells mínims i, en conseqüència, es poden considerar fonemes independents. A continuació en donem alguns exemples:

(13)	lák	'laca'	l'ák	'por'
	stáv	'(ell) començà'	st'áv	'(ell) tallà'

⁷ Aquest caràcter de [f] i [g] ha fet que, històricament, en alguns mots s'hagin adaptat amb sons similars propis de l'ucraïnès com [p] o [v], i [ʏ], respectivament.

⁸ Les consonants palatalitzades consisteixen en la pronunciació simultània d'una semivocal [j] i de la consonant corresponent. Representem les consonants palatalitzades mitjançant la grafia de la consonant seguida d'un apòstrof (vg. apèndix 6.2).

ós	‘abella’	ós’	‘aquí’
syna	‘del fill’	syn’a	‘blau’
rása	‘raça’	r’ása	‘sotana’

A més, la distribució de les dentals palatalitzades és molt més lliure que la de les altres consonants palatalitzades, que estan molt condicionades pel context. Respecte a la distribució de les consonants palatalitzades en general, cal dir que mai no es troben davant de la vocal *e* [ɛ].

Les consonants palatalitzades també s’anomenen consonants molles, i les no palatalitzades, consonants dures. Aquesta distinció és important en la gramàtica de l’ucraïnès perquè permet classificar les paraules entre paraules amb arrel molla i paraules amb arrel dura. Les primeres són arrels que acaben en consonant palatalitzada i les segones són arrels que acaben en una consonant no palatalitzada. Com comprovarem a l’apartat 2.2.1, aquesta diferenciació té conseqüències morfològiques importants.

2.1.2.2.2. Sonorització

L’ucraïnès compta amb parelles de consonants sordes i sonores, igual que el català. De fet, les parelles són exactament les mateixes en totes dues llengües (consonants palatalitzades al marge): [p, b], [t, d], [k, g], [f, v],⁹ [s, z], [ʃ, ʒ], [ts, dz], [tʃ, dʒ]. A diferència del que passa en català, en ucraïnès les consonants sonores no s’ensordeixen en posició final de síl·laba ni de paraula (aquest tret també diferencia l’ucraïnès del rus, una llengua que, com ja sabem, li és molt propera). Les transcripcions dels exemples següents mostren que la consonant sonora es manté com a tal en aquestes posicions:

(14)	jízte	[jǐʒtɛ]	‘mengeu’
	róztal’	[róztalʲ]	‘desglaç’

⁹ En alguns dialectes del català, el so [v] no es reconeix com a fonema, però es pot trobar en alguns contextos en què la labiodental sorda assimila la sonoritat de la consonant que la segueix (*afganès* [əvɣənés]).

n'iz	[nʲɪ̯ʒ]	‘ganivet’
med	[méɖ]	‘mel’

El caràcter sonor de la consonant també dóna lloc a un procés d'assimilació d'abast molt ampli. Quan una consonant sorda va seguida d'una consonant sonora, la sorda assimila automàticament el tret de sonoritat de la sonora i es pronuncia com a sonora.¹⁰

(15)	vokzál	[vɔgʒál]	‘estació de trens’
	molot'bán	[mɔlɔɖʲán]	‘batuda’

Les consonants sordes [k] i [tʲ] es converteixen en [g] i [dʲ] per influència de la sonoritat de les consonants sonores [z] i [b] que les segueixen. Les úniques consonants sonores que no provoquen la sonorització de la consonant precedent són les nasals [n, m], la lateral [l] i la vibrant [r]. El procés contrari, és a dir, l'ensordiment d'una consonant sonora seguida d'una consonant sorda, no es produeix. L'única excepció en aquest sentit és el prefix *z-* / *s-*.¹¹

2.1.2.2.3. Alternança consonàntica

Igual que passa amb les vocals (§ 2.1.1.2), alguns segments consonàntics s'alternen entre ells segons el context morfològic. L'alternança es troba sempre en consonants que precedeixen una desinència de flexió (nominal o verbal) o un sufix derivatiu. En l'alternança hi intervé sempre una consonant amb trets palatals, ja sigui pròpiament una palatal o bé una consonant palatalitzada. En el cas de les consonants velars i dentals, l'alternança es produeix sempre amb una palatal ([ʃ], [ʒ], [tʃ] o [dʒ]), i en el de la resta (labials, vibrant, lateral i nasals), amb la versió palatalitzada corresponent. A continuació en donem alguns exemples:

¹⁰ L'assimilació de sonoritat no es reflecteix en la forma escrita en ucraïnès, de manera que tampoc no la reflectim en la nostra transliteració.

¹¹ En aquest cas, la forma escrita reflecteix el caràcter sord. Així, el mateix prefix es pot escriure tant amb una *z* com amb una *s*:

(i) spítáty ‘preguntar’
zbyty ‘cordar’

(16)	a.	kruh	‘cercle’	krúz’ + i	‘en el cercle’
	b.	vúxo	‘orella’	vús’ + i	‘a l’orella’
	c.	knýžka	‘llibre’	knýžc’ + i	‘al llibre’
	d.	xot’ity	‘voler’	xóč + u	‘vull’
	e.	r’ik	‘any’	r’ič + nýj	‘anual’

Les velars [ɣ] i [x] passen a [zʲ] i [sʲ], respectivament, davant del sufix de cas locatiu a (16 a,b); la velar [k] passa a [tsʲ] o [tʃ] davant del sufix de flexió de cas de datiu o locatiu, com a (16c), o davant del sufix derivatiu que forma adjectius, com a (16e), i, finalment, [t] es converteix en [tʃ] quan precedeix els sufixos de flexió verbal, com a (16d).

2.1.2.3. Errors relacionats amb les consonants

Hi ha força diferències entre el sistema consonàntic de l’ucraïnès i el del català, i, en conseqüència, els errors que afecten les consonants són força variats. Veurem en primer lloc alguns dels problemes relacionats amb consonants que existeixen en una llengua, però no en l’altra:

(17)	gue[r:]a	→	gue[r]a
	ca[r:]etera	→	ca[r]etera
	te[r:]oristes	→	te[r]oristes
	pe[r:]o	→	pe[r]o (cast.)
	ba[r:]io	→	ba[r]io (cast.)

(18)	e[ʎ]a	→	e[l]a
	di[ʎ]uns	→	di[l]uns
	[ʎ]egir	→	[l]egir
	[ʎ]op	→	[l]op
	vu[ʎ]	→	vu[l]

(19)	cava[ʎ]ers	→	cava[lj]ers
	caste[ʎ]à	→	caste[j]à
	ni[n]a	→	ni[j]a (cast.)

En el primer grup d'exemples hi ha problemes amb la pronunciació de la vibrant llarga del català. L'ucraïnès té el so vibrant [r], però no el bategant [r] ni el vibrant llarg [r:] que trobem en posició intervocàlica en català (§ 2.1.2.1). La consonant vibrant [r] és un so més fort que la bategant [r], però menys que la vibrant llarga [r:]. Per això, en els casos de (17) (contextos intervocàlics tots cinc) no identifiquem el so vibrant que articula el parlant seguint l'inventari de sons de la seva llengua amb la consonant vibrant llarga del català i, en sentir-lo, l'assimilem a la consonant bategant, que és, per a nosaltres, el so més proper en aquest context.¹²

En els altres dos grups d'exemples les confusions afecten la lateral i la nasal palatals: ll [ʎ] i ny [ɲ]. Cap de les dues no existeix com a tal en ucraïnès. El so que més s'hi apropa és la versió palatalitzada de la lateral i de la nasal dentals. D'acord amb això, la lateral palatal [ʎ] és substituïda per la lateral dental [l] a (18), per la lateral més una semivocal [lj] (una seqüència en què es palatalitza la consonant dental precedent en ucraïnès), i només per la semivocal [j] en els dos últims exemples de (19). En l'exemple castellà la nasal palatal és substituïda per la semivocal.

Hi ha alguns errors que afecten la consonant bilabial sonora:

(20)	no[β]embre	→	no[v]embre
	ca[β]allers	→	ca[v]allers
	ha[β]itacions	→	ha[v]itacions
	renue[β]e	→	renue[v]e (cast.)

¹² En alguns exemples en castellà, el so bategant també es troba erròniament en el lloc de l'aproximant fricativa dental sonora [ð]:

(i)	perió[ð]icos	→	perió[r]icos (cast.)
	to[ð]o	→	to[r]o (cast.)

En posició intervocàlica la bilabial sonora del català s'articula com l'aproximant fricativa [β], que és un so amb molts punts en comú amb la fricativa sonora labiodental [v] de l'ucraïnès.

I també es troben algunes vacil·lacions en l'articulació de les consonants velars:

(21)	me[k]ànic	→	me[ɣ]ànic
	[g]ato	→	[ɣ]ato (cast.)
	[xw]ego	→	[gw]ego (cast.)

En els dos primers exemples la consonant velar, sorda o sonora, s'articula com la fricativa [ɣ] de l'ucraïnès. En el tercer, la fricativa velar del castellà és substituïda per l'oclusiva sonora [g], un so que no és propi de l'ucraïnès (§ 2.1.2.1), potser per influència de la semivocal [w], que aquí es troba en una posició que tampoc no és l'habitual en ucraïnès (§ 2.1.3).¹³

Finalment, s'han detectat errors en algunes fricatives dentals:

(22)	[s]inc	→	[ʃ]inc
	tre[s]	→	tre[ʃ]
	poli[s]ia	→	poli[dz]ia
	so[si]als	→	so[dz]als

La fricativa dentoalveolar [s] del català és pronunciada com la fricativa palatal sorda [ʃ] i com l'africada dental sonora [dz] totes dues pròpies de l'ucraïnès.¹⁴

¹³ La influència de [w] en l'aparició de [g] a (21c) seria com la que es dona, en algunes variants del castellà, en l'exemple següent:

(i) huevo [wéβo] → [gwéβo]

¹⁴ En castellà les confusions respecte a les fricatives dentals són més nombroses. D'una banda, la interdental sorda [θ], que no existeix en ucraïnès, s'articula sovint com la dental [s], i, de l'altra, [s] se sonoritza en [z], que és un fonema de l'ucraïnès, però no del castellà:

(i) poli[θ]ia → poli[s]ia (cast.)
di[θ]e → di[s]e (cast.)

2.1.3. SEMIVOCALS

El sistema de sons de l'ucraïnès es completa amb les dues semivocals [j] (*iode, mai*) i [w] (*diuen, cau*). Aquests sons són els que es troben en la formació de diftongs, ja siguin creixents o decreixents. Dels dos sons, l'únic que es pot considerar un fonema distintiu de l'ucraïnès és [j], que es combina amb qualsevol vocal i es pot trobar en diversos contextos. El so [w], en canvi, només apareix a final de síl·laba i és una variant de la fricativa sonora [v].¹⁵ A continuació en donem alguns exemples:

(23)	vjázen'	[vjázenʲ]	'presoner'
	plóskýj	[plóskʲj]	'pla'
	d'ákuju	[dʲákuju]	'gràcies'
(24)	skazáv	[skazáv]	'(ell) va dir'
	l'jubóv	[lʲubóv]	'amor'

El fet que [w] no sigui un fonema pot ser la raó per la qual en alguns casos els parlants d'ucraïnès l'eliminen en contextos on podria formar part d'un diftong en català o en castellà:

- (25) resta[w]rante → restarante (cast.)

Pel que fa a [j] l'elisió no és gens habitual. Els errors es produeixen més aviat per excés:

- (26) petit → pe[j]tit
queria → qu[j]ería (cast.)

-
- (ii) a[s]í → a[z]í (cast.)
de[s]eo → de[z]eo (cast.)

¹⁵ L'alternança entre [w] i una consonant fricativa [β] (o [v], en certs dialectes) també es dona en català:

- (i) blau [bláv] blava [bláβə]

2.1.4. L'ACCENT

En la caracterització tipològica bàsica del primer capítol hem avançat que l'accent de l'ucraïnès és un accent d'intensitat i que té importància fonològica (vg. § 1.4). El primer aspecte suposa que a cada paraula hi ha una síl·laba que es pronuncia amb més força que la resta. En realitat, la intensitat no cau en la síl·laba en si, sinó en la vocal, que és el nucli de la síl·laba (vg. § 2.1.5). A cada paraula hi ha només una vocal accentuada, i, per tant, només un accent, amb l'excepció d'alguns mots compostos, en què hi pot haver un accent principal i un accent secundari.

La posició de l'accent en ucraïnès és diferent a cada paraula, és a dir, no hi ha una norma fixa per posar-lo en la primera, l'última o la penúltima síl·laba. A més, l'accent pot canviar de posició en una mateixa paraula quan aquesta es flexiona. Des de la perspectiva del català, és interessant assenyalar que aquests canvis de posició es produeixen tant amb la flexió verbal (on també es mou l'accent en català: *canto* [kántu], *cantar* [kəntá], *cantarem* [kəntərə́m]), com en la nominal (on en català no hi ha variació d'accent):¹⁶

(27)	péra	‘ploma, bolígraf’	perá	‘de la ploma, del bolígraf’
	knýžka	‘llibre’	knyžký	‘llibres’
	hovorýty	‘parlar’	hovóryt’	‘(ell/ella) parla’

Finalment, cal apuntar que l'accent pot variar la pronunciació d'algunes vocals. El cas més clar és el de *e* [ɛ], que es pot pronunciar [ɪ] quan no és accentuada, i el de *y* [ɪ], que, al seu torn, s'aproxima a [ɛ], quan tampoc no és accentuada:

(28)	mené	[mɪné]	‘a mi / de mi’
	sestrá	[sɪstrá]	‘germana’

¹⁶ La interrelació entre l'accent i la flexió té un reflex clar en el fet que actualment en els noms de la primera declinació de tres o més síl·labes es tendeix a desplaçar l'accent cap a les desinències flexives en el plural:

(i)	továryška	‘la companya’	tovaryšk’i	‘les companyes’
-----	-----------	---------------	------------	-----------------

- (29) un'iversytét [un'iversetét] 'universitat'
medycýna [medetsína] 'medecina'

2.1.5. LA SÍL·LABA

Tota síl·laba, en qualsevol llengua, ha de tenir un nucli. En ucraïnès, l'element que fa de nucli és la vocal, i, per això, la quantitat de síl·labes que s'identifiquen dins d'una paraula es pot determinar a partir de la quantitat de vocals:

- (30) vól'a [vó - l'a] 'llibertat'
robóta [rɔ - bó - ta] 'treball'
hovor'ít' povól'i [ʏɔ - vɔ - r'ít' - pɔ - vó - l'i] 'parla a poc a poc'

El tipus de síl·laba més habitual és, com suggereixen la major part dels exemples anteriors, consonant-vocal (CV), que és l'estructura més habitual a totes les llengües. No és gens estrany, però, trobar altres tipus de síl·laba:

- (31) a. CVC **kin'** 'cavall'
b. VC **esk'íz** 'esborrany'
c. V **alé** 'però'
d. SVC **ják** 'com'
e. CVS **dob'írnyj** 'seleccionat'

En els dos primers exemples tenim casos de síl·laba amb final consonàntic (CVC i VC, respectivament); a (31c), hi ha una síl·laba que només consta d'una vocal; i en els dos últims, combinacions de la vocal amb una semivocal (S) a l'inici i al final de la síl·laba.

Si la síl·laba té un inici consonàntic, aquest pot consistir en una sola consonant, com en els exemples anteriors, o bé aplegar dues consonants (CCV). Les síl·labes amb dues consonants també es troben en català, però, mentre que en aquesta llengua es limiten a combinacions en les quals el segon component és sempre una vibrant o una lateral, en ucraïnès hi ha, a més, altres possibilitats. Entre aquestes altres possibilitats

destaquen, per la seva productivitat, els casos amb fricatives dentals i palatals. A continuació donem uns quants exemples d'inicis complexos de síl·laba:

- (32)
a.	ukrajinéc'	'ucraïnès'
b.	klópit	'problema'
c.	xlópec'	'noi'
d.	knýžka	'llibre'
e.	stydént	'estudiant'
f.	zžuváty	'mastegar'
g.	zmérzlyj	'fred, glaçat'
h.	škúra	'pell'
i.	ždáty	'esperar'

A (32a, b) tenim la combinació d'oclusiva amb vibrant [r] o amb lateral [l] que ja coneixem en català; a (32c), una combinació amb consonant lateral [l] que no es dona en les llengües romàniques, i a (32d) una oclusiva seguida d'una nasal, un inici no gaire habitual i que només es troba a principi de paraula. En els exemples (32e-g), la primera consonant de l'inici de síl·laba és [s]/[z]. Aquesta configuració és impossible en català o en castellà, però no en altres llengües romàniques com l'italià (*stabile* 'estable') o en anglès (*student* 'estudiant'). Els dos últims exemples mostren que les fricatives palatals [š] i [ž] també poden constituir de manera natural un inici consonàntic complex.

Quan dues consonants consecutives es troben a l'interior d'una paraula, habitualment la primera s'assigna a la síl·laba precedent i la segona, a la síl·laba següent, com es veu en els exemples de (33). Si són combinacions com les de (32), totes dues consonants passen a la síl·laba següent i formen un inici consonàntic complex, com s'exemplifica a (34):

- (33)
robitnýk	[rɔ - bit - ník]	'treballador'
švýdko	[švíd - kɔ]	'ràpidament'

- (34) **po anhl'íjs'komu** [pɔ - an - ɣlíj - s'kɔ - mu] 'en anglès'

A (33) les consonants [tn] i [dk] no poden fer un inici complex i es distribueixen en dues síl·labes, però a (34) [ɣl] i [sʰk] sí que poden formar-lo i són el començament de la síl·laba següent (tot i que en l'últim cas la síl·laba precedent no acaba en consonant).

Aquests processos de sil·labificació no són particulars de l'ucraïnès. En realitat, és el mateix que passa en català en casos com *atractiu* i *atlàntic*: en el primer, la divisió en síl·labes és “a-trac-tiu” i en el segon és “at-làn-tic”. La motivació és que [tr] és un inici sil·làbic propi del català, però [tl] no, i cada consonant s'ha de repartir en una síl·laba diferent (com passa també amb les seqüències [kt] i [nt] dels mateixos exemples). L'única diferència entre les dues llengües és que en ucraïnès hi ha més combinacions lícites de dues consonants en posició inicial de síl·laba que no pas en català.

D'altra banda, l'ucraïnès evita, en general, tenir tres consonants seguides. Quan això es produeix, s'elimina una de les consonants, habitualment la del mig. Vegem-ne alguns exemples:

- (35) a. šʹistsót [ʃʲissót] ‘sis cents’
 b. studéntsʹkyj [studénsʲkɨj] ‘estudiós’
 c. čésnyj [tʃesɲɨj] ‘honest’

A (35a, b) no es pronuncia la dental envoltada de consonants, com reflecteix la transcripció fonètica. L'últim exemple és un adjectiu derivat del nom *čestʹ* ‘honor’, que té una [t] final que s'elideix quan s'adjunta el sufix *-nyj* [ɲɨj] propi dels adjectius (§ 2.2.2). En aquest cas, l'elisió queda reflectida en la mateixa escriptura (i, consegüentment, en la nostra transliteració), que prescindeix d'aquest segment. Cal observar que, lògicament, la restricció relativa a les seqüències de tres consonants no intervé si les dues últimes poden formar una combinació acceptada com a inici sil·làbic complex. Els exemples anteriors (32g) i (34), repetits ara a (36), ho mostren amb els grups [zl] i [hl], respectivament, precedits d'una consonant:

- (36) zmérzlyj [zmér - zɫɨj] ‘fred, glaçat’
 po anhlʹɨjsʹkomu [pɔ - an - ɣɫɨj - sʲkɔ - mu] ‘en anglès’

S'han advertit alguns errors consistents en l'epèntesi d'una vocal o en l'elisió d'algun segment:

(37) ulls → ull - se

(38) sor - tit → sor - **ti**
cas - te - llà → **ca** - te - llà
se - gon → se - **gó**

A (37) l'addició de la vocal [e] evita un final complex amb una palatal i una [s], que no és habitual en ucraïnès, i facilita la formació d'una nova síl·laba de tipus CV. L'eliminació d'una consonant als exemples de (38), de l'altra banda, sempre dona com a resultat l'estructura menys marcada CV.

2.2. MORFOLOGIA

L'ucraïnès és una llengua que, igual que el català, morfològicament es classifica com a llengua flectiva. En general, la flexió es pot dividir en dos grans tipus: la que afecta els noms i la que afecta els verbs. Per això, centrarem l'atenció, sobretot, en l'estudi del nom (§ 2.2.1) i del verb (§ 2.2.5). La descripció de la morfologia nominal és especialment important perquè cobreix força propietats d'elements com els adjectius, els determinants i els pronoms, als quals dedicarem menys espai per a no caure en redundàncies. Un cop hàgim vist les característiques de totes les classes de paraules, repassarem els processos derivatius de formació de mots (§ 2.2.9).

2.2.1. EL NOM

La morfologia nominal de l'ucraïnès s'organitza a partir de les tres categories gramaticals que la flexió dels noms posa de manifest: el gènere, el nombre i el cas.¹⁷ En aquest sentit, l'ucraïnès és diferent del català, que només marca el gènere i el nombre, i

¹⁷ Aquests tres valors també es troben en els adjectius, en els determinants i en els pronoms. Les observacions sobre el cas, el gènere i el nombre que es fan respecte als noms es poden estendre a aquests altres elements (amb les particularitats, però, que s'especifiquen en els apartats corresponents).

s'assembla a una llengua com el llatí, que també presenta en els noms totes tres especificacions. És interessant remarcar aquest paral·lelisme perquè, igual que en llatí, en ucraïnès es distingeixen tres gèneres (masculí, femení i neutre; vg. § 2.2.1.1) i resulta difícil deslligar morfològicament l'especificació de nombre de la de cas. És a dir, quan hem d'analitzar una paraula llatina com, per exemple, *rosarum* 'de les roses', diem que hi ha una desinència *-arum* que indica cas genitiu i nombre plural, però dins d'aquesta forma no som capaços d'identificar cap morfema específic per al plural. Això mateix és el que ens trobem en els noms de l'ucraïnès. Fixem-nos en els exemples següents:

(39)	a.	knyžkamy	b.	knyžký	c.	knýžkoju
		llibre+I.PL.		llibre+N/A.PL.		llibre+I.SG.
		'amb els llibres'		'els llibres'		'amb el llibre'

En aquestes paraules trobem les desinències *-amy*, *-ý* i *-oju*, que serveixen, respectivament, per al plural dels casos instrumental i nominatiu/acusatiu i per al singular de l'instrumental. Si les comparem entre elles, veiem que no podem aïllar cap segment més petit que ens proporcionï només la informació de plural ni cap altre que ens indiqui exclusivament el cas. Totes dues especificacions gramaticals van "amalgamades", doncs, en el mateix morfema.

Per aquesta raó, els dos únics aspectes gramaticals de la morfologia del nom que tractarem per separat són el gènere (§ 2.2.1.1) i el cas (§ 2.2.1.2). Les observacions respecte al nombre, que no s'inclouen en l'estudi dels casos, es limiten al comentari de l'existència de noms que són inherentment plurals, i que es poden considerar com una classe particular: els *pluralia tantum*.

2.2.1.1. El gènere

L'ucraïnès distingeix tres gèneres per als noms: masculí, femení i neutre. Aquesta distinció, però, només es percep de manera clara en les formes singulars. En plural, els noms dels tres grups es comporten pràcticament igual, com comprovarem en l'apartat dedicat a la declinació de cas (§ 2.2.1.2). La coincidència respecte al plural fa que, segons la perspectiva que adoptem, als tres gèneres anteriors se n'hi pugui afegir un quart, anomenat simplement plural i format per un grup de noms que només apareixen en plural.

Com que no tenen forma de singular, aquests noms no s'identifiquen ni com a masculins, ni com a femenins, ni com a neutres, i queden en un conjunt a part. Així, doncs, tots els noms de l'ucraïnès es classificaran en un d'aquests grups.¹⁸

Hem de tenir en compte que la distinció de gènere que hem donat és una qüestió purament gramatical que ens permet distribuir els noms d'una llengua en diferents classes. No es tracta d'una classificació que compti amb un correlat sistemàtic en la distinció natural entre sexe masculí i femení. Tot i que és clar que alguns noms es classifiquen com a masculins o com a femenins perquè denoten éssers que biològicament són masculins o femenins, la majoria de noms no es poden classificar atenent-se a aquesta distinció. La coincidència entre gènere gramatical i biològic es dóna en ucraïnès en noms com *máty* 'mare', *dočka* 'filla', *bát'ko* 'pare' o *robitnýk* 'treballador', que són femenins els dos primers i masculins els dos últims (exactament igual que els equivalents del català). No obstant això, no és gaire difícil trobar noms que també designen éssers sexuals i en què no hi ha tal coincidència. Es tracta de noms com els següents:

- (40) *dytýna* 'nen'
 l'udýna 'persona'

Tots dos noms són morfològicament femenins en el sentit que es declinen com els noms femenins acabats en *-a* (vg. § 2.2.1.2), però es poden referir tant a individus mascles com a individus femelles. De fet, la concordança amb un determinant o amb un adjectiu es fa d'acord amb el sexe masculí o femení de l'individu denotat. El mateix fenomen el tenim en català en noms com *pederasta*, *logopeda* o *psiquiatra*, que gràficament acaben en *-a* com molts noms femenins, però que denoten indistintament els éssers d'ambdós sexes i concorden en masculí o en femení segons el sexe de l'ésser referit.

¹⁸ En la tradició gramatical ucraïnesa aquests quatre gèneres o grups s'han etiquetat com a "classe *vin*", "classe *voná*", "classe *vonó*" i "classe *vony*" (les paraules en cursiva són les formes de nominatiu del pronom personal masculí, femení, neutre i plural, respectivament). En aquest llibre mantindrem els termes masculí, femení, neutre i plural per designar els gèneres, però només ens fixarem en els tres primers, ja que el plural és el que presenta menys complicacions i, com a grup, és el que compta amb menys integrants.

El més habitual, però, és que, com ja hem dit, els noms es classifiquin gramaticalment dins d'un gènere sense partir de cap base biològica. Això succeeix clarament amb noms que no designen entitats sexuades com *st'il* 'taula', que és masculí en ucraïnès, mentre que el seu equivalent català, *taula*, és femení. Aquest exemple és especialment il·lustratiu perquè posa de manifest un dels indicadors que es fan servir per reconèixer el gènere dels noms: la naturalesa de l'últim so. El nom *st'il* acaba en consonant, que és el final de la majoria de noms masculins en nominatiu singular en ucraïnès, i no en *-a/-ja* ni en *-o/-e*, que són els finals típics del femení i del neutre, respectivament.

La forma del nom i el gènere al qual s'adscriu són, tots dos, fonamentals per a la morfologia de cas (§ 2.2.1.2). En els apartats següents repassem els diversos gèneres i comentem aquests criteris gramaticals d'identificació, que, d'altra banda, no són completament sistemàtics i estan subjectes a certes excepcions, sobretot quan es tracta de préstecs de llengües no eslaves.¹⁹

2.2.1.1.1. Masculí

La majoria dels noms masculins es caracteritzen per tenir un tema nominal acabat en consonant. Això no vol dir, però, que tots els noms que acaben en consonant es classifiquin automàticament com a masculins, però sí que apunta cap a una certa correlació entre final en consonant i gènere masculí. Aquesta correlació entre noms masculins i noms acabats en consonant és palesa sobretot en els noms que acaben en consonant dura. En aquest cas la gran majoria són masculins:

(41)	zôšyt	'llibreta'
	syn	'fill'
	továryš	'company'
	n'iz	'ganivet'
	plašč	'capa, impermeable'

¹⁹ La identificació del gènere a partir de l'últim so no ens ha de sorprendre. En català, podem saber que el nom *taula* que hem esmentat és femení justament per la mateixa raó: perquè acaba en *-a* [ə], que és el final propi dels femenins, i no en consonant, que és més típic dels masculins. I tampoc no ens ha de resultar estranya l'existència d'excepcions, ja que, per exemple, *reuma* acaba en *-a* [ə] i és masculí, i *nit* és femení tot i el final en consonant.

Alguns noms amb aquest final en consonant dura poden designar persones de sexe masculí o femení indistintament. La majoria d'aquests noms són préstecs d'altres llengües europees:

- (42)
prezydént	‘president / presidenta’
profésor	‘professor / professora’
l’íkar	‘doctor, metge / doctora, metgessa’

Hi ha una sèrie de noms masculins que presenten un final en vocal *-o*, una de les terminacions del gènere neutre. Entre aquests noms, n’hi ha que són diminutius o augmentatius, derivats o noms propis (com *Dmytró* o *Danyýlo*):

- (43)
bát’ko	‘pare’
d’adko	‘oncle’
baten’ko	‘pare’ (dim.)
Ban’kó	‘Ivan’ (dim.)
xlopčýs’ko	‘noi gran’ (augm.)

Finalment, i pel que fa als noms propis de persona, gairebé tots els que acaben en consonant, sigui del tipus que sigui, són masculins: *Iván*, *Íhor*, *Vasýl’*. També hi ha, però, alguns noms propis masculins, habitualment diminutius, que presenten el final *-a* propi del femení: *Mykyta*, *Vás’a* (dim. de *Vasýl’*).

2.2.1.1.2. Femení

Com ja hem anunciat, el final característic de la majoria de noms femenins és la vocal *-a*. Vegem-ne alguns exemples:

- (44)
d’ívčyna	‘noia’
zempl’á	‘terra’
ruká	‘mà, braç’
sestrá	‘germana’
studéntka	‘estudiant’ (fem.)
továryška	‘companya’

Igual que passava amb els noms acabats en consonant dura, el final típic dels noms masculins, hi ha uns quants noms que acaben en *-a* i que són comuns als dos gèneres:

- (45) *lystonóša* ‘carter/cartera’
 prostor’ika ‘xerraire’
 pjanýc’a ‘borratxo’
 tyxón’a ‘persona tranquil·la’

Els noms propis femenins acaben pràcticament tots en *-a*: *Ol’ha*, *Tet’ana*, etc. Les úniques excepcions són noms d’origen no eslau com *Esfir* o *Judif*. Aquesta mena de noms resten invariables (és a dir, no es declinen) quan no acaben en *-a*.

2.2.1.1.3. *Neutre*

El final més típic dels noms neutres és *-o* o *-e*:

- (46) *místo* ‘ciutat’
 právo ‘lleí’
 slóvo ‘paraula’
 plečé ‘espatlla’
 póle ‘camp’

A banda del grup de noms masculins en *-o* (vg. § 2.2.1.1.1), els únics noms que acaben en *-o/-e* i que no són neutres són préstecs d’altres llengües. Aquests préstecs no es declinen i s’interpreten com a masculins o com a femenins quan designen éssers sexuals, i com a neutres en la resta dels casos.

També hi ha un grup considerable de noms neutres que presenta el mateix final *-a* que hem vist per al femení. Aquest grup es diferencia fàcilment dels noms femenins perquè en gairebé tots hi ha una consonant geminada davant de la vocal final:

(47)	žytt'a	‘vida’
	ves'ill'a	‘casament’
	pytánn'a	‘pregunta’

Aquests noms tenen una declinació irregular i, en alguns casos, afegeixen un sufix *-at* o *-en* entre l'arrel i la desinència de cas.

2.2.1.2. El cas

La flexió de cas és, probablement, el tret més característic de la morfologia nominal de l'ucraïnès, i també el que pot semblar més complicat des de la perspectiva d'una llengua com el català. La complicació de la morfologia de cas i del seu funcionament és determinada pel fet que implica factors morfològics (tipus de nom i tipus de paraula), fonològics (naturalesa de les consonants, posició de l'accent), sintàctics (relacions de concordança, funcions sintàctiques) i semàntics (caràcter animat o no). Els factors morfològics i fonològics són els que es fan servir habitualment per explicar en detall els diferents paradigmes de cas. Aquí proposarem una descripció simplificada d'aquests paradigmes tenint en compte només el tipus de nom i el tipus d'arrel, i ens limitarem a fer alguna breu al·lusió, quan sigui el moment, als altres trets fonològics i semàntics implicats.²⁰ Pel que fa a la relació amb la sintaxi, hem incorporat a la presentació de cada cas la funció o les funcions amb les quals s'associa, avançant així part de la descripció de la sintaxi i estalviant-nos-la en la secció corresponent (§ 2.3).

En ucraïnès hi ha set casos diferents, manifestats tots com a sufixos flectius adjuntats al nom (tema nominal): nominatiu (N), genitiu (G), datiu (D), acusatiu (A), instrumental (I), locatiu (L) i vocatiu (V). En els quadres que facilitem a (48) i a (49) hi ha les desinències principals de tots aquests casos, que s'apliquen a la immensa majoria de noms (les excepcions són alguns noms, molt pocs, amb formes irregulars i alguns préstecs indeclinables). Hem classificat els noms a partir del gènere, del so final i de la naturalesa de l'última consonant de l'arrel, de manera que sembla que hi ha quatre declinacions. En realitat, però, només n'hi ha tres: dues de femení i una de masculí-

²⁰ Vegeu Pugh i Press (1999: § 2.3 i 2.4) per a una àmplia descripció i explicació de la flexió nominal de cas tenint en compte tots els factors fonològics, morfològics, sintàctics i semàntics esmentats.

neutre, ja que el paradigma del masculí i el del neutre són pràcticament iguals (per aquesta raó la línia que separa aquests dos gèneres en el quadre és discontinua):

(48) Declinació nominal de cas: singular

	femení			masculí		neutre	
	final <i>-a</i>		final C ²¹	final C		final <i>-o/e</i>	
	arrel dura	arrel molla		arrel dura	arrel molla	arrel dura	arrel molla
N	-a	-ja	-Ø	-Ø	-Ø	-o	-e
G	-y	-i	-i	-a, -u	-ja, -ju	-a	-ja
D	-i	-i	-i	-u / -ovi	-ju / -evi, -jevi	-u	-ju
A	-u	-ju	-Ø	-Ø / -a	-Ø / -ja	-o	-e
I	-oju	-eju	-ju	-om	-em, -jem	-om	-em
L	-i	-i	-i	-i, -u / -ovi	-i, -ju / -evi, -jevi	-i	-i
V	-o	-e	-e	-e, -u	-e, -ju	-o	-e

La principal diferència entre arrels dures i arrels molles és l'alternança entre *o* i *e* (altres diferències com, per exemple, *-y* / *-i* del genitiu dels femenins en *-a* se segueixen bàsicament del caràcter palatal de la consonant precedent).²² Si deixem de banda el vocatiu, podem veure que les formes de masculí i de neutre es diferencien fonamentalment en les desinències *-ovi* i *-evi* (datiu i locatiu) i *-a* (acusatiu), que només es troben en masculí. Aquestes desinències s'apliquen només a noms animats, un tipus de nom absent entre els neutres. El sufix *-u* del genitiu masculí, que és una altra diferència, només s'aplica a un grup de noms.²³

Les desinències de plural són les següents:

²¹ Pel que fa a les desinències, no hi ha diferències entre els noms femenins amb arrel molla, que són majoria, i els noms femenins amb arrel dura.

²² En l'escriptura, les diferències entre el paradigma d'arrel dura i el d'arrel molla són molt més considerables, ja que l'alfabet ciríl·lic disposa de grafies específiques per expressar les vocals precedides d'una palatalització.

²³ En general, els noms que prenen *-a* són els noms de mesura (de temps o de dimensió física), els noms propis (de persona i de lloc) i els noms de termes científics; la resta opten per *-u*.

(49) Declinació nominal de cas: plural

	femení		masculí		neutre	
	arrel dura	arrel molla	arrel dura	arrel molla	arrel dura	arrel molla
N	-y	-i	-y	-i, -ji	-a	-ja
G	-Ø	-Ø / -ej	-iv	-iv, -jiv, -ej	-Ø	-iv, -Ø
D	-am	-jam	-am	-jam	-am	-jam
A	-y	-i	-y, -iv	-i, -iv, -jiv, -ej	-a	-ja
I	-amy	-jamy	-amy	-jamy	-amy	-jamy
L	-ax	-jax	-ax	-jax	-ax	-jax
V	-y	-i	-y	-i	-a	-ja

En el plural, les semblances entre els tres gèneres són moltes, de manera que es pot considerar que hi ha un sol paradigma (per reflectir-ho, hem separat els tres gèneres amb línies discontinues) amb algunes variacions en certs casos. La diferència més rellevant entre els gèneres es limita al genitiu: *-iv* (amb la variant *-ej* per a arrels molles) al masculí, *-Ø* al femení (amb la variant *-ej*, la mateixa del masculí, en els femenins acabats en consonant), i *-iv* o *-Ø* per al neutre. L'altra diferència és el final *-a* / *-ja* del neutre en el nominatiu, l'acusatiu i el vocatiu.

Per saber com es declina un nom cal tenir en compte tant el gènere com la forma, però sense atorgar-li la primacia a cap dels dos. Així, segueixen el model del femení, a banda dels noms femenins, els noms masculins acabats en *-a*, de manera que la forma del nom s'imposa sobre el gènere. En canvi, els noms masculins acabats en *-o*, és a dir, que formalment són com els neutres, segueixen el paradigma masculí. En aquest cas, el gènere s'imposa a la forma.

Finalment, observarem que la flexió de cas pot comportar una sèrie de canvis de tipus fonològic com el desplaçament de l'accent, que pot passar de l'arrel nominal a l'afix de cas, o l'alternança vocàlica entre *i* i *o* / *e* (vg. § 2.1.1.2.2). Vegem exemples de tots dos fenòmens:

(50)	a.	st'íl
taula+N/A.SG.	b.	stolá
taula+G.SG.	c.	stolý
taula+N/A.PL.
(51)	a.	d'íd
avi+N.SG.	b.	d'ída
avi+G.SG.	c.	d'id'ív
avi+G.PL.

El primer és un exemple del canvi de vocal: la *i* de l'arrel nominal que apareix en el nominatiu i l'acusatiu singular (dos casos amb sufix -Ø) passa a *o* en el genitiu singular i en el nominatiu i acusatiu plural. En aquestes dues formes, a més, l'accent es troba en el sufix, però aquest no és un bon exemple de desplaçament de l'accent perquè aquesta arrel nominal només és accentuada en el nominatiu/acusatiu, quan la paraula és monosil·làbica. El desplaçament de l'accent es veu més bé al segon exemple: en les formes de singular, l'accent és a l'arrel, però en la de plural passa a la desinència de cas.

2.2.1.2.1. *Nominatiu*

El nominatiu és el cas que es fa servir per al subjecte de la frase, en les oracions atributives i en les locatives (Humesky, 1986: 35):

(52)	a.	D'íd	pobáčyv	vóvka
		avi+N.SG.	veure+PAS.M.	llop+A.SG.
		'L'avi ha vist un llop'		
	b.	Markó	studént	
		Marko+N.SG.	estudiant+N.SG.	
		'Marko és un estudiant'		
	c.	Váča	kimnáta	tám
		teva+N.SG.	habitació+N.SG.	allà
		'La teva habitació és allà'		

A (52a) el subjecte del verb *pobáčytv* 'veure' va en nominatiu, a diferència de l'objecte directe. En les frases atributives tant el subjecte com l'atribut (els dos elements de (52b)) han d'aparèixer en nominatiu.

El nominatiu també és la forma que serveix de referència en els diccionaris i, per tant, és la que fem servir en el nostre vocabulari (§ 4).

2.2.1.2.2. *Genitiu*

El genitiu presenta una sintaxi força complexa, ja que són moltes, i força diferents entre elles, les configuracions sintàctiques en què apareix. En destaquem els usos següents:

(i) Construccions possessives nominals. El valor possessiu és el paradigmàtic del genitiu. Els complements del nom amb aquest valor en són els millors exemples (Pugh i Press, 1999: 97; Humesky, 1986: 89):

- (53) a. knýžka profésora
 llibre+N.SG. professor+G.SG.
 ‘el llibre del professor’
- b. mápa Kanády
 mapa+N.SG. Canadà+G.SG.
 ‘el mapa del Canadà’

Com mostren les traduccions, aquest ús del genitiu equival a molts dels complements del nom introduïts per la preposició *de* en català.

(ii) Construccions amb la preposició *u* ‘a, en’. Aquesta preposició pot tenir el mateix valor locatiu que *a* en català, però també pot indicar una relació de possessió (com *à* en francès: *ce livre est à moi*) (Humesky, 1986: 102):

- (54) a. Vin u svojéji sestřý
 ell+N.SG. a lloc+G.SG. germana+G.SG.
 ‘Ell és a casa de la seva germana’
- b. u méne jé slovník
 a jo+G. COP. diccionari+N.SG.
 ‘Tinc un diccionari’

(iii) Construccions negatives. El genitiu es pot fer servir per al complement directe quan el verb està negat i l'objecte no s'interpreta com a definit. En els exemples següents hi ha aquest ús del genitiu (Pugh i Press, 1999: 98):

- (55) a. Vin prodáv st'il
 ell+N.SG. vendre+PAS.M. taula+A.SG.
 'Ell ha venut la/una taula'
- b. Vin ne prodáv stolá
 ell+N.SG. no vendre+PAS.M. taula+G.SG.
 'Ell no ha venut cap taula'
- c. Vin ne prodáv c'u st'il
 ell+N.SG. no vendre+PAS.M. aquesta+A.SG. taula+A.SG.
 'Ell no ha venut aquesta taula'

En el primer exemple, l'oració és afirmativa i el complement directe apareix en acusatiu (el cas habitual; vg. § 2.2.1.2.3), però en el segon, el verb està negat i el complement directe ha d'anar en genitiu. A (55c) la frase també és negativa, però l'objecte directe s'interpreta com a definit i la forma de cas adequada és, de nou, l'acusatiu.

L'aparició del genitiu en construccions negatives s'estén, també, a les construccions existencials, on pren el lloc al nominatiu (vg. § 2.2.1.2.1) (Humesky, 1986: 89):

- (56) a. Boh je
 Déu+N.SG. COP.
 'Déu existeix'
- b. Bóha nemáje
 Déu+G.SG. NEG.COP.
 'Déu no existeix / No hi ha cap déu'

(iv) Construccions partitives. El genitiu també serveix per a complements directes que indiquen quantitats indefinides (Pugh i Press, 1999: 98):

- (57) a. Dájte xl'íba!
donar+IMP. pa+G.SG.
'Dóna'm pa!'
- b. Vin xóče pýty vodý
ell+N.SG. voler+PRES.3PSG. beure aigua+G.SG.
'Ell vol beure aigua'

Les construccions nominals que expressen quantitat, mitjançant un nom de mesura (58a) o quantificadors com *tróxy* 'una mica', *málo* 'poc' o *baháto* 'molt' (58b, c), també exigeixen el genitiu (Pugh i Press, 1999: 98; Humesky, 1986: 164):

- (58) a. skl'anka čáju
got te+G.SG.
'un got de te'
- b. tróxy xl'íba
una mica pa+G.SG.
'una mica de pa'
- c. baháto papéry
molt paper+G.SG.
'molt de paper'

(vi) Construccions preposicionals. El genitiu és el cas que regeixen les preposicions *do* 'a, cap a, fins', *z (zi, iz)* 'de, des de' i *vid* 'de, des de' (Humesky, 1986: 103):

- (59) a. Ja idú do un'iversytétu
jo+N. anar+PRES.1P.SG. a universitat+G.SG.
'Vaig a la universitat'

- b. Ja tam búdu do sybóty
jo+N. allà ser+PRES.1P.SG. fins dissabte+G.SG.
'Hi sóc / seré fins dissabte'
- c. Voná idé z un'iversytétu
ella+N.SG. venir+PRES.3P.SG. de universitat+G.SG.
'Ella ve de la universitat'
- d. lýst vid Óli'
carta de Olga+G.SG.
'Una carta de l'Olga'

Totes tres preposicions tenen un valor locatiu direccional que es pot projectar en l'espai (59a, c, d) o en el temps (59b).

(vii) Construccions amb adjectius. Hi ha uns quants adjectius que exigeixen que el seu complement sigui un nom en cas genitiu (Pugh i Press, 1999: 167):

- (60) a. Vin ne hídnyj pováhy
ell+N.SG. no digne+N.M.SG. respecte+G.SG.
'Ell no és digne de respecte / Ell no mereix cap respecte'
- b. Fil'izánka póvna vodý
got+N.SG. ple+N.F.SG. aigua+G.SG.
'El got és ple d'aigua'

Moltes de les formes de genitiu plural femení i neutre són -Ø. Això fa que en alguns casos s'agrupin diverses consonants a final de paraula. Aquestes seqüències de consonants s'eviten inserint una vocal *e* / *o* epentètica, com a (61a), o bé eliminant una de les consonants (vg. § 2.1.5), com a (61b):

- (61) a. zeml'a zemél'
terra+N.SG. terra+G.PL.
- b. pytánn'a pytán'
pregunta+N.SG. pregunta+G.PL.

2.2.1.2.3. Acusatiu

L'acusatiu és el cas del complement directe, però, com hem vist en l'apartat anterior, aquesta funció també la pot fer un nom en genitiu. D'acord amb el que hem comentat abans, podem dir que els complements directes de verbs que no estan negats i els complements directes que no denoten quantitats indeterminades han d'aparèixer en acusatiu (Pugh i Press, 1999: 95, 98):

- (62) a. Učýtel' napysáv knýžku
 mestre+N.SG. escriure+PAS.M. llibre+A.SG.
 'El mestre ha escrit un llibre'
- b. Peredájte cúkor!
 passar+IMP. sucre+A.SG.
 'Porta el sucre! / Porta el pot de sucre!'

El segon exemple s'assembla als exemples anteriors amb construccions partitives i genitius (vg. (57a)), però en aquest cas la quantitat és definida ("tot el sucre" o "el pot de sucre", que s'identifica pel context) i el nom ha d'anar en acusatiu.

L'acusatiu també serveix per denotar la duració temporal. D'acord amb això, les preposicions que tenen un valor temporal com *za* 'en' o *čérez* 'en, d'aquí a' es construeixen amb acusatiu (Humesky, 1986: 179-180):

- (63) a. za týžden'
 en setmana+A.SG.
 'en una setmana'
- b. čérez týžden'
 en setmana+A.SG.
 'd'aquí a una setmana'

2.2.1.2.4. Dativ

Els sintagmes en cas datiu tenen un significat direccional, de desplaçament en sentit mental o físic, i, habitualment, designen un ésser animat. Les funcions sintàctiques amb les quals s'associa habitualment el datiu són el complement indirecte i els complements benefactius (Pugh i Press, 1999: 99):

- (64) a. darubáty Ivánkovi knýžku
regalar Ivanko+D.SG. llibre+A.SG.
'regalar un llibre a l'Ivanko'
- b. kupuváty Mykól'i kravátku
comprar Mykola+D.SG. corbata+A.SG.
'comprar una corbata per al Mykola'

Aquests són exemples típics de construccions amb complement directe i complement indirecte, però el datiu també es fa servir en construccions amb un sol complement com les següents (Humesky, 1986: 219):

- (65) a. Já tobí dopomožú
jo+N. tu+D. ajudar+PRES.1P.SG.
'T'ajudaré'
- b. Já tobí ne vír'u
jo+N. tu+D. no creure+PRES.1P.SG.
'No et crec'

Els verbs *dopomoháty* 'ajudar' i *víryty* 'creure' tenen un únic complement, que és animat i ha d'aparèixer en datiu. En català el complement d'aquests verbs no és un complement indirecte (datiu), sinó un complement directe (acusatiu).

Totes aquestes construccions poden tenir un correlat en què el datiu és substituït per la preposició *do* 'a' seguida del nom en genitiu (vg. § 2.2.1.2.2) (Humesky 1986: 219):

- (66) a. Vin men'í napysáv
 ell+N. jo+D. escriure+PAS.M.
 'Ell m'ha escrit'
- b. Vin do méne napysáv
 ell+N. a jo+G. escriure+PAS.M.
 'Ell m'ha escrit'

El datiu també es troba en construccions que descriuen condicions físiques o mentals i en construccions amb valor modal (§ 2.3.4.2) (Pugh i Press, 1999: 100-101):

- (67) a. Sýnovi xólodno
 fill+D.SG. fredament
 'El (meu) fill té fred'
- b. Ánn'i odýn r'ik
 Anna+D.SG. un any
 'L'Anna té un any'
- c. Oléks'i xóčet's'a vodý
 Oleksa+D.SG. voler+PRES.3P.SG.REFL. aigua+G.SG.
 'L'Oleksa té ganes de beure aigua / L'Oleksa vol aigua'

En els dos primers casos el verb s'ha elidit (com a les oracions copulatives, vg. § 2.3.5) i el datiu expressa el "dipositari" del fred o dels anys. En l'altre, el verb apareix conjugat en tercera persona del singular i amb la partícula *s'a* (vg. § 2.2.5.5.3).

Finalment, hi ha alguns adjectius que es caracteritzen per construir-se amb un complement en datiu (Pugh i Press, 1999: 167):

- (68) a. vd'áčnyj bat'kovi
 agraït+N.SG. pare+D.SG.
 'agraït al pare'

- b. škidlývyj l'ísovi
perjudicial+N.SG. bosc+D.SG.
'perjudicial per al bosc'
- c. blyz'kýj sépcju
proper+N.SG. cor+D.SG.
'proper al cor'

2.2.1.2.5. Instrumental

El cas instrumental també té diversos usos. Es fa servir principalment en sintagmes que s'interpreten com a instruments o mitjans per desenvolupar una acció (Pugh i Press, 1999: 102):

- (69) a. pysáty ol'ivčtém
 escriure llapis+I.SG.
 'escriure amb un llapis'
- b. jíxaty avtóbusom
 viatjar autobús+I.SG.
 'anar en autobús'
- c. hovorýty telefónom
 parlar telèfon+I.SG.
 'parlar per telèfon'

També apareix en noms amb valor temporal, noms que descriuen una condició nova i noms que expressen moviment per un espai (Pugh i Press, 1999: 103-104; Humesky, 1986: 163; Pugh i Press, 1999: 104):

(70)	a.	l'ítom	b.	n'íčč'u	c.	noáčmy
		estiu+I.SG.		nit+I.SG.		nit+I.PL.
		'a l'estiu'		'a la nit'		'durant les nits'

- (71) Voná stála mát'ir'u
 ella+N.SG. esdevenir+PAS.F. mare+I.SG.
 'Ella va ser mare'
- (72) xodýty l'ísom
 caminar bosc+I.SG.
 'caminar pel bosc / a través d'un bosc'

2.2.1.2.6. *Locatiu*

El locatiu és un cas preposicional. Això vol dir que els noms declinats en locatiu van introduïts sempre per preposicions que indiquen lloc. Les construccions següents amb les preposicions *u/v* 'a, en, dins' o *na* 'a, sobre, damunt de' serveixen d'exemple (Humesky, 1986: 134):

- (73) a. Voná včýt's'a v universytét'i
 ella+N.SG. estudiar+PRES.3P.SG. a universitat+L.SG.
 'Ella estudia a la universitat'
- b. Papír na stol'í
 paper+N.SG. sobre taula
 'El paper és sobre la taula'

El locatiu coincideix amb el datiu en aspectes semàntics i formals. Des del punt de vista semàntic, ambdós casos poden tenir un valor direccional; i, pel que fa a la forma, es diferencia entre masculins animats i inanimats, i en singular hi ha coincidència en les desinències de locatiu i de datiu animat, igual que en femení (vg. quadre (48)).

2.2.1.2.7. *Vocatiu*

Les formes de vocatiu es fan servir per adreçar-se a algú o per demanar alguna cosa a algú. Aquesta és la raó per la qual els noms que designen éssers humans són els únics que es declinen regularment en vocatiu (la resta de noms només ho fan en usos metafòrics) (Pugh i Press, 1999: 105):

- (74) a. Ánno!
Anna+V.SG.
- b. Iváne!
Ivan+V.SG.
- c. Bát'ku!
pare+V.SG.

En les formes de vocatiu, l'accent sempre es troba en l'arrel nominal. Això vol dir que els noms amb accent a la desinència en el nominatiu desplaçaran sistemàticament l'accent cap a l'arrel en el vocatiu (Pugh i Press, 1999: 69):

- (75) *sudd'á* *súdde*
 jutge+N.SG. *jutge+V.SG.*

2.2.1.3. Errors relacionats amb els noms

El comportament del gènere i del nombre en els noms sempre dona lloc a errors quan s'aprèn una llengua estrangera. A continuació en donem uns quants produïts pels aprenents de català d'origen ucraïnès:

- (76) a. **una** cotxe així masculí → femení
la ximpanzé **blanca**
amb **aquesta** dibuix
- b. **un** ciutat femení → masculí
el patata
no m'agrada **un** carn
- (77) [–Què és el que més t'agrada?] –**El** natural plural → singular
[–Quines més feu?] –**La** matemàtica i **le** social
- (78) el meu pare és **palet** → el meu pare és **paleta**

A (76) es prenen com a femenins o com a masculins noms que en català pertanyen a l'altre gènere. Aquests problemes d'adscripció del nom a un gènere poden ser deguts al fet que en ucraïnès els noms equivalents estan en un gènere diferent al del català (a més, hi ha un tercer grup, el neutre, que no té correlat en català).

Els exemples de (77) presenten problemes amb el nombre, però cal tenir en compte que aquests noms es comporten com a *pluralia tantum* en aquest context. Això suggereix que es podria tractar més aviat d'un problema de reconeixement dels noms com a membres d'aquest grup particular.

A l'exemple de (78) no hi ha cap problema de gènere ni de nombre: l'error és l'absència de la vocal *-a* final, que en aquesta paraula no indica el gènere. L'equivocació es pot atribuir al fet que en català i en ucraïnès els noms masculins acostumen a acabar en consonant, i no en *-a*, que és un final més propi dels noms femenins en ambdues llengües.

També s'han detectat errors de concordança entre el nom i els determinants i adjectius amb què es relaciona. Aquesta mena d'errors afecten tant el gènere com el nombre:

(79)	és un nous dibuixos
[un col·legi] de nen grans
[fa fesols] mucho fassoles
hi ha més grans, més petit	plural → singular
(80)	[–Què t'agrada?] – Tot els fruites
ahora tengo moltes amics
val molta diners
tot de nens morta
les ales? sí, pero pequeños	femení, plural → masculí, singular
masculí → femení
masculí, plural → femení, singular
masculí, plural → femení, singular
femení → masculí

A (79) els problemes són exclusivament de nombre, i a (80), bàsicament de gènere, però, en molts casos també de nombre. És interessant assenyalar que, com reflecteixen els exemples que hem triat, molts dels errors de concordança nominal

advertits impliquen el quantificador *molts*. En ucraïnès aquests sintagmes nominals quantificats es combinen amb el quantificador seguit del nom en genitiu, de manera que no s'hi estableix cap relació de concordança (vg. § 2.2.1.2.2).

2.2.2. L'ADJECTIU

Els adjectius són paraules molt relacionades amb els noms, tant des del punt de vista formal, perquè tenen els mateixos trets gramaticals de gènere, nombre i cas, com pel que fa a la sintaxi, ja que els adjectius han de concordar amb el nom que descriuen o qualifiquen. En aquest apartat ens ocuparem, en primer lloc, dels aspectes més estrictament morfològics, com el paradigma de flexió en gènere, nombre i cas, seguint les pautes que ja coneixem per als noms, i, després, comentarem les característiques bàsiques d'alguns tipus d'adjectius que convé distingir en ucraïnès.

2.2.2.1. Declinació dels adjectius

Morfològicament, els adjectius de l'ucraïnès expressen els trets de gènere, nombre i cas, igual que els noms, però el paradigma dels adjectius és més simple que el dels noms, ja que no distingeix entre dos tipus de femenins i el plural és el mateix per als tres gèneres (masculí, femení i neutre). Tal com passa amb els noms, el masculí i el neutre coincideixen en la majoria de formes, de manera que es poden considerar un mateix model. El quadre que donem a continuació conté totes les desinències de cas dels adjectius:

(81) Declinació adjectival de cas

	femení	masculí	neutre	plural
N / V	-a	-yj	-e	-i
G	-oji	-oho	-oho	-yx
D	-ij	-omu	-omu	-ym
A	-u	-yj / -oho	-e	-i / -yx
I	-oju	-ym	-ym	-ymy
L	-ij	-omu	-omu	-ix

Hi ha adjectius amb arrel en consonant dura i adjectius amb arrel en consonant molla, però les desinències i la seva pronunciació són iguals en tots dos casos. Les variants *-yj / -oho* i *-i / -yx* de l'acusatiu reflecteixen la distinció animat / inanimat: quan l'adjectiu es refereix a un ésser animat es tria *-oho / -yx* (igual que el genitiu) i quan es refereix a un objecte, la forma és amb *-yj / -i* (com el nominatiu). Un altre tret característic de la declinació dels adjectius és que les desinències de datiu i de locatiu, que en els noms ja mostraven algunes coincidències, són les mateixes.

Finalment, cal dir que la declinació adjectival també s'aplica als participis, als cognoms amb forma d'adjectiu, als numerals ordinals i a alguns pronoms (vg. § 2.2.3).

2.2.2.2. Tipus d'adjectius

En ucraïnès els adjectius es poden classificar en diversos grups. A continuació comentarem només alguns d'aquests tipus d'adjectius. Ens fixarem només en aquells especialment característics de l'ucraïnès en comparació amb el català i els que presenten alguna particularitat respecte a la forma o a la declinació.

2.2.2.2.1. *Adjectius qualificatius i adjectius relacionals*

Aquesta distinció entre adjectius és de tipus semàntic i es troba a moltes llengües. Els adjectius qualificatius especifiquen propietats dels éssers o objectes designats pels noms als quals modifiquen. Es tracta d'adjectius com els següents:

(82)	červónyj	‘vermell’
	vysókyj	‘alt’
	vesélyj	‘content’

Els adjectius relacionals també es refereixen a alguna propietat del nom que acompanyen, però es caracteritzen perquè semànticament remeten cap a algun altre objecte o entitat. Els exemples següents mostren aquesta relació:

(83)	derev'jányj	‘de fusta’
	s'ohódn'išn'ij	‘d'avui’
	vedméžyj	‘d'ós, d'un ós’
	séstryň	‘de germana’
	brátn'ij	‘de germà, fraternal’

D'acord amb les traduccions que hem donat, molts d'aquests adjectius en català corresponen a construccions preposicionals (*de* seguida d'un nom). Aquests adjectius no entren fàcilment en relacions derivatives ni tampoc no tenen, a diferència dels qualificatius, formes comparatives ni superlatives (§ 2.3.5.5). La majoria d'adjectius amb arrel molla de l'ucraïnès són adjectius relacionals.

Els numerals ordinals s'inclouen dins del grup d'adjectius relacionals:

(84)	drúhyj	‘segon’
	dev'játyj	‘novè’
	sótyj	‘que fa cent’

2.2.2.2.2. *Adjectius possessius*

En ucraïnès, a diferència del català, es fan adjectius amb un significat possessiu a partir de noms propis i, de fet, es poden considerar com un subtipus dels adjectius relacionals:

(85)	Andr'íjv	‘de l'Andrei’
	Ól'yn	‘de l'Olga’

El comportament d'aquests adjectius és el mateix que el de la resta, és a dir, es declinen en gènere, nombre i cas segons el nom amb què concorden:

(86)	a.	Andr'íjv	b.	Andr'íjeva	c.	Andr'íjevi
		Andrei+N.M.SG.		Andrei+N.F.SG.		Andrei+N.PL.

En català, l'equivalent dels adjectius possessius es fa sempre mitjançant un sintagma preposicional amb *de*.

2.2.2.2.3. *Adjectius breus*

En ucraïnès hi ha una sèrie d'adjectius que acaben en consonant dura, però que no tenen el final característic dels adjectius i presenten una forma reduïda. Aquests adjectius, a més, no es declinen, només es troben en nominatiu masculí:

(87)	zélen	‘verd’
	mólod	‘jove’
	rád	‘content’
	jásen	‘clar’

Els adjectius breus no fan de modificadors del nom. L'única funció sintàctica que poden desenvolupar és la de predicat d'oracions atributives (*el noi és jove*), una funció relacionada molt estretament amb el subjecte gramatical de la frase (vg. § 2.3.5.1). Per aquesta raó no es declinen i apareixen només en nominatiu, el cas del subjecte.

2.2.3. ELS PRONOMS

La diferència més important entre el conjunt de pronoms de l'ucraïnès i el del català és l'absència de pronoms febles (o clítics) en ucraïnès. Si bé en èpoques passades de la llengua sí que hi havia aquesta mena de pronoms en acusatiu i en datiu (com actualment en castellà, per exemple), el model estàndard actual de l'ucraïnès en prescindeix. L'única resta d'aquesta mena de pronoms és el pronom reflexiu de tercera persona *s'a*, que s'ha convertit en un afix verbal que apareix a la dreta de tots els altres sufixos en cert tipus de verbs (§ 2.2.5.5.3).

En general, els pronoms es relacionen molt estretament amb els determinants. En ucraïnès aquesta connexió és especialment evident en el cas dels demostratius i dels possessius, ja que les mateixes formes serveixen com a pronoms i com a determinants. Des del punt de vista de la comparació amb el català (o amb altres llengües romàniques), la coincidència no és gens sorprenent pel que fa als demostratius, però sí respecte als possessius, que són diferents quan funcionen com a determinants i quan són pronoms (*mon* vs. *meu*, *mi* vs. *mío* (cast.), *mon* vs. *mien* (fr.), etc.).

Pel que fa a la morfologia, els pronoms segueixen, en general, les mateixes pautes de declinació que hem vist per als noms i per als adjectius. Com veurem, alguns pronoms es declinen de manera similar als noms, però d'altres prenen com a referència el paradigma dels adjectius. A més, hi ha alguns casos que presenten desinències específiques per als pronoms. En els apartats següents comentem aquestes particularitats per a cada tipus de pronom.

2.2.3.1. Pronoms personals

Els pronoms personals de l'ucraïnès són sensibles a les especificacions de gènere, nombre i cas. El paradigma complet dels pronoms, que oferim a continuació, mostra, en primer lloc, que hi ha arrels diferents per al nominatiu (excepte en la segona persona del plural):

(88) Declinació dels pronoms personals: singular²⁴

	1a persona	2a persona	3a persona			reflexiu
			masculí	neutre	femení	
N	ja	ty	vin	vonó	voná	--
G	méné	tébé	johó / n'óho		jijí / néji	sébé
D	mení	tobí	jomú		jij	sobí
A	méné	tébé	johó / n'óho		jijí / néji	sébé
I	mnóju	tobóju	nym		néju	sobóju
L	mení	tobí	n'ómu		n'ij	sobí

La distinció de gènere en els pronoms només es reflecteix en la tercera persona del singular. Això no ens ha de sorprendre, ja que és pràcticament el mateix que passa en català. En català distingim el gènere en el singular i en el plural de la tercera persona (*ell, ella, ells, elles*), mentre que en ucraïnès la distinció es limita al singular. La manca de diferenciació de gènere en el plural (vg. el quadre (90)) equipara el plural dels pronoms personals amb les formes de plural que ja hem vist abans per als noms i, sobretot, per als adjectius (§ 2.2.1.2 i § 2.2.2.1, respectivament).

²⁴ En els pronoms, la forma de vocatiu coincideix amb la de nominatiu. A partir d'ara, doncs, ometrem la forma del vocatiu en els diferents quadres de declinació.

A (88) les formes de genitiu i d'acusatiu dels pronoms de primera i segona persona i del reflexiu apareixen amb dos accents, un a cada síl·laba. La posició habitual de l'accent és l'última vocal (com en el datiu i el locatiu), però amb aquesta notació volem indicar que aquests pronoms avancen l'accent cap a la síl·laba anterior si van precedits per una preposició. L'alternança entre *johó* / *n'óho* i *jiji* / *néji* dels pronoms no reflexius de tercera persona també té a veure amb aquesta combinació: quan una preposició introdueix aquests pronoms, s'hi afegeix la nasal *n* / *n'*.

Els pronoms reflexius no tenen forma de nominatiu a causa del seu comportament sintàctic. Els reflexius són pronoms que es caracteritzen precisament per establir una relació de coreferència amb el subjecte gramatical de la frase. A diferència del català, el reflexiu de l'ucraïnès no diferencia entre les tres persones gramaticals. La forma que hem donat a (88), amb les variants de cas pertinents, val per a qualsevol antecedent (Pugh i Press, 1999: 175):

- (89) a. Závtra my povérnemoc'a do sébe
 demà nosaltres+N. tornar+FUT.1P.PL. a REFL.+G.
 'Demà tornarem a casa'
- b. mojá sestrá Natálka taká hárna
 meu+N.SG.F. germana+N.SG. Natalka+N.SG. tan+N.SG.F. maca+N.SG.
 z sébe
 de REFL.+G.
 'La meva germana Natalka és igual de maca'

En el primer exemple el reflexiu pren com a referent el pronom de primera persona plural, i en el segon, una tercera persona singular (el nom *sestrá Natálka*). En ambdues construccions la forma de cas és el genitiu regit per les preposicions *do* i *z*.

(90) Declinació dels pronoms personals: plural

	1a persona	2a persona	3a persona
N	my	vy	voný
G	nas	vas	jíx / nyx
D	nam	vam	jím
A	nas	vas	jíx / nyx
I	námy	vámy	nýmy
L	nas	vas	nyx

Les alternatives amb consonant nasal del genitiu i de l'acusatiu de la tercera persona responen a les mateixes raons que en el singular (presència d'una preposició). Les desinències que són particulars dels pronoms, és a dir, les que no es troben ni en els noms ni en els adjectius, són la *-e* de genitiu i acusatiu singular, i la *-s* de genitiu, acusatiu i locatiu plural.

El pronom recíproc es fa mitjançant les formes *odýn ódnoho* (per a dos individus masculins o bé per a un de masculí i un altre de femení) i *odýn ódnu* (per a dos individus femenins). La primera part és invariable (nominatiu singular) i és la segona (*ódnoho*) la que es declina en cas (Pugh i Press, 1999: 176):

- (91) My rozmovl'ály odýn pro ódnoho
nosaltres+N. parlar+PAS.PL. REC. sobre REC.+A.
'Estàvem parlant l'un de l'altre'

2.2.3.2. Demonstratius

En ucraïnès, igual que en català, només hi ha dos tipus de demostratius: els que indiquen proximitat (*cěj* 'aquest') i els que indiquen llunyania (*tój* 'aquell'). La declinació dels demostratius és pràcticament idèntica a la dels adjectius:

(92) Declinació dels demostratius: proximitat²⁵

	masculí	neutre	femení	plural
N	cěj	cé	c'á	ts'í
G	c'óhó		c'ijéji	cýx
D	c'omú		c'ij	cým
A	cěj / c'óhó	cé	c'ú	c'í / cýx
I	cým		c'ijéju	cýmy
L	c'ómu, c'ím		c'ij	cýx

Les úniques formes amb desinències diferents a les dels adjectius són *-ěj / -ój* (nominatiu i acusatiu masculí singular), *-ijéji* (genitiu femení singular) i *-ijéju* (instrumental femení singular). Les dues alternatives donades per a l'acusatiu masculí i plural reflecteixen la mateixa distinció animat / inanimat dels adjectius (§ 2.2.2.1). El genitiu també experimenta el desplaçament de l'accent davant de preposició que ja hem vist per als pronoms personals (§ 2.2.3.1).

Els demostratius tenen unes formes invariables *ce* 'aquest' i *to* 'aquell' que es fan servir sense valor referencial i funcionen com a partícules presentacionals o com una simple còpula (Pugh i Press, 1999: 183):

- (93) Mykóla — ce mij brat
Mykóla aquest meu+N.SG. germà+N.SG.
'Mykóla és el meu germà / Mykóla, el meu germà'

2.2.3.3. Possessius

Els pronoms possessius de l'ucraïnès contenen informació gramatical sobre la persona, el gènere, el nombre i el cas. Aquests trets varien segons les relacions de concordança que s'estableixen amb l'antecedent i amb el nom amb què es relacionen quan funcionen com a determinants.²⁶ La declinació dels possessius és pràcticament igual

²⁵ Les desinències de (92) s'apliquen també al demostratiu de llunyania, que té les formes de nominatiu *tój* (m.), *té* (n.), *tá* (f.) i *t'i* (pl.).

²⁶ Estudiem aquestes relacions de concordança a l'apartat de sintaxi del sintagma nominal (vg. § 2.3.2.1.3).

que la dels demostratius i la dels adjectius. Només hi ha una petita diferència en el datiu i en el locatiu del masculí neutre. Donem com a exemple la declinació del possessiu de primera persona singular, que serveix de model per declinar la resta de possessius:²⁷

(94) Declinació dels possessius: 1a persona singular

	1a persona			
	masculí	neutre	femení	plural
N	mij	mojé	mojá	mojí
G	mohó		mojéji	mojix
D	mojému		mojij	mojim
A	mij / mohó	mojé	mojú	mojí / mojix
I	mojim		mojéju	mojimy
L	mojému, mojim		mojij	mojix

Els possessius de tercera persona no es declinen. Només diferencien el gènere i el nombre: *johó* (masculí i neutre singular), *jiji* (femení singular) i *jix* (plural dels tres gèneres) (Humesky, 1986: 35; Pugh i Press, 1999: 177):

- (95) a. ce **johó** knýžka
aquest seu.M. llibre+N.SG.
‘Aquest és el seu (d’ell) llibre’
- b. Vin vz’av **johó** val’izku
ell+N. agafar+PAS. seu.M.SG. maleta+A.SG.
‘Va agafar la maleta d’ell’

En el primer exemple el possessiu masculí de tercera persona *johó* acompanya un nom en nominatiu i en el segon, un nom en acusatiu. Aquesta diferència de cas no afecta de cap manera la forma del possessiu.

²⁷ Les formes de nominatiu de la segona persona del singular són *tvij* (m.), *tvojé* (n.), *tvojá* (f.) i *tvoji* (pl.); les de la primera persona del plural són *naš* (m.), *náše* (n.), *náša* (f.) i *náš’i* (pl.); i les de la segona persona del plural són *vaš* (m.), *váše* (n.), *váša* (f.) i *váš’i* (pl.).

A més dels anteriors, hi ha una forma particular de possessiu, *svij* ‘d’un’, que es declina com *mij* ‘meu’ i que es fa servir quan el posseïdor és el subjecte gramatical de la frase (§ 2.3.3.1.3) (Pugh i Press, 1999: 177):

- (96) a. Ja vz'av svojú val'ízku
jo+N. agafar+PAS. POSS.F.A.SG. maleta+A.SG.
‘Vaig agafar la meua (pròpia) maleta’
- b. Vin vz'av svojú val'ízku
ell+N. agafar+PAS. POSS.F.A.SG. maleta+A.SG.
‘Va agafar la seva (pròpia) maleta’

2.2.3.4. Pronoms interrogatius

Els principals pronoms interrogatius de l'ucraïnès són els següents:

- (97) xto ‘qui’
ščo ‘què’
čyj ‘de qui’
kolý ‘quan’
de ‘on’
jak ‘com’
kotrýj ‘quin’
jakýj ‘quina mena de’
sk'il'ky ‘quant’

Aquests pronoms interrogatius es declinen, però no ho fan tots d'acord amb el mateix paradigma. Les formes *kotrýj* ‘quin’ i *jakýj* ‘quina mena de’ segueixen el model dels adjectius (§ 2.2.2.1), i *čyj* ‘de qui’, el dels pronoms possessius (§ 2.2.3.3).²⁸ La resta de pronoms només tenen formes diferents de cas, és a dir, no són sensibles ni al gènere ni al nombre. El paradigma és el següent:

²⁸ L'única excepció és *čyjómu* (datiu masculí-neutre singular).

(98) Declinació de cas: pronoms interrogatius

	<i>xto</i> ‘qui’	<i>ščo</i> ‘què’	<i>skil’ky</i> ‘quant’
N	xto	ščo	skil’ky
G	kóhó	čóhó	skil’kóx
D	komú	čomú	skil’kóm
A	kóhó	ščo	skil’ky / skil’kóx
I	kym	čym	skil’komá
L	kómu	čómu (č’im)	na skil’kóx

Com indica la doble accentuació, l’accent es desplaça en algunes formes, igual que en els pronoms personals (§ 2.2.3.1). El pronom *ščo* ‘què’ també es pot presentar com a *víščo* i es pot fusionar ortogràficament amb una preposició: *navíščo* ‘per què’.

Relacionat amb *skil’ky* ‘quant’, hi ha *st’il’ky* ‘tant’, que presenta el mateix paradigma de declinació. De fet, els pronoms interrogatius també es fan servir de manera habitual en construccions exclamatives o emfàtiques i en oracions de relatiu (§ 2.3.3.2.3). La forma *ščo* ‘què’ és, a més, la conjunció que es fa servir per introduir oracions subordinades declaratives (l’equivalent a *que* del català) (§ 2.3.5.7).

2.2.3.5. Pronoms negatius

Els pronoms negatius de l’ucraïnès són *n’ixtó* ‘ningú’ i *n’iščo* ‘res’, que es relacionen clarament amb els pronoms interrogatius *xto* ‘qui’ i *ščo* ‘què’, i amb els quals comparteixen totalment el paradigma de declinació (§ 2.2.3.4). Aquests pronoms apareixen habitualment en frases negatives (Pugh i Press, 1999: 186):

- (99) Absol’útno n’ixtó ne c’ikávyt’s’a johó prácejú
absolutament ningú+N. no interessar-se+PRES.3P.SG. seu.M.SG. treball+I.SG.
‘Ningú no està interessat en la seva feina / Ningú no s’interessa per la seva feina’

Si el pronom negatiu està introduït per una preposició, pot variar considerablement el seu significat. Vegem-ne un exemple (Pugh i Press, 1999: 187):

- (100) a. Ja kupýv ce za n'íščo
jo+N. comprar+PAS.M. aquest per res+N.
'He comprat això per no res, per ben poca cosa'
- b. Za n'íščo ne kúpyš n'íčoho
per res+N. no comprar+PRES.3P.SG. res+G.
'Res no es compra per res'

El pronom només té valor negatiu en la posició d'objecte directe del segon exemple, on no està introduït per cap preposició i es troba sota l'efecte de la negació, com mostra el fet que es declina en genitiu (§ 2.2.1.2.2).

Si, a diferència dels exemples anteriors, l'accent cau en la primera síl·laba del pronom negatiu, el significat de l'oració canvia. Les formes amb la primera síl·laba accentuada aporten el significat propi d'una construcció existencial impersonal negada (Pugh i Press, 1999: 187):

- (101) N'íkomu dátýcej pidrúčnyk
ningú+D. donar aquest+A.SG. llibre.de.text+A.SG.
'No hi ha ningú a qui donar aquest llibre de text'

D'acord amb aquest valor impersonal, el pronom negatiu accentuat en la primera síl·laba es considera un tipus de pronom particular: un pronom negatiu impersonal.

2.2.3.6. Errors relacionats amb la forma i l'ús dels pronoms

Una de les principals diferències entre el sistema de pronoms de l'ucraïnès i el del català és l'absència en ucraïnès de pronoms febles. Els errors relacionats amb aquests elements són força nombrosos i inclouen casos en què falta el pronom, casos en què es fa servir de manera redundant i casos en què es confon la forma. L'absència del pronom feble és l'error més habitual, però, d'acord amb les dades recollides, creiem que no tots els casos són exactament iguals i que cal fixar-se una mica en el tipus de pronom implicat. A continuació comentem una sèrie d'exemples en què falta el pronom:

- (102) a. aquí Ø hi ha més grans, més petits (...) en nuestra clase hi ha un
 ‘aquí **n**’hi ha de més grans, de més petits (...) a la nostra classe **n**’hi ha un’
- b. no, no Ø tinc
 ‘no, no **en** tinc’
- c. després no me Ø recordo
 ‘després no me’**n** recordo’
- (103) a. [–Us les posareu?] –No Ø sé encara
 ‘[–Us les posareu?] –No **ho** sé encara’
- b. [–Quina és la pel·lícula que et va agradar més?] –No Ø puc explicar
 ‘[–Quina és la pel·lícula que et va agradar més?] –No **ho** puc explicar’
- c. Jo no sé com Ø explico
 ‘Jo no sé com explicar-**ho**’
- d. diu a ella: «(...) que jo fer Ø tot»
 ‘diu a ella: «(...) que jo **ho** faré tot»’
- (104) [–Hi vas molt al cinema?] –Volem anar Ø algun dia (...) Ø anirem
 ‘[–Hi vas molt al cinema?] –Volem anar-**hi** algun dia (...) **hi** anirem’

En aquests exemples falten els pronoms no personals *en*, *hi* i el neutre *ho*. L’error més freqüent és la no-utilització del partitiu *en*, que es fa servir en construccions diverses (en els sintagmes nominals indefinits d’oracions existencials (102a) o que funcionen com a objecte directe (102b), i en alguns complements de règim verbal (102c)); i el neutre *ho* que pronominalitza oracions (exemples de (103)).

També hi ha casos d’absència del pronom feble personal, però són quantitativament inferiors i, a més, es poden relacionar amb altres aspectes gramaticals, cosa que fa pensar que els problemes poden tenir un origen diferent.

- (105) a. no Ø han fet res
 ‘no **m**’han fet res’

- b. coge los billetes (...) y Ø pierde por el camino (cast.)
‘coge los billetes (...) y **los** pierde por el camino’
- c. ella Ø fa molt guapa
‘ella **la** fa / posa molt guapa’
- d. Ø diu a ella: « (...) que jo ...»
‘**li** diu a ella: « (...) que jo ...»’
- e. i ells Ø tanquen ella en un garatge
‘i ells **la** tanquen a ella en un garatge’

A (105) es produeix l'absència dels pronoms de primera persona (105a) i de tercera persona (105b-e) segons l'objecte directe (105b, d, e) i l'objecte indirecte (105a, d). L'ucraïnès distingeix la persona i la funció en els pronoms personals (vg. § 2.2.3.1), de manera que aquí els problemes només estarien vinculats al fet que en català o en castellà són pronoms febles que s'enganxen al verb, que han d'aparèixer sempre (és a dir, no se sobreenten) i que, de vegades, repeteixen l'objecte (directe o indirecte) pronominal. Això és el que passa en els últims exemples, en què l'objecte indirecte i l'objecte directe ja es representen, respectivament, com *a ella* (105d) i com *ella* (105e) i el parlant pot creure que el pronom feble no és necessari perquè resulta redundant.

També hi ha seqüències com les de (106) en què el pronom absent és personal, però de tipus reflexiu.²⁹ Com indiquen els exemples (106b, c), en aquests casos hi ha una clara vacil·lació en l'ús del pronom, ja que el mateix verb apareix amb pronom o sense en frases consecutives:

- (106) a. perquè ella Ø trenca el nas
‘perquè ella **s'**ha trencat el nas’
- b. li agrada pintar Ø els llavis, se'ls pinta per aquí
‘li agrada pintar-**se** els llavis, se'ls va pintar per aquí’

²⁹ L'exemple anterior (105c) també es podria reinterpretar com un error d'absència del pronom reflexiu si considerem que el verb és pronominal (*posar-se*). El context en què s'ha articulat la frase no evita en absolut aquesta altra possibilitat (*ella es posa molt guapa*), si bé és més factible la interpretació com a verb no pronominal.

- c. no me recordo com se diu (...) Ø diu Saviola
 ‘no recordo com **es** diu (...) **es** diu Saviola’

L’ucraïnès disposa d’un pronom reflexiu invariable (no feble) per a les tres persones gramaticals (vg. § 2.2.3.1) i compta amb una sèrie de verbs que inclouen al final la partícula pronominal *s’a* i que, en alguns casos, tenen valor reflexiu (vg. § 2.2.5.5.3). Aquests verbs “pronominals” es veuen com una unitat lèxica que, si escau, incorpora el sentit reflexiu i això pot afavorir que no es consideri necessari marcar aquest valor amb un pronom variable específic. Per tant, els problemes o les vacil·lacions d’ús respecte als reflexius no tindrien a veure només amb el desconeixement d’un tipus específic de pronom feble, com en els casos de (102)-(104), ni amb el funcionament sintàctic dels pronoms d’objecte en català, com a (105), sinó que hi intervindrien també factors lèxics.

Els pronoms reflexius també estan implicats en tots els errors detectats en què un pronom feble es fa servir de manera innecessària. Això és el que passa a exemples com els següents:

- (107) a. [–I què ha passat?] –Que un nen **s’**ha caigut
 ‘[–I què ha passat?] –Que un nen ha caigut’
- b. por eso yo **me** dejo esta casa particular y he venido aquí (cast.)
 ‘por eso yo dejé esta casa particular y vine aquí’
- c. [explicar (...)] qué **se** sucede (cast.)
 ‘[explicar (...)] qué sucede’
- d. a veces yo **me** recuerdo mi juventud (cast.)
 ‘a veces yo recuerdo mi juventud’

La connexió amb verbs “pronominals” de l’ucraïnès pot estar relacionada amb aquest ús redundant del pronom feble (per exemple, *vidbuvátys’a* ‘succeir, passar’).

L’altre problema relacionat amb els pronoms febles és la confusió de formes. A continuació en donem alguns casos:

- (108) a. [-I fa enfadar molt a la gent?]
 –No a vegades **li** fa enfadar molt, a la mare
 ‘[-I fa enfadar molt a la gent?]
 –No, a vegades **la** fa enfadar molt, a la mare’
- b. [-I qué mes fa?] –Doncs quan **li** vol agafar el llop s’enfila en l’arbre
 ‘[-I qué mes fa?] –Doncs quan **el** vol agafar el llop s’enfila a l’arbre’

Totes les equivocacions detectades són d’aquest tipus: es fa servir el pronom feble d’objecte indirecte en el lloc del d’objecte directe, i el referent del pronom sempre és un ésser animat. Hem de recordar que en ucraïnès la distinció de funció sintàctica es fa mitjançant la morfologia de cas i que algunes formes de cas distingeixen entre éssers animats i éssers inanimats. L’acusatiu (el cas canònic de l’objecte directe) és un dels casos en què la distinció animat / inanimat és més activa (vg. § 2.2.1.2) i aquesta pot ser la causa dels errors anteriors: l’aprenent de català pot conèixer la forma del pronom d’objecte directe, però intenta reflectir la distinció d’animacitat important en la seva llengua materna i recorre a l’altre pronom d’objecte que coneix, el d’objecte indirecte, que, a més, acostuma a tenir referents animats (i humans).

Finalment, també s’han detectat alguns errors que no afecten directament els pronoms febles, tot i que creiem que s’hi estableix una certa connexió.

- (109) a. –¿Quieres? –Es para **tú** (cast.)
 ‘–¿Quieres? –Es para **ti**’
- b. **Ell** s’ha menjat **ell**
 ‘**Ella** se l’ha menjat (el llop)’
- c. ... pero la niña come **ello** (cast.)
 ‘... pero la niña se **lo** come (al animal/lobo)³⁰

En el primer exemple hi ha un error que té a veure amb la distinció de cas. El català i el castellà han perdut la morfologia de cas del llatí, però hi ha alguns pronoms,

³⁰ Els exemples (109b, c) corresponen a una conversa en què el parlant explica el conte de la Caputxeta Vermella “a l’inrevés”, és a dir, la Caputxeta es menja el llop.

com el de segona persona a (109a), que encara adopten formes diferents segons la funció sintàctica que fan. Els aprenents d'origen ucraïnès s'adonen que en català o en castellà no hi ha morfologia de cas i, en conseqüència, no canvien mai les formes nominals segons el context en què apareixen. Aquesta estratègia, que dóna resultats satisfactoris en la gran majoria de casos, és la que s'ha aplicat, incorrectament, en aquest exemple.

Els altres dos exemples són força similars. A (109b) hi ha, d'una banda, un error de concordança en el pronom que fa de subjecte, i, de l'altra, un pronom *ell* en funció d'objecte que té un referent no humà (el llop). En català els pronoms personals forts que funcionen com a objecte tendeixen a designar éssers humans i es deixen els referents no humans per als pronoms febles.³¹ Ja hem vist que hi ha problemes amb l'ús dels pronoms febles i, més concretament, amb la seva relació amb els pronoms forts (vg. exemples (105d, e)). Per tant, aquest error seria degut a les dificultats dels aprenents de català per fixar els valors sintàctics i semàntics de les dues sèries de pronoms (forts i febles) que hi ha en les llengües romàniques, però no en ucraïnès. El problema de l'exemple castellà (109c) és el mateix, però amb la diferència que es recorre a una forma neutra *ello* que es reserva per a entitats inanimades.

2.2.4. ELS QUANTIFICADORS

En aquest apartat incloem una sèrie d'elements que coincideixen a aportar una certa càrrega quantificacional. Com veurem, entre aquests elements n'hi ha que tenen caràcter pronominal i n'hi ha que estan molt lligats als noms.

2.2.4.1. Els quantificadors *ves'* 'tot' i *kóžen* 'cada'

El quantificador *ves'* 'tot' es flexiona en gènere, nombre i cas. Deixant de banda una certa variació en les formes de nominatiu (*ves'* / *ubés'* / *vves'* per al masculí singular, *vse* / *usé* per al neutre, *vs'a* / *us'á* per al femení i *vs'i* / *ys'í* per al plural), en general segueix

³¹ La referència humana dels pronoms forts es dóna quan fan de subjecte o d'objecte, com podem comprovar amb exemples com els següents:

(i)	a.	Ell ha arribat tard	<i>ell</i> = en Pere, el meu amic, *el gos, *el tren, *l'estiu
	b.	Demà la veurem a ella	<i>ella</i> = l'Anna, la teva neboda, *la vaca, *la casa

el paradigma que hem vist per als demostratius (§ 2.2.3.2).³² Pel que fa a la sintaxi, quan aquest quantificador acompanya un nom, l'ha de precedir, com fan els determinants, però quan es combina amb un pronom personal, el segueix (Pugh i Press, 1999: 184):

- (110) a. yvés' mís'ac'
 tot+M.N.SG. mes+N.SG.
 'tot el mes'
- b. My vs'i pišlý dodómu
 nosaltres+N. tot+N.PL. anar+PAS.PL. a.casa
 'Tots nosaltres vam anar cap a casa'

El significat de totalitat també es pot obtenir mitjançant els quantificadors distributius *kóžen / kóžnyj* 'cada, cadascun' i *vs'ákyj* 'cada, tota mena de' (Pugh i Press, 1999: 185):

- (111) a. Kóžen dóbre znáje, jak
 cadascú+N.SG. bo+N.A.SG. coneixement+A.SG. com
 žybút' v Ukrajin'i
 viure+PRES.3P.SG. a Ucraïna+L.
 'Tothom té un bon coneixement de com es viu a Ucraïna'
- b. Na bazar'i prodajút'e' vs'áki óvoč'i
 en mercat+L.SG. vendre+PAS.PASS. cada+A.PL. verdura+A.PL.
 'Al mercat hi venen tota mena de verdures'

Aquests quantificadors també tenen una versió negativa. És el cas de *žóden / žódneyj* 'cap' (Pugh i Press, 1999: 185):

- (112) Ne znáju žódnoho z nyx
 no conèixer+PRES.1P.SG. cap+G.SG. de ell+G.PL.
 'No en conec cap (d'ells)'

³² La desinència de plural de l'instrumental és lleugerament diferent: *vs'imá*.

2.2.4.2. Indefinites

La manera d'expressar la definitud i la indefinitud en ucraïnès és molt diferent de com s'expressa en les llengües romàniques (vg. § 2.3.3.1.1), i també ho és la naturalesa de les peces lèxiques que podem considerar indefinits. Els indefinits de l'ucraïnès es formen combinant sufixos i prefixos amb pronoms (habitualment, interrogatius). A continuació donem uns quants d'aquests indefinits:

(113) Prefixos

déxto	[dé + xto]	‘algú’
déjakyj	[dé + jakyj]	‘algun’
děščo	[dé + ščo]	‘quelcom, alguna cosa’
bud’ščo	[bud’ + ščo]	‘qualsevol cosa’
bud’jaké	[bud’ + jaké]	‘qualsevol lloc’
káznaščó	[kázna + ščo]	‘qualsevol cosa, qualsevol bajanada’

(114) Sufixos

ščonébyd’	[ščo + nébyd’]	‘qualsevol cosa’
jakýjs’	[jakýj + s’]	‘algun home, cert home’
u kotr’ims’	[kotr’im + s’]	‘a qualsevol lloc’

Entre el prefix *dé-* dels primers exemples i el nom o pronom al qual s'adjunta hi pot aparèixer una preposició (Pugh i Press, 1999: 184):

- (115) a. Ja z dékym rosmovl'av
jo+N. amb algú+I. parlar+PAS.IMPERF.1P.SG.
‘Jo estava parlant amb algú’
- b. Ja de z kym rosmovl'av
jo+N. algú amb qui+I. parlar+PAS.IMPERF.1P.SG.
‘Jo estava parlant amb algú’

A més d'aquests, hi ha altres elements com *baháto* ‘molt, massa’, *nebaháto* ‘no gaire’, *kil'ka* ‘una mica’ o *dékil'ka* ‘una mica’ que també es poden considerar

quantificadors indefinits. Aquests quantificadors es declinen en cas (no en gènere ni en nombre) igual que els numerals cardinals (vg. el quadre (120) a § 2.2.4.3).

2.2.4.3. Els numerals

Dins dels numerals cal distingir entre els cardinals i els ordinals. A continuació donem uns quants exemples de numerals de l'ucraïnès:

(116)	Cardinals	(117)	Ordinals
1	odýn (m.), odná (f.), odné (n.)	péršyj	‘primer’
2	dva (m., n.), dvi (f.)	drúhyj	‘segon’
3	try	trét’ij	‘tercer’
4	čotýry	četvértij	‘quart’
5	pjat’	pjátyj	‘cinquè’
6	š’ist’	šóctyj	‘sisè’
7	s’im	s’ómyj	‘setè’
8	v’is’im	vós’mij	‘vuitè’
9	dévjat’	devjátij	‘novè’
10	dés’at’	des’átyj	‘desè’
11	odynádc’at’	odynádc’atyj	‘onzè’
12	dvanádc’at’	dvanádc’atyj	‘dotzè’
15	pjanádc’at’	pjatnádc’atyj	‘quinzè’

Com podem comprovar, de l’u al deu hi ha formes de numerals diferents. A partir d’aquesta xifra, els numerals es fan enllaçant el numeral de u a nou amb la forma *dč’at’*, que indica la desena, mitjançant la preposició *na* ‘a’. Així, un exemple com *pjanádč’at’* ‘quinze’ és, literalment, ‘(afegim) cinc a deu’. Algunes desenes superiors a deu mantenen l’especificació de la desena, però d’altres tenen el seu propi nom:

(118)	20	dvádc’at’	60	š’istdes’át’
	30	trýdc’at’	70	s’imdes’át
	40	sórok	80	v’is’imdes’át
	50	pjatdes’át	90	devjanósto

Les centenes també s'aconsegueixen combinant el número de u a nou amb una forma *sót* indicadora de la centena:

(119)	100	sto	600	š'istsót
	200	dvíst'i	800	vis'imsót
	300	trýsta	900	devjatsót
	400	čotýrysta	1000	týs'ača
	500	pjatsót	2000	dvi týs'ači

Tots els numerals es declinen en cas. Els numerals ordinals segueixen el paradigma dels adjectius (§ 2.2.2.1), però els cardinals, en canvi, presenten paradigmes diferents. D'entre tots els cardinals, *odýn* 'u' és el que presenta un paradigma més complicat, ja que distingeix gènere, nombre i cas. Aquest numeral es declina, deixant de banda les formes de nominatiu, que ja hem especificat a (116), amb les mateixes desinències dels demostratius (§ 2.2.3.2). La resta de numerals no distingeixen el gènere ni el nombre i només es declinen en cas.³³ En general, es declinen amb les desinències que donem en el quadre següent:

(120) Declinació dels numerals: cardinals

	2		3	5	7
	masculí neutre	femení			
N	dva	dvi	try	pjat'	s'im
G	dvox		tr'ox	pjatý, pjat'óx	semý, s'imóx
D	dvom		tr'om	pjatý, pjat'óm	semý, s'imóm
A	dva / dvox	dvi / dvox	try / tr'ox	pjat' / pjatý, pjat'ox	s'im / semý, s'imóx
I	dvomá		tr'omá	pjat'má, pjat'omá	s'omá / s'imomá
L	dvox		tr'ox	pjatý, pjat'ox	semý / s'imóx

³³ El numeral *dva* / *dvi* 'dos' distingeix el gènere només en les formes de nominatiu.

2.2.5. EL VERB

Els verbs de l'ucraïnès presenten formes flexionades en persona, nombre, gènere, temps i mode. Aquest tipus de flexió suposa una certa complexitat en l'anàlisi del verb, però, com veurem, aquesta complexitat és considerablement inferior a la de la flexió verbal del català i a la de les llengües romàniques. Des del punt de vista dels parlants d'aquestes llengües, la principal complicació del sistema verbal es troba en l'aspecte. En ucraïnès l'aspecte perfectiu o imperfectiu serveix per distingir parells de verbs, i condiciona la flexió de temps del verb i la interpretació temporal de la frase. Al llarg dels apartats següents, la comparació amb el sistema de les llengües romàniques (del català, bàsicament) ens servirà per agilitzar l'exposició de la majoria de característiques, però en d'altres, com l'aspecte, farà que hi hàgim de parar una mica més d'atenció per tal d'evitar complicacions o confusions.

A manera de resum (i de guia) podem avançar que la morfologia verbal del català i la de l'ucraïnès coincideixen en punts com la concordança amb el subjecte, la diferenciació de temps (present, passat i futur), aspecte (perfectiu i imperfectiu) i mode (indicatiu i imperatiu), i l'existència de formes simples (o sintètiques) i compostes (o analítiques) i de formes no personals (infinitiu, gerundi i participi). Les diferències més rellevants tenen a veure amb la importància de la distinció aspectual, amb la concordança en gènere i nombre (i no en persona) en certs casos i amb la distinció de dos tipus de gerundis (i de participis i d'arrels verbals). En primer lloc descriurem les característiques generals de l'aspecte i del temps, a continuació veurem la conjugació de les diferents formes verbals (finites i no finites) i acabarem amb la presentació d'alguns tipus particulars de verbs.

2.2.5.1. L'aspecte

La distinció entre aspecte perfectiu i aspecte imperfectiu és un tret fonamental del verb en ucraïnès. Aquesta noció gramatical també és present en els verbs del català i d'altres llengües romàniques, però cal tenir en compte que es fa servir en un sentit força diferent. En català l'especificació com a perfectiu o imperfectiu s'aplica a certs temps verbals (imperfet d'indicatiu, perfet d'indicatiu i plusquamperfet d'indicatiu, per exemple) i es refereix a la manera de visualitzar la situació designada pel verb. Les

formes verbals perfectives es caracteritzen, enfront de les imperfectives, perquè aïllen situacions concretes i les limiten clarament en el temps.³⁴ Fixem-nos en les diferències entre les frases de (121) i entre les dues formes verbals de (122):

- (121) a. L'any passat **esmorzàvem** a les 7
 b. L'any passat **vam esmorzar** a les 7

- (122) Em **vas trucar** mentre **esmorzava**

El verb en imperfet d'indicatiu denota que l'acció 'd'esmorzar a les 7' era una situació habitual, que es va anar repetint durant una sèrie de dies al llarg de l'any passat. En canvi, la forma en passat perifràstic, que aspectualment equival al pretèrit perfet d'indicatiu, ens indica que es tracta d'un esdeveniment puntual, aïllat, que es va produir una sola vegada o un sol dia. De la mateixa manera, a (122) l'acció de trucar, designada pel passat perifràstic, es produeix en un moment temporalment molt més delimitat que l'acció d'esmorzar que descriu l'imperfet (de fet, el moment de la primera acció està inclòs dins de l'espai temporal durant el qual es produeix la segona).

Aquesta diferenciació entre l'aspecte perfectiu i l'imperfectiu s'assembla a la que hi ha en ucraïnès, tot i que, com veurem, també hi juguen un cert paper altres valors. Els dos aspectes dels verbs de l'ucraïnès expressen tipus diferents d'accions o de situacions. L'aspecte imperfectiu es fa servir per a accions generals que s'allarguen en el temps (i que poden estar acabades o no)³⁵, per a accions repetitives i per a accions que no s'han completat. L'aspecte perfectiu, d'altra banda, indica accions acabades, ja sigui perquè s'han produït en el passat, perquè es produiran i s'acabaran en el futur, o perquè estan restringides d'alguna manera. A més, la distinció aspectual es materialitza en l'existència de parells de verbs que tenen el mateix significat lèxic (o pràcticament el

³⁴ Per a més informació sobre la sintaxi i la semàntica de l'aspecte en català, i també sobre la distinció entre aspecte perfectiu i aspecte perfet, que aquí obviem, consulteu Pérez Saldanya (2002).

³⁵ L'exemple següent mostra aquest valor de l'aspecte imperfectiu en ucraïnès:

(i) u dytýnstvi Oléksa méžkav jak u Berlíní, tak i v Amsterdámi
 en infantesa+L.SG. Oleksa+N.SG. viure+PAS.M. tant en Berlín+L. com i en Amsterdam+L.
 'De petit, l'Oleksa va viure a Berlín i a Amsterdam'

L'acció que denota el verb en aquesta frase és una acció general que s'ha allargat en el temps i que ja s'ha acabat. La diferència respecte al català és clara, com reflecteix la traducció amb el passat perifràstic, una forma de perfet.

mateix) i només es diferencien pel valor aspectual (perfectiu o imperfectiu). Els exemples següents de l'ucraïnès posen de manifest tot això (Pugh i Press, 1999: 203):

- (123) a. Vin **čytáv** knýžku
 ell+N.SG. llegir+PAS.M. llibre+A.SG.
 ‘Ell llegia (estava llegint) un llibre’
- b. Vin **pročytáv** knýžku
 ell+N.SG. llegir+PAS.M. llibre+A.SG.
 ‘Ell ha llegit (ha acabat de llegir) un llibre’

El verb català *llegir* té dos equivalents en ucraïnès: *čytáty* i *pročytáty*. El significat bàsic dels dos verbs és el mateix (‘llegir’) i, sintàcticament, tots dos són verbs transitius. L'única diferència és l'aspecte: la primera forma és imperfectiva i la segona, perfectiva. A (123) tots dos verbs estan conjugats exactament igual (en el mateix temps i en la mateixa persona), com indiquen les glosses, però els hem hagut de traduir per formes verbals diferents per tal de reflectir la distinció aspectual.

Pràcticament tots els verbs de l'ucraïnès tenen una versió imperfectiva i una altra de perfectiva. La relació entre l'una i l'altra no es fa a través de cap relació flectiva, sinó mitjançant processos derivatius, fonològics o canvis de radical. La derivació és el mecanisme gramatical més productiu a l'hora de crear aquests parells de verbs. Els prefixos *z-* / *zi-*, *na-*, *pro-* i *po-* són indicadors de perfectivitat, és a dir, converteixen en perfectiu el verb imperfectiu al qual s'adjunten (Pugh i Press, 1999: 205-206):

(124)	daruváty	‘regalar’ (imperf.)	podaruváty	‘regalar’ (perf.)
	ljubýty	‘estimar’ (imperf.)	poljubýty	‘enamorar-se’ (perf.)
	ijsty	‘menjar’ (imperf.)	zijsty	‘menjar’ (perf.)
	pysáty	‘escriure’ (imperf.)	napysáty	‘escriure’ (perf.)
	čýstyty	‘netejar’ (imperf.)	pročýstyty	‘netejar’ (perf.)

La sufixació també canvia l'aspecte del verb. El sufix *-nu* converteix els verbs en perfectius, igual que els prefixos anteriors, i hi afegeix la idea que l'acció es fa en un moment (Pugh i Press, 1999: 207-208):

- (125) a. *znykáty* 'desaparèixer' (imperf.)
 znýknuty 'desaparèixer' (perf.)
- b. *ohl'adáty* 'veure, mirar' (imperf.)
 ohl'ánuty 'veure' (perf.)

El sufix *-uva* / *-juva*, en canvi, crea verbs imperfectius a partir de verbs perfectius (Pugh i Press, 1999: 207):

- (126) a. *nalamáty* 'trencar' (perf.)
 nalámuvaty 'trencar moltes coses' (imperf.)
- b. *obhovorýty* 'parlar' (perf.)
 obhovór'uvaty 'xerrar, discutir' (imperf.)

La resta de mecanismes que creen oposicions aspectuals entre parells de verbs són l'alternança de la vocal [ɪ] / [a], que precedeix el morfema *-ty* d'infinitiu (127a), el desplaçament de l'accent (127b) i la substitució del radical (127c) (Pugh i Press, 1999: 206-209):

- (127) a. *navčýty* 'ensenyar' (perf.)
 navčáty 'ensenyar' (imperf.)
- b. *sklýkaty* 'convocar' (perf.)
 sklykáty 'convocar' (imperf.)
- c. *yz'áty* 'prendre, agafar' (perf.)
 bráty 'prendre, agafar' (imperf.)

A més de distingir un verb de l'altre, l'aspecte verbal condiciona molt directament el temps de la frase i la flexió de temps del verb, com comentem en l'apartat següent.

2.2.5.2. El temps

Els verbs de l'ucraïnès es flexionen, com els del català, en temps (passat, present i futur), i, també com en català, aquest tret gramatical s'interrelaciona amb l'aspecte. La principal diferència és que, mentre que en català les formes verbals s'organitzen a partir del temps i després s'hi superposa la distinció aspectual, en ucraïnès el paper central correspon a l'aspecte perfectiu o imperfectiu del verb i la flexió de temps queda supeditada a aquesta especificació.

Els verbs imperfectius es comporten com els de les llengües romàniques i es poden projectar en el passat, en el present i en el futur, però els verbs perfectius ho fan només en el passat i en el futur. Això és degut al fet que el present expressa accions freqüents o accions que estan en procés, i aquesta mena d'accions són incompatibles amb la interpretació perfectiva.³⁶ Cada verb, perfectiu o imperfectiu, presenta una forma diferent per a cadascun d'aquests temps. Vegem-ho amb la parella *čytáty* - *pročytáty* 'llegir':

(128) Verb imperfectiu

a.	čytály	b.	čytájemo	c.	čytátymemo
	llegir+PAS.PL.		llegir+NO PAS.1P.PL.		llegir+FUT.1P.PL.
	'llegim'		'llegim'		'llegirem'

(129) Verb perfectiu

a.	pročytály	b.	pročytájemo
	llegir+PAS.PL.		llegir+NO PAS.1P.PL.
	'vam llegir'		'haurem llegit'

³⁶ El present també serveix per a contextos genèrics, no delimitats, i, per tant, incompatibles amb l'aspecte perfectiu.

El verb imperfectiu té una forma de passat, una de present i una altra de futur, però el perfectiu només en té una de passat i una altra que s'interpreta com a futur. La particularitat més destacable dels verbs perfectius és que, si bé el passat és formalment equiparable al passat dels verbs imperfectius, la forma de futur no es relaciona amb el futur dels imperfectius. Morfològicament, el futur dels verbs perfectius és com el present dels verbs imperfectius. Per aquesta raó, en les gramàtiques de l'ucraïnès es parla de “no-passat” per referir-se al present. El no-passat, com es reflecteix a (128b) i a (129b), és comú als verbs perfectius i als imperfectius, i la seva interpretació com a futur o com a present es dedueix directament de l'aspecte imperfectiu o perfectiu del verb.

2.2.5.3. La conjugació

En ucraïnès els verbs presenten formes diferents segons el temps, el mode i la concordança amb el subjecte i es classifiquen en conjugacions diferents d'acord amb les seves propietats morfofonològiques. Sembla, doncs, que la conjugació verbal de l'ucraïnès té bastants punts de contacte amb la de les llengües romàniques, però, com veurem, en certs aspectes és força més simple. Aquesta simplicitat és determinada bàsicament per la manca d'un mode subjuntiu i de certs temps verbals, i per la distinció de només dues conjugacions.

Tant en català com en ucraïnès el verb aglutina informació sobre el temps de la frase, sobre un dels arguments de la frase (el subjecte) i sobre el mateix verb. Fixem-nos primer en un exemple del català:

(130) Llegi+rà+s el llibre demà?

La forma verbal *llegiràs* ens permet saber amb total certesa que el subjecte de la frase és la segona persona del singular *tu*, tot i que el pronom no apareix enlloc. Aquesta informació es troba en un dels morfemes flectius de concordança *-s*, que és com es representa la segona persona del singular en pràcticament tots els temps verbals (l'única excepció és l'imperatiu). La forma *llegiràs* també ens indica clarament que el temps de la frase és el futur. Això ho deduïm del morfema *-ra-* que hi ha just abans de la concordança. Finalment, sabem que el verb pertany a la tercera conjugació perquè

entre l'arrel verbal i el morfema de temps hi apareix la vocal temàtica *-i-*. La vocal temàtica és el morfema de conjugació verbal, ja que determina el model de conjugació que ha de seguir el verb.

Els verbs de l'ucraïnès es comporten exactament igual:

- (131) čytáty+me+š
llegir+FUT+2P.SG.
'llegiràs'

La concordança en segona persona del singular és la consonant final *š*, el valor temporal de futur es troba en el morfema *-me-* que la precedeix, i la informació sobre la conjugació (primera conjugació) es desprèn del segment *-aty-* anterior. La informació que es dona i la manera com apareix són completament paral·leles al cas del català. Les úniques diferències es troben en la quantitat de conjugacions i de formes temporals (considerablement inferiors en ucraïnès) i en els morfemes de concordança en alguns casos.

En ucraïnès només hi ha dues conjugacions verbals. La vinculació a cada conjugació està determinada per una vocal que fa de connector entre l'arrel verbal i els suffixos flectius (la vocal temàtica del català). La vocal de la primera conjugació és *-e-* i la de la segona és *-y-*.³⁷

- (132) Conjugació I: nes+e+mó
 carregar+V.T.+NO PAS.1P.PL.
 'carreguem'
- Conjugació II: hovór+y+mo
 parlar+V.T.+NO PAS.1P.PL.
 'parlem'

³⁷ A la forma verbal de (131) *čytátymeš* 'llegiràs' no hi ha la vocal *-e-* que indica que és un verb de la primera conjugació. Aquesta forma verbal no és un bon exemple per identificar la vocal del tipus de conjugació perquè el futur es forma sobre l'infinitiu (vg. § 2.2.5.3.3), i hi ha força varietat en les formes dels infinitius per a cada conjugació (*-aty-* és una de les de la conjugació I; vg. § 2.2.5.4.1).

En els apartats següents repassarem els diferents temps i modes en què es poden flexionar els verbs de l'ucraïnès i comentarem les particularitats més rellevants de cadascun. Els paradigmes que donem són els que segueixen de manera regular la immensa majoria dels verbs. Hi ha alguns verbs irregulars (*dáty* 'donar', *jíxaty* 'circular, anar en un vehicle', *jísty* 'menjar' i *opovísty* / *opovistý* 'explicar, relatar') que es conjuguen de manera lleugerament diferent.

2.2.5.3.1. Present (o no-passat)³⁸

Les formes de present o de no-passat són les que presenten més semblances amb la flexió verbal del català. En aquest temps els verbs concorden en persona i nombre amb el subjecte i es distingeixen clarament les dues conjugacions. El paradigma de formes de concordança en persona i nombre és el següent:

(133) Conjugació verbal: present

	singular		plural	
	conj. I	conj. II	conj. I	conj. II
1a persona	-u , -ju		-mo	
2a persona	-š		-te	
3a persona	-Ø / -t'	-t'	-ut', -jut'	-at', -jat'

La distinció entre les dues conjugacions només es posa de manifest, pel que fa a la forma de les desinències, en la tercera persona. En la conjugació I, la desinència -t' de la tercera persona del singular s'aplica només als verbs acabats amb la partícula *s'a* (§ 2.2.5.5.3).

Les desinències de persona i nombre s'afegeixen a l'arrel verbal seguida de la vocal que indica la conjugació (excepte en la primera persona del singular i en la tercera del plural, en què aquesta vocal no es presenta). A continuació donem exemples de cada conjugació:

³⁸ Ja hem comentat (vg. § 2.2.5.2) que, per al cas de l'ucraïnès, la nomenclatura *no-passat* és preferible a *present*. Tot i així, en aquest llibre mantindrem el terme *present*, habitual en català, per facilitar-ne la comprensió.

(134) Conjugació I:

a.	nesé	[nes+é+Ø]	‘porta’
b.	nesét’s’a	[nes+é+t’s’a]	‘s’emporta’
c.	umýju	[umý+Ø+ju]	‘rento’

(135) Conjugació II:

a.	hovóryt’	[hovór+y+t’]	‘parla’
b.	plát’at’	[plát+Ø+jat’]	‘paguen’
c.	xodžú	[xodž+Ø+ú]	‘camino’

És important recordar que la interpretació d’aquesta forma temporal està condicionada per l’aspecte lèxic del verb: si el verb és imperfectiu (exemples anteriors), s’interpreta com a present, però si el verb és perfectiu, s’ha d’interpretar com a futur.

2.2.5.3.2. *Passat*

En passat el verb també ha de concordar amb el subjecte, però la concordança no és en persona i nombre, sinó en gènere i nombre.³⁹ El paradigma de desinències de passat és força simple:

(136) Conjugació verbal: passat

Masculí (sg.)	-v
Femení (sg.)	-la
Neutre (sg.)	-lo
Plural	-ly

El passat no distingeix entre les dues conjugacions i es forma afegint directament els sufixos anteriors a l’arrel verbal. El fet que totes aquestes desinències comencin per consonant pot provocar canvis en les arrels verbals que també acaben en consonant o bé fer que la concordança de masculí no aparegui fonèticament. Els

³⁹ De fet, si considerem el nombre plural com un quart gènere, ja que és comú a masculí, femení i neutre (vg. § 2.2.1.1), podríem dir que en passat el verb només es flexiona en gènere.

exemples següents mostren com la concordança del verb només és sensible al gènere del subjecte i no a la persona (Humesky, 1986: 118; Pugh i Press, 1999: 225):

- (137) a. Ja pytála [pytá+la] ‘Jo (femení) preguntava’
 b. Ja pytáv [pytá+v] ‘Jo (masculí) preguntava’
 c. Borýs čytáv [čytá+v] ‘En Boris estava llegint’
 d. Voná umýlas’a [umý+la+s’a] ‘Ella es rentava’
 e. Voný pylý vinó [py+lý] ‘Ells bevien vi’

Hi ha una forma composta de passat, el plusquamperfet, que es fa combinant el passat del verb principal amb el passat del verb auxiliar *búty* ‘ser’ (§ 2.2.5.5.1). A diferència dels temps compostos del català, l’auxiliar apareix després del verb principal (Shevelov, 1993: 971):

- (138) Vin **píšov** **buv**, alé povernývs’a
 ell+N.SG. marxar+PAS.M. ser+PAS.M. però tornar+PAS.M.REFL.
 ‘Ell se n’havia anat, però després va tornar’

2.2.5.3.3. Futur

Els únics verbs que es flexionen en futur són els verbs imperfectius. El futur dels verbs perfectius correspon morfològicament a les formes de present o no-passat (vg. § 2.2.5.2). En ucraïnès hi ha dos tipus de futur: el futur analític i el futur sintètic. Veurem en primer lloc el futur sintètic, que es forma afegint al verb, en infinitiu, les desinències següents (no hi ha diferència entre les dues conjugacions):

- (139) Conjugació verbal: futur

	singular	plural
1a persona	-mu	-memo
2a persona	-meš	-mete
3a persona	-me	-mut’

Aquestes desinències incorporen la concordança en persona i nombre amb el subjecte que ja coneixem (vg. § 2.2.5.3.1), de manera que podem considerar que l'element que marca estrictament el temps futur és només el segment *-m(e)-* comú a totes les formes. Les desinències de futur s'afegeixen a l'infinitiu del verb, no a l'arrel, com en els casos anteriors. A continuació donem exemples de verbs flexionats en futur:

(140)	a.	čytátymu	[čytá+ty+mu]	‘llegiré’
	b.	čytátymete	[čytá+ty+mete]	‘llegireu’
	c.	dyvýtymemos’a	[dyvý+ty+memo+s’a]	‘mirarem’

El futur analític és una forma composta en la qual el verb principal està en infinitiu i va precedit pel verb auxiliar *búty* ‘ser’ conjugat en no-passat:⁴⁰

(141)	a.	búdu čytáty	‘llegiré’
	b.	búdemo pýty	‘beurem’
	c.	búdut’ telefonuváty	‘telefonaran’

No hi ha cap diferència semàntica entre el futur analític i el futur sintètic. L'única diferència remarcable entre tots dos és una qüestió d'ús, ja que sembla que l'analític predomina sobre el sintètic, especialment en les variants parlades a la part occidental d'Ucraïna.

2.2.5.3.4. Imperatiu

Totes les formes anteriors corresponen al mode indicatiu. L'ucraïnès, a diferència del català, no té mode subjuntiu, però sí que té imperatiu. L'imperatiu només compta amb formes de segona persona (singular i plural) i de primera persona plural. Les desinències d'imperatiu s'afegeixen directament a l'arrel verbal i presenten dues formes diferents:

⁴⁰ Aquesta forma composta coincideix totalment amb les del català en el fet que es combinen una forma finita i una de no finita, i que l'auxiliar encapçala la construcció i porta les marques pertinents de concordança en persona i nombre.

(142) Conjugació verbal: imperatiu

tipus A		tipus B	
1a persona plural	-ím(o)	1a persona plural	-mo
2a persona singular	-ý	2a persona singular	-Ø
2a persona plural	-ít'	2a persona plural	-te

L'elecció del tipus de desinència no es fa a partir de la conjugació del verb, sinó segons la posició de l'accent, del final consonàntic, de l'arrel verbal i de la presència del sufix *-ava* en el verb. El tipus A es dóna quan l'arrel verbal no porta accent (l'accent cau en la desinència) o bé quan l'arrel verbal acaba en un grup consonàntic. El tipus B es troba en verbs l'arrel dels quals conserva l'accent, però no acaben en grup consonàntic i en verbs amb el sufix esmentat.

Els sufixos d'imperatiu s'afegeixen directament a l'arrel, és a dir, no hi apareix la vocal de conjugació. Vegem-ne alguns exemples:

(143) Tipus A

- a. Robím! [rob+ím] 'Fem!'
- b. Pomóvč'it'! [pomóvč+it'] 'Cal·leu!'

(144) Tipus B

- a. čytájte! [čytáj+te] 'Llegiu!'
- b. Daváj! [davaj+Ø] 'Dóna!'

2.2.5.3.5. *Condicional*

En ucraïnès el mode condicional es fa d'una manera molt simple: només cal combinar la partícula *by* / *b* amb el verb flexionat en passat (Pugh i Press, 1999: 254).⁴¹

⁴¹ Si el verb acaba en consonant es fa servir *by*, però si ho fa en vocal es recorre a la forma reduïda *b*. La posició més habitual per a aquesta partícula és immediatament darrere del verb (com a (145)), però de vegades pot quedar-ne separada per altres paraules o bé precedir-lo.

- (145) a. Ja **xot'ív** **by** pitý dodómu
jo+N. voler+PAS.M. COND. marxar a.casa
'M'agradaria marxar cap a casa (a mi (M.))'
- b. Ja **xot'ila** **by** pitý dodómu
jo+N. voler+PAS.F. COND. marxar a.casa
'M'agradaria marxar cap a casa (a mi (F.))'

La forma verbal en passat manté la concordança en gènere amb el subjecte, però perd totalment qualsevol valor temporal de passat. Aquesta forma de condicional també es fa servir per a les frases condicionals irrealis (§ 2.3.5.7.2), que en llengües com el català combinen condicional i subjuntiu.

2.2.5.4. Formes verbals no finites

A més de les formes flexionades anteriors, els verbs tenen tres formes no personals: l'infinitiu, el participi i el gerundi. En aquest apartat veurem com són aquestes tres formes i quins són els seus usos principals.

2.2.5.4.1. Infinitiu

De la mateixa manera que en castellà els infinitius s'identifiquen fàcilment perquè tots acaben en *-r*, en ucraïnès tots els infinitius porten el sufix *-ty*:

(146) a.	rozumíty	'entendre'	e.	bol'íty	'fer mal'
b.	umýty	'rentar'	f.	platýty	'pagar'
c.	nestý	'portar'	g.	bihty	'córrer'
d.	čytáty	'llegir'	h.	kryčáty	'cridar'

A diferència del castellà o del català, l'infinitiu no és gaire transparent respecte al tipus de conjugació del verb. En l'exemple anterior, els verbs de la columna de l'esquerra pertanyen a la conjugació I i els de la columna de la dreta, a la conjugació II. Els segments, vocàlics i consonàntics, que precedeixen el sufix d'infinitiu són pràcticament els mateixos i no aporten cap informació respecte a la conjugació.

A banda de ser la forma de citació dels verbs, la importància de l'infinitiu en la gramàtica de l'ucraïnès rau en el fet que és part fonamental de la formació d'alguns temps com el futur, tant en la forma analítica com en la sintètica (vg. § 2.2.5.3.3).

2.2.5.4.2. Participi

L'única forma de participi que cal considerar com a tal és el participi passiu de passat. Les altres tres formes de participi que havien existit en ucraïnès (els participis actius de present i de passat i el participi passiu de present) actualment són simples formes adjectivals.⁴² Els participis passius de passat també són formalment com un adjectiu i prenen les desinències de gènere, nombre i cas pròpies dels adjectius (vg. § 2.2.2.1). Hi ha dos tipus de participi passiu passat, cadascun amb una desinència diferent:

(147) Conjugació verbal: participi passiu passat

tipus A	tipus B
-n (-en, -jen)	-t

La tria d'una desinència o d'una altra és independent de la conjugació del verb. La formació del tipus A és la que es fa servir de manera més general, mentre que *-t* s'aplica només a un subconjunt de verbs d'arrel monosil·làbica:

(148) pródanyj	‘venut, que ha estat venut’
povidómlenyj	‘notificat, que ha estat notificat’
hr’ityj	‘escalfat, que ha estat escalfat’
zapértyj	‘tancat, que ha estat tancat’

⁴² Aquests adjectius s'han format afegint les desinències de gènere, nombre i cas pertinents al sufix del participi i encara mantenen un significat que recorda el seu origen:

(i)	a.	pracjújučyj	‘treballador, que treballa’
	b.	syd’áčyj	‘que està seient, assegut’
	c.	zastar’ilyj	‘obsolet, que s’ha fet vell’

Els sufixos *-juč* i *-jač* formaven el participi actiu de present i *-l* el de passat. El significat d'aquestes formes perdura en els adjectius, com hem reflectit en les traduccions al català.

Semànticament, el participi passiu de passat és perfectament equiparable al participi del català o del castellà i, com hem indicat en la traducció, té valor passiu. De fet, aquest participi és l'única paraula de l'ucraïnès que expressa clarament la idea de passivitat. Per aquesta raó, el participi es troba fonamentalment en frases passives, igual que en la passiva perifràstica del català (Pugh i Press, 1999: 252):

- (149) Cju knýžku buló **napýsanu** mnóju
aquest+A.F.SG. llibre+A.SG. ser+PAS.N. escriure+PART. jo+I.SG.
‘Aquest llibre ha estat escrit per mi’

En realitat, en construccions com aquesta l'auxiliar *búty* ‘ser’ és opcional (vg. § 2.3.5.1 i § 2.3.5.2). Això és perquè el participi passiu de passat ja expressa clarament, com el seu nom indica, el sentit passiu i el temps passat.

2.2.5.4.3. Gerundi

En ucraïnès hi ha dues formes de gerundi: el gerundi imperfectiu (o de present) i el gerundi perfectiu (o de passat). Els gerundis es formen amb els sufixos que donem a (150) i, com els del català, són invariables:

- (150) Conjugació verbal: gerundi

imperfectiu	-čy
perfectiu	-šy

Les desinències imperfectives i perfectives s'afegeixen, respectivament, a la forma flexionada de present de tercera persona plural menys el final *-t'* (151a, b) i a la forma de masculí de passat (151c, d):

- (151) a. čytájučy [čytáju(t') + čy] ‘llegint’
b. pracjújučy [pracjúju(t') + čy] ‘treballant’
c. napysávšy [napysáv + šy] ‘havent estat escrivint’
d. čytávšy [čytáv + šy] ‘havent estat llegint’

La diferència principal entre els dos gerundis és de tipus semàntic: el de present designa una acció simultània a l'acció principal, i el de passat es refereix a una acció que ha tingut lloc abans que l'acció principal (vg. § 2.3.5.7.3). Com a conseqüència del valor semàntic, el gerundi de present només es troba en verbs imperfectius, mentre que el de passat s'aplica preferentment als verbs perfectius (en aquest cas també són possibles els imperfectius).

2.2.5.5. Tipus de verbs

A continuació presentem una sèrie de verbs importants en la gramàtica de l'ucraïnès i que mereixen un comentari especial. Es tracta dels verbs *búty* 'ser' i *máty* 'haver, tenir', dels verbs que incorporen una partícula reflexiva i dels verbs de moviment. Aquests verbs presenten força particularitats des dels punts de vista morfològic, sintàctic i semàntic, suposen diferències importants entre l'ucraïnès i altres llengües indoeuropees, i poden donar lloc a errors i vacil·lacions en l'ús dels equivalents catalans.

2.2.5.5.1. Verb *búty* 'ser'

Igual que en català (i en moltes altres llengües), el verb copulatiu *búty* 'ser' és un verb irregular. El primer tret destacable d'aquest verb en ucraïnès és que, quan funciona com a verb principal, és a dir, en frases atributives i en frases existencials (vg. § 2.3.5.1 i § 2.3.5.3), no es conjuga en present. En aquests casos l'única forma que es pot utilitzar és la invariable *je*, vàlida per a totes les persones, tant en singular com en plural (Humesky, 1986: 38).⁴³

- (152) a. *Tám je ukrajíns'kyj profésor*
 allà COP. ucraïnès+N.SG. professor+N.M.SG.
 'Allà hi ha un professor ucraïnès'
- b. *Ja je ykrajíneć*
 jo+N. COP. ucraïnès+N.SG.
 'Sóc ucraïnès'

⁴³ Glossem aquesta forma invariable com una partícula copulativa.

Quan s'interpreta com a futur, sí que hi ha un paradigma complet de concordança en persona i nombre amb el subjecte. Morfològicament, es tracta de formes amb les desinències de present de la primera conjugació, però, igual que amb els verbs perfectius, cal interpretar-les com a futur (vg. § 2.2.5.2):

(153) Conjugació de *búty* 'ser': present

	singular	plural
1a persona	búdu	búdemo
2a persona	búdeš	búdete
3a persona	búde	búdut'

En passat es flexiona en gènere d'acord amb les quatre desinències habituals (vg. § 2.2.5.3.2):

(154) Conjugació de *búty* 'ser': passat

Masculí (sg.)	buv
Femení (sg.)	bula
Neutre (sg.)	bulo
Plural	buly

Aquest verb és important perquè, a més del seu ús com a verb copulatiu, es fa servir com a auxiliar en les formes compostes de passat i de futur (vg. § 2.2.5.3.2 i § 2.2.5.3.3).

2.2.5.5.2. *Verb máty* 'tenir, haver'

L'ucraïnès es diferencia d'altres llengües eslaves properes, com el rus, pel fet de tenir un verb *máty* 'tenir, haver' que es conjuga en tots els temps. Aquest verb pertany a la primera conjugació, tot i que presenta algunes irregularitats. Els paradigmes són:

(155) Conjugació de *máty* ‘tenir, haver’: present

	singular	plural
1a persona	máju	májemo
2a persona	májež	májete
3a persona	máje	májut’

(156) Conjugació de *máty* ‘tenir, haver’: passat

Masculí (sg.)	mav
Femení (sg.)	mála
Neutre (sg.)	málo
Plural	mály

(157) Conjugació de *máty* ‘tenir, haver’: futur

	singular	plural
1a persona	mátymu	mátymemo
2a persona	mátymež	mátymete
3a persona	mátyme	mátymut’

El valor semàntic fonamental del verb *máty* ‘tenir’ és el de possessió, com en l’exemple (158), però també es fa servir com a auxiliar en construccions d’obligació o de necessitat (§ 2.3.4.2) (Koptilov, 1995: 62):

- (158) Ja maju hroš’i
jo+N. tenir+PRES.1P.SG. diners+A.
‘Tinc diners’

2.2.5.5.3. Verbs amb la partícula *s’a*

En ucraïnès hi ha un grup de verbs que es caracteritzen per incorporar la partícula *s’a* al final de qualsevol forma flexionada, incloent-hi infinitius, gerundis i participis.⁴⁴ Es tracta de verbs com els següents:

⁴⁴ La forma *s’a*, que en els gerundis només es presenta com a *s’*, es relaciona diacrònicament amb un pronom clític reflexiu de tercera persona.

- (159) a. umýtyś'a 'rentar-se'
 b. odrúžuvatys'a 'casar-se'
 c. rozsérdytyś'a 'enfadar-se'
 d. nakryvátyś'a 'tapar-se, estar tapat'
 e. zadúmatys'a 'quedar-se absorbt en els propis pensaments'
 f. zaslúxtys'a 'escoltar atentament, amb plaer'

Tot i la seva posició, *s'a* no es pot considerar un sufix flectiu (o, com a mínim, no un sufix flectiu com els que hem vist), sinó un postfix o, per utilitzar un terme familiar en la gramàtica del català, una mena d'enclític pronominal. Seria, doncs, com el pronom reflexiu de tercera persona *se* del català que trobem en molts dels infinitius de les traduccions de (159). D'acord amb això, podem considerar que els verbs de l'ucraïnès acabats en *s'a* són verbs pronominals semblants als que hi ha en diverses llengües romàniques. Cal tenir en compte, però, que morfològicament aquests verbs pronominals no són com els nostres, ja que en ucraïnès *s'a* és sempre enclític al verb i, a més, és invariable, és a dir, no canvia segons la persona i el nombre, com passa en català.

Des del punt de vista de la sintaxi i de la semàntica, aquests verbs també resulten especialment complicats. És difícil trobar un valor semàntic determinat comú a tots els verbs amb *s'a*. L'únic tret en què semblen coincidir tots és que no són verbs transitius. Molts són intransitius, com el de (160a), i els que es relacionen amb un verb transitiu tenen sentit passiu (160b) o bé són el parell reflexiu/recíproc del verb transitiu (*umýty* 'rentar' / *umýtyś'a* 'rentar-se', *báčyty* 'veure, mirar' / *báčyty* 'mirar-se l'un a l'altre') (Pugh i Press, 1999: 253):

- (160) a. Včýtel' znovu rozsérdyvs'a
 professor+N.SG. de.nou enfadar-se+PAS.M.
 'El professor s'ha enfadat un altre cop'
- b. C'i slová ne vžyvájut's'a
 aquest+N.PL. paraula+N.PL. no utilitzar+PRES.3P.PL.
 'Aquestes paraules no es fan servir'

Si ens hi fixem, veurem que hi ha una certa connexió entre els verbs amb *s'a* de l'ucraïnès i l'ús de la partícula *se* en català, ja sigui com a component d'un verb pronominal o en una passiva reflexa (fixeu-vos en les traduccions dels dos exemples anteriors). Tot i així, s'ha d'anar en compte amb aquest paral·lelisme, ja que la impossibilitat de tenir un objecte directe allunya aquests verbs dels verbs pronominals catalans (en català n'hi ha que són clarament transitius: *menjar-se una poma*).

2.2.5.5.4. Verbs de moviment

Els verbs de moviment de l'ucraïnès mostren una sèrie de diferències semàntiques que es vinculen a la distinció aspectual (§ 2.2.5.1). Els verbs de moviment imperfectius tenen dues versions, una de determinada (o unidireccional) i una altra d'indeterminada (o multidireccional), que reflecteixen la manera com es porta a terme l'acció:

(161)	Indeterminat	Determinat	
a.	xodýty	ity / jty	'caminar'
b.	jízdyty	jíxaty	'circular'
c.	plávaty	plyvtý	'nedar'

El verb indeterminat vol dir 'caminar / circular/ nedar en general', i el verb determinat significa 'caminar / circular / nedar en una direcció concreta'.

La versió perfectiva del verb de moviment s'obté sempre mitjançant la prefixació de la forma determinada: *pity* 'caminar' (perf.), *pojíxaty* 'circular' (perf.), *poplyvtý* 'nedar' (perf.). També és possible construir un verb perfectiu a partir de la versió indeterminada, però en aquest cas s'aporta la idea, lleugerament diferent, que l'acció es fa durant un període curt de temps: *poxodýty* 'passejar una estona', *pojízdyty* 'circular, anar amb cotxe durant una estona', *poplávaty* 'nedar una estoneta'. Aquests casos són, però, poc freqüents. Quan es prefixa un verb indeterminat, el resultat acostuma a ser un verb imperfectiu: *pryxódyty* 'arribar', *perexódyty* 'creuar'.

2.2.5.6. Errors relacionats amb la forma del verb

Les diferències importants que hi ha entre l'ucraïnès i el català en la manera d'expressar el temps i l'aspecte en el verb provoca força errors en l'ús de les formes verbals. Aquests errors es poden classificar en equivocacions de temps verbals i en usos inadequats de formes de passat:

(162) Confusió de temps verbals

- a. ell **treballa** en una firma de cotxes
'ell **treballava** en una firma de cotxes'
- b. perquè ella **trenca** el nas
'perquè ella **s'ha trencat** el nas'
- c. y ella **ayuda** ahí a su amigo (cast.)
'y ella **ayudaba** ahí a su amigo'
- d. antes yo **vivo** en Roses (cast.)
'antes yo **vivía** en Roses'
- e. se fue Polonia y **viene** Rusia (cast.)
'se fue Polonia y **vino** Rusia'
- f. telefoneó [...] y **dice** que [...] **necesito** un hospital (cast.)
'telefoneó [...] y **dijo** que [...] **necesitaba** un hospital'

(163) Usos inadequats del passat [confusions aspectuals]

- a. no **han fet** res
'no **em van fer** res'
- b. en Olot yo **estaba** (cast.)
'**he estado** en Olot'
- c. yo **estaba** en Girona (cast.)
'**he estado** en Girona'
- d. me fui a Ucraïna y **estaba** ahí dos meses (cast.)
'me fui a Ucraïna y **estuve** ahí dos meses'

- e. yo **estaba** en el hospital siete meses (cast.)
 ‘**estuve** en el hospital siete meses’

En el primer grup d'exemples es fa servir la forma de present per referir-se a una acció situada en el passat. La forma de passat correcta hauria de ser un imperfet (162a, c, f), un perfet (162b) i l'equivalent castellà al passat perfet simple (162d, e). En el segon grup la ubicació temporal és correcta, però hi apareix una confusió respecte a les formes de passat, que en català reflecteixen matisos aspectuals diferents. A (163a) es fa servir el perfet en lloc del passat perifràstic, a (163b, c) l'imperfet pren el lloc al perfet, i a (163d, e) el passat perfet simple és substituït per l'imperfet. Aquests exemples posen de manifest les dificultats per projectar les diferències aspectuals sobre les formes verbals de passat. Aquest problema es pot relacionar amb el fet que la distinció aspectual en ucraïnès es troba en el significat del mateix verb i no incorporada a la flexió de temps.

Altres errors detectats tenen a veure amb la realització del mode, sobretot del subjuntiu, que no existeix en ucraïnès:

(164) Confusió del mode verbal

- a. [algun altre plat] que no **està** aquí
 ‘[algun altre plat] que no **estigui** aquí’
- b. a qui **li pilla** primer, doncs la para
 ‘a qui **agafi** primer, doncs, para’
- c. no quería que ella **sale** con Robin (cast.)
 ‘no quería que ella **saliese** con Robin’
- d. quería que Ucraïna **es** libre (cast.)
 ‘quería que Ucraïna **fuese** libre’
- e. algú [...] i quan **estiguim** preparats li **diguem**
 ‘algú [...] i quan **estem** preparats li **diem**’
- f. [quería robar un banco...] y no **podría** entrar (cast.)
 ‘[quería robar un banco...] y no **podía** entrar’

En els quatre primers casos es fa servir el verb en present d'indicatiu en contextos on cal una forma de subjuntiu (a (164c, d) hi ha, a més, un problema amb el temps, que hauria de ser passat, i no present). A (164e) la situació és a la inversa: la forma esperable és la d'indicatiu, però hi apareix la de subjuntiu. Els cinc exemples mostren els problemes per assimilar el funcionament d'aquest mode verbal. A l'últim exemple es confonen l'indicatiu i el condicional: es fa servir el condicional en el lloc de l'imperfet d'indicatiu. Aquesta confusió es pot interpretar com una vacil·lació conseqüència de la manca de formes específiques de condicional en ucraïnès (vg. § 2.2.5.3.5).

L'altre aspecte característic de la flexió verbal és la concordança amb el subjecte. En ucraïnès el verb flexionat ha de concordar amb el subjecte, però aquesta concordança no és tan sistemàtica com en català, ja que no es fa de la mateixa manera en tots els temps (vg. § 2.2.5.3). Els errors de concordança que posen de manifest més clarament les diferències entre les llengües tenen a veure amb les formes de passat:

- (165) a. aquest **has hecho** mal a genoll
 'aquest **s'ha fet** mal al genoll'
- b. ... després no me'n recordo, **me va dormir**
 '... després no me'n recordo, **em vaig adormir**'
- c. **I'has vist** unes vegades
 '**I'he vist** unes vegades'
- d. ella **has vist** [...] el príncep [...] **has vingut**
 'ella **ha vist** [...] el príncep [...] **ha vingut**'
- e. y **cogí** esta parte [...] donde **nací** Elena (cast.)
 'y **cogió** esta parte [...] donde **nació** Elena'
- f. **nos marchaban** al cementerio [...] y **regresaban** a casa (cast.)
 '**nos marchábamos** al cementerio [...] y **regresábamos** a casa'

En ucraïnès els verbs en passat concorden amb el subjecte en gènere i nombre (vg. § 2.2.5.3.2), però no en persona. A (165) tots els errors són de persona (formes de segona o de tercera en lloc de les formes de primera), no de nombre, que és l'adequat a

cada cas. També s'han detectat alguns errors de nombre (i de persona i nombre), però són quantitativament inferiors i es poden assimilar a errors generals de concordança que es donen en altres temps verbals.

Els errors de concordança també són habituals amb verbs com *agradar*. L'ús d'aquest tipus de verbs és especialment problemàtic en català o en castellà, ja que el constituent que fa de subjecte correspon a l'objecte directe en altres llengües (com l'anglès o l'ucraïnès) i el que per a nosaltres és un complement (l'objecte indirecte) és el subjecte de la frase en les altres llengües. Els exemples següents mostren aquesta diferència:

- (166) a. **M'**agrada llegir
b. **Ja** l'ubl'ú čytáty
jo+N. agradar+PRES.1P.SG. llegir
c. **I** like to read

A continuació donem alguns errors amb aquests verbs:

- (167) a. **t'agrada** tots
'**m'agraden** tots'
b. naturals **m'agrada** i socials **m'agrada**
'**m'agraden** les naturals i **m'agraden** les socials'
c. **me gusta** mucho antiguas cosas (cast.)
'**me gustan** mucho las cosas antiguas'
d. **me cuesta** los verbos (cast.)
'**me cuestan** los verbos'

2.2.6. LES PREPOSICIONS

En general, les llengües que no tenen declinació nominal de cas fan servir les preposicions molt més que les llengües que sí que en tenen. Aquesta observació, però, no es pot estendre fàcilment a l'ucraïnès, ja que, tot i ser una llengua amb un paradigma

ric de cas (vg. § 2.2.1.2), compta amb un sistema de preposicions més extens que el del català.

Dins del conjunt de preposicions de l'ucraïnès, hi trobem preposicions simples, preposicions complexes (formades per la combinació de dues o tres preposicions) i preposicions que formalment coincideixen amb adverbis. La connexió entre adverbis i preposicions també és habitual en les llengües romàniques, com mostren, per exemple, construccions com *ho he deixat a sota* i *ho he deixat sota la taula*. A continuació donem uns quants exemples de preposicions de cadascun d'aquests tipus:

(168)	na	‘a, en’
	do	‘a, fins a’
	z / iz / z’i	‘de, des de’
	ob	‘a (temps)’
	pro	‘sobre, respecte a, per a’
	vseredyn’i	‘dins’
	zpered	‘del davant de, d’abans’
	obabič	‘a ambdues bandes de’
	obiryč	‘per totes bandes de’
	pozad	‘darrere, després’
	v / u	‘a, prop de, des de, entre’

Com reflecteixen les traduccions que hem donat, el significat d’algunes preposicions està molt delimitat, mentre que el d’altres és força ampli. A més, de vegades trobem dues preposicions amb la mateixa traducció al català. En aquests casos, una preposició es pot especialitzar en un tipus de noms i l’altra, en un altre. Això és el que succeeix amb *na* ‘a’ i *v / u* ‘a’: la primera s’acostuma a fer servir amb noms que denoten superfícies i espais oberts i la segona per indicar la localització dins d’un espai tancat.

D’altra banda, les preposicions s’interrelacionen amb el cas en el sentit que cada preposició regeix un cas concret.⁴⁵ La majoria de preposicions regeixen genitiu,

⁴⁵ Algunes preposicions, però, poden regir dos o tres casos. És el que passa, per exemple, amb *v / u* ‘a, de’, que es construeix amb noms en genitiu, acusatiu o locatiu.

i els únics casos que mai no són regits per cap preposició són el nominatiu i el vocatiu.

Els errors més habituals pel que fa a l'ús de les preposicions consisteixen a fer-ne servir una en el lloc d'una altra. En aquesta substitució són importants les semblances semàntiques i fonològiques entre totes dues i la connexió amb certs casos morfològics de l'ucraïnès:

- (169) a. **Amb** aquest dibuix hi ha...
 ‘**En** aquest dibuix hi ha...’
- b. Jo visc **in** Blanes
 ‘Jo visc **a** Blanes’
- c. S’ha fet mal (...) **en** el peu
 ‘S’ha fet mal (...) **al** peu’
- d. Marxem **por** aquí
 ‘Marxem **cap a** aquí’
- e. (Una chica está andando) **dentro de** los árboles (cast.)
 ‘(Una chica está andando) **entre** los árboles / por el bosque’

En els tres primers exemples hi ha la confusió entre *en* i *amb* i entre *en* i *a*, que també es dona en molts parlants nadius de català. Les semblances en la pronunciació i, en el cas de *en* i *a*, també en el contingut semàntic poden ser els responsables de la confusió. A la resta d'exemples el problema seria simplement de tipus semàntic, ja que les coincidències entre la forma correcta i la incorrecta són clares: direccionalitat (169d) i locatiu (169e).

En els exemples següents l'error està induït pel fet que l'ucraïnès és una llengua amb cas morfològic:

- (170) a. [-I a casa amb els teus pares quina llengua parles?] –**Amb** ucraïnès
 ‘[-I a casa amb els teus pares quina llengua parles?] –**En** ucraïnès’
- b. [-I els que vas llegir abans?] –Eren uns de rus, **amb** rus
 ‘[-I els que vas llegir abans?] –Eren uns de rus, **en** rus’
- c. [-Amb (...) en quina llengua parles?] –Amb uns d’aquí (...) **del** rus
 ‘[-Amb (...) en quina llengua parles?] –Amb uns d’aquí (...) **en** rus’

En ucraïnès les construccions anteriors es fan amb el nom de la llengua en cas instrumental. El contingut semàntic associat a aquest cas és el responsable que es faci servir la preposició *amb* en comptes de *en*. Un error com el de (170c), en canvi, s’ha d’interpretar simplement com una vacil·lació conseqüència de passar a expressar amb preposicions relacions que en la llengua materna es materialitzen mitjançant morfemes de cas.

El pas d’un sistema lingüístic amb cas morfològic a un sistema en què no hi ha cas morfològic fa que, a banda de confusions amb preposicions, siguin freqüents construccions com les de (171), en què es troba a faltar una preposició:

- (171) a. [-Un grup de Rússia?] –Sí, i canta aquí també. Ø francès canta i tot
 ‘[-Un grup de Rússia?] –Sí, i també canta aquí. Canta **en** francès i tot’
- b. M’agraden aquestes pel·lícules Ø ucraïnès
 ‘M’agraden aquestes pel·lícules **en** ucraïnès’
- c. I després ells sortiran Ø tele
 ‘I després ells sortiran **a** la tele’
- d. y deja todo Ø pobres (cast.)
 ‘y lo deja todo **a** los pobres’
- e. y va a casa Ø la abuela (cast.)
 ‘y va a casa **de** la abuela’

En tots aquests exemples, el nom que hauria d’anar introduït per una preposició correspon a un cas morfològic de l’ucraïnès: a (171a, b) l’instrumental, com ja hem comentat anteriorment, a (171c) el locatiu, a (171d) el datiu i a (171e) el ge-

nitiu. Així, doncs, el fet que en ucraïnès aquests valors s'expressin mitjançant la morfologia de cas, i no mitjançant preposicions, seria la raó per la qual es produeix l'error.

Finalment, hi ha alguns casos d'ús redundant o inadequat de la preposició:

- (172) a. m'agrada també quan mirem una pel·lícula, **en** divendres
'm'agrada també quan mirem una pel·lícula, els divendres'
- b. [-I quan hi vas?] –Sóc aquí **amb** dilluns, **amb** dimarts i **amb** dimecres
'[-I quan hi vas?] –Sóc aquí dilluns, dimarts i dimecres'
- c. ... y después regresó **por** aquí (cast.)
'... y después regresó aquí'

En els exemples (172a, b) el noms de dies de la setmana aporten tots sols el valor de localització temporal de l'acció i no hi cal la preposició. El mateix succeeix amb l'adverbi de (172c), que ja indica el lloc i no necessita la preposició.

2.2.7. LES CONJUNCIONS

Les conjuncions són partícules que serveixen per unir dues parts de l'oració, dues oracions senceres o bé subordinar una oració a una altra. Les conjuncions de l'ucraïnès són, en general, força semblants a les del català. Des del punt de vista formal, podem distingir entre conjuncions simples, que no són gaire nombroses, i conjuncions complexes, que poden consistir en una sola paraula composta o bé en una locució. Des del punt de vista sintacticosemàntic, podem parlar de conjuncions coordinants, que inclouen les conjuncions copulatives, les disjuntives i les adversatives, i de conjuncions subordinants, entre les quals n'hi ha amb valor causal, consecutiu, temporal, de finalitat, etc. A continuació donem uns quants exemples de diferents tipus de conjuncions (vg. § 2.3.5.7.3 per a les conjuncions amb valor temporal):

(173) Conjuncions simples

i / j	‘i’
a	‘i, però’
bo	‘per, perquè’
ščo	‘que’
ta	‘i, però’
(a)n’i	‘ni’
šy	‘o’
jak	‘i, si, com, que’

(174) Conjuncions complexes

ščob	‘per tant’
jakščó	‘si’
abó	‘o’
zate	‘no obstant (això)’
proté	‘aleshores, per tant, per això, a més a més’
nezvažájucy na té ščo	‘malgrat (el fet que)’
cérez té ščo	‘perquè, donat que’
dl’a tóho ščob	‘per tal de, per a’
podíбно do tóho jak	‘com’

Com podem comprovar, en molts casos les conjuncions complexes es formen combinant dues conjuncions simples o una conjunció i la peça lèxica *ščo* (pronom interrogatiu o conjunció; vg. § 2.2.3.4).

A (174) també veiem que algunes de les conjuncions tenen diversos valors (o usos), i que, per contra, un mateix valor sintacticosemàntic es pot trobar en diverses conjuncions: les conjuncions *i / j* i *jak*, per exemple, tenen diversos valors i es poden traduir, ambdues, per la conjunció copulativa *i* del català. Això no vol dir, però, que el funcionament de les conjuncions en ucraïnès sigui especialment complicat o allunyat del que passa en altres llengües. És un fet habitual que una conjunció (com qualsevol peça lèxica) pugui tenir dos (o més) valors diferents. Això és, si ens hi fixem una mica, el que passa en català amb la conjunció *i*. En exemples com *va agafar les maletes i se’n va anar* o *fes-ho un altre cop*

i et quedes sense postres, la conjunció *i* no coordina res, sinó que uneix frases amb valor consecutiu (*va agafar les maletes i després se'n va anar*) i condicional (*si ho fas un altre cop, et quedaràs sense postres*). En realitat, les dues conjuncions de l'ucraïnès que hem pres com a exemple són més transparents que la *i* del català, ja que *i / j* només apareix com a conjunció coordinant i *jak* es troba en subordinades temporals i condicionals. L'aspecte en què les conjuncions de l'ucraïnès se separen més de les del català és el seu ús, la manera com es fan servir en la sintaxi (§ 2.3.5.7).

Els errors detectats en l'ús de les conjuncions tenen a veure amb la confusió d'una per una altra, com passava amb certes preposicions:

- (175) a. jo estudiava allà (...) és més difícil **com** aquí
 'jo estudiava allà (...) és més difícil **que** aquí'
 b. ... abans ell treballava en una firma de cotxe, **com si** él sabe más
 '... abans ell treballava en una firma de cotxe, **pero** él sabe más'
 c. [es] diferente **como** aquí, diferente **como en** esta parte donde... (cast.)
 '[es] diferente **de** aquí, diferente **de / a** esta parte donde...'

2.2.8. ELS ADVERBIS

En general, hi ha molts paral·lelismes entre l'ucraïnès i el català pel que fa als adverbis. Dins d'aquesta categoria, hi trobem elements que indiquen lloc (*tam* 'allà', *tut* 'aquí', *vhor'í* 'dalt', *udóma* 'a casa', etc.), temps (*tepér* 'ara', *nýn'i* 'avui', *zábtra* 'demà', *nezabárom* 'aviat', etc.), quantitat (*baháto* 'molt', *bil's* 'més', *menš* 'menys', *zóvsim* 'bastant', etc.) o manera (*tak* 'així', *móvčky* 'silenciosament', *ráptom* 'de cop', etc.). També hi podem comptar les partícules afirmatives (*tak* 'sí') i negatives (*n'i* 'no', *ne* 'no', *n'ikóly* 'mai', etc.). A més, hi ha molts adverbis que s'obtenen a partir de processos derivatius molt productius (§ 2.2.9.3). Aquest és el cas, per exemple, d'adverbis derivats d'adjectius com *švýlko* 'ràpidament' i d'adverbis numerals com *popérše* 'en primer lloc'.

La principal diferència entre l'ucraïnès i el català pel que fa a l'inventari d'adverbis és l'existència en ucraïnès d'una sèrie d'adverbis de caràcter modal que

generalment no tenen un correlat adverbial en català i que hem de parafrasejar amb un verb o una construcció perifràstica. Són adverbis com els següents:

(176)	tréba	‘caldre, haver de, ser necessari’
	sl’id	‘haver de, ser molt convenient’
	neobxidno	‘ser absolutament necessari’
	možna	‘poder’
	možlývo	‘ser possible, potser’
	nemožlývo	‘ser impossible (físicament)’

2.2.9. DERIVACIÓ

L’ucraïnès disposa de processos derivatius molt productius que permeten crear paraules noves a partir de les que ja existeixen. Així, per exemple, es pot obtenir un verb adjuntant un prefix a un altre verb, o bé obtenir un nom adjuntant un sufix a un adjectiu, a un verb o a un altre nom. El significat de la peça lèxica nova es dedueix del significat de la paraula existent i del del sufix o prefix. Aquests processos són força semblants als que es donen en català i en altres llengües romàniques, ja que, en general, impliquen tant operacions de prefixació com de sufixació, i la relació que s’estableix entre la paraula presa com a base i l’afix és, en molts casos, la mateixa. En aquest apartat ens fixarem només en alguns dels processos més productius, i comentarem aquells que, per una raó o una altra, se separen dels esquemes habituals en català (els que són pràcticament idèntics simplement els esmentarem i en donarem un parell d’exemples). Classifiquem els processos a partir del tipus de paraula obtinguda.

2.2.9.1. Creació de noms

En la derivació de noms l’ús de sufixos és molt més habitual que el de prefixos. De fet, la creació de noms mitjançant prefixos sovint implica també la presència d’un sufix. Entre els sufixos més productius per formar noms trobem *-ár* /*-jár*, *-nýk*, *-ist’* i *-já*. Els dos primers denoten activitats o professions (el primer s’afegeix a noms i el segon, a verbs), i els dos últims, noms abstractes:

(177)	knyha	‘llibre’	knyh+ ár	‘llibreter’
	hazéta	‘diari’	hazet+ jár	‘periodista’
	keruváty	‘dirigir’	ker’iv+ nýk	‘director’
	providnýj	‘principal’	provid+ nýk	‘guia, líder, conductor’
-
(178)	dávnyj	‘antic’	dávn+ ist’	‘antiguitat’
	švydkýj	‘ràpid’	švýdk+ ist’	‘rapidesa’
	velýčnyj	‘gran’	velyčč+’ á	‘grandesa’
	počúty	‘sentir’	počutt+’ á	‘sentiment, percepció’

Els sufixos *-k(a)* i *-ok* es combinen amb verbs i indiquen el resultat o el procés d’una acció. L’única diferència entre tots dos és que *-ok* es fa servir per referir-se a realitzacions puntuals d’una acció:

(179)	zarubáty	‘tallar’	zarúb+ ka	‘tall’
	čýstyty	‘netejar’	čýst+ ka	‘neteja’
	kydáty	‘llançar’	kýd+ ok	‘llançament’
	zdobúváty	‘obtenir’	zdobút+ ok	‘adquisició, assoliment’

També és molt habitual la formació de diminutius. Hi ha força sufixos que compleixen aquesta funció: *-yk*, *-óčka* / *-éčka*, *-ko* (per a noms neutres) o *-ok*.

(180)	brat	‘germà’	brát+ yk	‘germanet’
	váza	‘gerro’	vaz+ óčka	‘gerro petit’
	jábluko	‘poma’	jábulč+ ko	‘poma petita’
	syn	‘fill’	sýn+ ok	‘fillet’

L’obtenció de noms femenins a partir de noms masculins és un procés especialment actiu. Es fan servir principalment dos sufixos: *-yc’a* i *-ka*. Vegem-ne un parell d’exemples:

(181)	robitnýk	‘treballador’	robitn+ ýc’a	‘treballadora’
	ros’ijányn	‘home rus’	ros’iján+ ka	‘dona russa’

En català també es creen, de manera molt productiva, noms femenins a partir del nom masculí, però els recursos emprats són força diferents. Mentre que en català es fa servir el mateix sufix de gènere femení de la flexió nominal (-a),⁴⁶ en ucraïnès es recorre a sufixos derivatius, tot i tenir una flexió nominal que permet distingir entre gèneres.

Pel que fa a la prefixació, els prefixos més comuns són els negatius *bez-* i *ne-* i els que es relacionen amb preposicions com *za-* ‘darrere’ o *v-* / *u-* ‘a, en’:

(182)	lad	‘ordre’	bez +lad	‘desordre’
	zakónnyj	‘legal’	bez +akónnyj	‘il·legal’
	micnýj	‘fort’	né +mičnyj	‘malalt, feble’
	právda	‘veritat’	ne +právda	‘mentida, no veritat’
(183)	lad	‘ordre’	uk +lád	‘estructura, organització’
	karpatt’a	‘Càrpats’	za +karpatt’a	‘Transcarpàcia’

2.2.9.2. Creació d’adjectius

Hi ha molts sufixos i prefixos que formen adjectius a partir de diverses categories lèxiques (noms, verbs, adjectius, numerals). Entre els processos morfològics que afecten els adjectius hi ha la formació de comparatius i superlatius. En ucraïnès els comparatius es poden formar de manera sintètica (mitjançant un sufix) o analítica (per mitjà d’una construcció sintàctica). Per aquesta raó, remetem el lector a l’apartat de sintaxi dedicat a aquesta mena de construccions (§ 2.3.5.5).

Els significats que aporten els sufixos són molt variats. Indiquen, entre d’altres, valors com la quantitat, l’origen, la possessió o el temps. A continuació donem uns quants exemples de derivats amb els sufixos *-av* / *-jav* / *-l’av* (quantitat; (184a)), *-an* / *-jan* (material; (184b, c)), *-at* (possessió; (184d)) i *-n*’ (temps; (184e, f)).⁴⁷

⁴⁶ En català són pocs els casos en què el femení es forma mitjançant algun altre sufix (*metge* - *metgessa*, *actor* - *actriu*, etc.).

⁴⁷ Tots els sufixos van seguits de la desinència de cas pròpia dels adjectius (§ 2.2.2.1).

(184)	a.	d'irá	‘forat’	d'ir+ jávyj	‘ple de forats’
	b.	dereviná	‘fusta’	derev+ jányj	‘de fusta’
	c.	vodá	‘aigua’	vod+ janýj	‘amb aigua’
	d.	borodá	‘barba’	borod+ átyj	‘barbut’
	e.	včorá	‘ahir’	včoráš+ n’ij	‘d’ahir’
	f.	vesná	‘primavera’	ves’in+ n’ij	‘primaveral’

És interessant advertir que l’alta productivitat de la derivació d’adjectius fa que molts adjectius de l’ucraïnès no tinguin un correlat del mateix tipus en llengües com el català i s’hagin de traduir com a sintagmes preposicionals, com reflecteixen les traduccions de (184).

Igual que en el cas dels noms, en els adjectius obtinguts per prefixació també hi intervenen activament prefixos relacionats amb preposicions:

(185)	a.	d'im	‘casa’
		bez +dómnyj	‘sense casa, sense sostre’
	b.	vojényj	‘bèl·lic’
		picl’a +vojényj	‘després de la guerra, postbèl·lic’
	c.	vojényj	‘bèl·lic’
		do +vojényj	‘abans de la guerra, prebèl·lic’
	d.	mórs'kyj	‘del mar, marí’
		pry +mórs'kyj	‘per la costa, costaner’

2.2.9.3. Creació d’adverbis

La creació d’adverbis a partir d’una base adjectival és un dels processos derivatius més habituals, tant en ucraïnès com en català. Els sufixos que creen aquests adverbis són *-o* i *-e*. El primer és el que es fa servir habitualment i *-e*, que formalment és idèntic a la desinència adjectival de nominatiu singular neutre, només es troba en un grup reduït d’adverbis:

(186)	dóbryj	‘bo’	dóbr+e	‘bé’
	švydkýj	‘ràpid’	čvýdk+o	‘ràpidament’
	véselyj	‘alegre’	vésel+o	‘alegrement’
	zakónnyj	‘legal’	zakónn+o	‘legalment’

Un altre gran grup és el que formen els adverbis derivats de numerals. En aquest cas és important la interacció entre un sufix i un prefix. Com podem veure en els exemples següents, el sufix és sempre *-e*, però el prefix pot ser *po-* o bé *u-*. La tria del prefix no és arbitrària, ja que dóna lloc a significats diferents. Els dos grups d'exemples següents posen de manifest aquesta diferència:

- (187) a. péršyj ‘primer’
po+pérš+e ‘en primer lloc, primerament’
- b. drúhyj ‘segon’
po+drúh+e ‘en segon lloc’
- c. pjátyj ‘cinquè’
po+p’ját+e ‘en cinquè lloc’

- (188) péršyj ‘primer’ **u**+pérš+e ‘per primera vegada’
drúhyj ‘segon’ **u**+drúh+e ‘per segona vegada’
pjátyj ‘cinquè’ **u**+p’ját+e ‘per cinquena vegada’

El procés ucraïnès de formació d’adverbis a partir d’adjectius pot ser la causa de l’error advertit en l’adverbi següent:

- (189) directamente → directamento (cast.)

L’error es troba en el segment vocàlic final *o*, que hauria de ser *e*. L’adverbi està format a partir d’una base adjectival, i, com hem comentat, el final típic d’aquesta mena d’adverbis en ucraïnès és *o*. És possible, doncs, que aquest final hagi influït en la forma equivocada de (189).

2.2.9.4. Creació de verbs

A diferència de la derivació de noms i d'adjectius, la derivació verbal es fa sobretot amb prefixos. Els prefixos s'adjunten als verbs ja existents i, com en els casos anteriors, molts estan directament relacionats amb preposicions. Molts dels prefixos tenen la capacitat de convertir en perfectiu un verb imperfectiu alhora que en modifiquen lleugerament el significat (vg. § 2.2.5.1). A continuació en donem uns quants exemples:

- (190) a. xodýty 'caminar' **v**+xódyty 'entrar'
b. pysáty 'escriure' **do**+pysáty 'acabar d'escriure'
c. skakáty 'saltar' **na**+skakuváty 'saltar sobre'
d. hovorýty 'parlar' **po**+hovorýty 'xerrar una estona'

Un tret molt característic de la derivació verbal en ucraïnès és la prefixació múltiple. Aquest procés consisteix a afegir dos prefixos a un mateix verb. Un d'aquests prefixos sempre és *po*-:

- (191) a. xodýty 'caminar'
 po+v+xódyty 'entrar força gent, un darrere l'altre'
b. nosýty 'portar'
 po+na+nósyty 'portar moltes coses, apilar-les'
c. jísty 'menjar'
 po+po+jísty 'menjar molt'
d. hovorýty 'parlar'
 po+po+hovorýty 'conversar, xerrar força estona'

Els darrers exemples mostren que, fins i tot, es pot repetir el prefix. En aquest cas, s'anul·la el valor que *po*- té quan apareix sol, com podem comprovar fàcilment si comparem (190d) i (191d).

La derivació verbal per sufixació està molt lligada a la distinció aspectual entre verbs perfectius i verbs imperfectius. Els verbs es poden derivar d'altres verbs mitjançant el sufix *-uva / -juva*, que crea sempre verbs imperfectius (vg. § 2.2.5.1):

- (192) a. *nalaáaty* ‘trencar’
 nalám+uvaty ‘trencar moltes coses’
- b. *obhovorýty* ‘parlar’ (perf.)
 obhovor+juvaty ‘discutir’
- c. *zmišáty* ‘barrejar’ (perf.)
 zmiš+uvaty ‘barrejar, confondre’

El mateix sufix, també serveix per formar verbs a partir de bases nominals o adjectivals:

- (193) a. *pan* ‘senyor’ *pan+uváty* ‘regnar, governar’
- b. *márnyj* ‘innecessari, inútil’ *marn+uváty* ‘gastar’

2.3. SINTAXI

La sintaxi de l'ucraïnès està força condicionada per una de les característiques morfològiques que ja hem comentat a bastament en l'apartat anterior: el cas. Els morfemes nominals de cas són la manifestació formal de les relacions sintàctiques i, fins a cert punt, semàntiques que s'estableixen entre els diferents constituents de la frase. La flexió de cas és, doncs, una guia que ens permet descobrir els vincles sintàctics que hi ha entre un verb i un nom, entre dos noms o entre una preposició i un nom. Fixem-nos en els exemples següents (Pugh i Press, 1999: 93-94):

- (194) a. *Iván* *heóloh*
 Ivan+N.SG. geòleg+N.SG.
 ‘L'Ivan és geòleg’

- b. brat Ivána
 germà+N.SG. Ivan+G.SG.
 ‘El germà de l’Ivan’
- (195) a. Vóvka pobačyv Petró
 llop+A.SG. veure+PAS.M. Petro+N.SG.
 ‘El llop, el va veure en Petro’
- b. Petró pobačyv vóvka
 ‘En Petro va veure el llop’

Els exemples de (194) consten només de dos noms. Les relacions que s’estableixen són diferents a cada exemple, com indiquen clarament les traduccions. El cas és l’únic element que posa de manifest aquesta diferència i que ens fa interpretar *heóloh* ‘geòleg’ com a predicat nominal (atribut) i el nom propi *Iván* com a subjecte a (194a), i aquest mateix nom propi com a complement del nom a (194b). A (195) trobem un verb transitiu acompanyat per dos noms. Sabem que cada un d’aquests noms ha de fer una funció sintàctica diferent (un, subjecte i l’altre, objecte directe), però la informació inequívoca que *Petró* és el subjecte i *vóvka* ‘llop’ l’objecte directe només ens la dóna la flexió de cas: nominatiu i acusatiu, respectivament. Ni l’ordre (tant (195a) com (195b) són igualment possibles) ni la flexió del verb (passat masculí) no ens ho aclareixen.

En general, el fet que una llengua disposi de marques morfològiques explícites que posen de manifest quines són les relacions sintàctiques que hi ha entre molts dels constituents de la frase té conseqüències importants per a la sintaxi, i, més concretament, per a l’ordre en què apareixen els sintagmes. En moltes llengües, a manca de cap marca explícita, les funcions i relacions sintàctiques estan determinades per la posició que ocupen els diversos constituents, de manera que l’ordre lineal en què poden aparèixer és força estricte. Ja sabem que l’ucraïnès compta amb els morfemes capaços de fer explícites aquestes relacions, i, en conseqüència, esperarem que deixi més llibertat per ordenar els constituents de la frase.

En els propers apartats comentarem aquesta característica important de l’ucraïnès, com també les característiques del subjecte i la construcció de sintagmes

nominals i de sintagmes verbals. Clourem l'apartat de sintaxi explicant com són algunes construccions particulars (oracions interrogatives i emfàtiques, comparatives i superlatives, passives i copulatives, la negació, etc.) i com funcionen els aspectes bàsics de la coordinació i de la subordinació.

2.3.1. L'ORDRE DE PARAULES

El català i l'ucraïnès presenten força coincidències respecte a l'ordre en què poden aparèixer les paraules dins de la frase. Per començar, hem de recordar que tipològicament l'ucraïnès es considera una llengua SVO, igual que el català i les llengües romàniques en general. La classificació d'una llengua com a SVO suposa que l'ordre bàsic en què apareixen els principals constituents de la frase és *subjecte - verb - objecte*. Les frases següents de l'ucraïnès i la seva traducció al català són exemples prototípics d'aquesta característica (Pugh i Press, 1999: 241):

- (196) a. Ánna pobáčyla Ivána
 Anna+N.SG. veure+PAS.F. Ivan+A.SG.
 'L'Anna ha vist l'Ivan'
- b. Bat'ko kupýv xl'íba
 pare+N.SG. comprar+PAS.M. pa+G.SG.
 'El pare ha comprat pa'

Però en ucraïnès aquest ordre es pot canviar amb molta facilitat. De fet, s'altera tan fàcilment que podem considerar que l'ucraïnès és una llengua amb ordre de paraules força lliure. Entre les construccions que abonen aquesta visió hi ha casos com els següents (Koptilov, 1995: 66):

- (197) a. Včóra ja pízno povernúvs'a dodómu
 ahir jo+N. tard arribar+PAS.M. a.casa
 'Ahir vaig tornar tard a casa'
- b. Ja pízno povernúvs'a včóra dodómu
- c. Dodómu ja povernúvs'a včóra pízno
- d. Pízno včóra povernúvs'a ja dodómu
- e. Povernúvs'a dodómu ja včóra pízno

Els tres adverbis, el pronom i el verb que formen aquesta frase poden aparèixer pràcticament en qualsevol posició. Per entendre més bé què és el que està passant en aquestes seqüències de l'ucraïnès, ens podem fixar en exemples del català com els següents:

- (198) a. La Maria no es va llegir el llibre
 b. No es va llegir el llibre, la Maria
 c. El llibre, la Maria no se'l va llegir

Com a parlants del català sabem que, si bé les tres frases anteriors contenen exactament les mateixes paraules, el significat de cadascuna és diferent. Només del primer cas diríem que representa un ordre neutre (que és l'ordre bàsic). En el segon, veiem el subjecte *la Maria* com a informació nova o amb valor contrastiu, i en el tercer, atribuïm a l'objecte directe *el llibre* un valor d'informació coneguda que no té en el primer. Això mateix passa en els exemples anteriors de l'ucraïnès: els elements que apareixen a l'esquerra del verb tendeixen a interpretar-se com a informació coneguda i els de la dreta, com a informació nova. La principal diferència entre les dues llengües és que quan l'objecte s'anteposa al verb, en català ha d'aparèixer un clític que el reprèn (198c), però en ucraïnès, que no disposa d'aquests pronoms, no (vg. § 2.2.3).

La llibertat d'ordre també afecta els pronoms. La posició dels pronoms dins de la frase només està clarament fixada per als que fan de subjecte, que han de precedir el verb (si no és així, el pronom s'interpreta amb èmfasi). Els pronoms d'objecte tant poden precedir el verb com seguir-lo (si bé el més natural és que el precedeixin perquè normalment els pronoms s'interpreten com a informació coneguda) (Pugh i Press, 1999: 174):

- (199) a. Ja jix ne znáju
 jo+N. ell+A.PL. no conec
 'No els conec'

- b. Ja ne znáju jix
jo+N. no conec ell+A.PL.
'No els conec'

El fet que aquesta diversitat d'ordre estigui vinculada a matisos semàntics diferents suposa que es tracta de desviacions de l'ordre bàsic i, per tant, podem continuar considerant que l'ucraïnès i el català són llengües SVO igual que el francès o l'anglès, que tenen un ordre de constituents més rígid. La llibertat d'ordre que hem vist, amb les conseqüències interpretatives esmentades, és important perquè, com comprovarem més endavant, incideix decisivament en altres aspectes de la sintaxi de l'ucraïnès.

Fins ara hem intentat fer evidents alguns punts de contacte importants entre l'ucraïnès i el català pel que fa a l'ordre de paraules dins de la frase. També hi ha, però, casos en què l'ucraïnès es diferencia del català. La posició dels adverbis respecte al verb n'és un: mentre que en català els adverbis acostumen a seguir el verb (o el verb i els complements), en ucraïnès habitualment el precedeixen (Humesky, 1986: 40; Pugh i Press, 1999: 241):

- (200) a. Voná **nepoháno** hovoryt' po ukrajíns'komu
ella+N.SG. no.malament parlar+PRES.3P.SG. en ucraïnès
'Ella no parla malament en ucraïnès / Ella parla força bé en ucraïnès'
- b. Vin **poháno** hráje na skrypc'i
ell+N.SG. malament tocar+PRES.3P.SG. en violí+L.SG.
'Ell toca el violí malament'

Aquest ordre és característic dels adverbis acabats en *-e* i en *-o*, que tenen una certa naturalesa adjectival. Si l'adverbi no té aquest caràcter, ha de seguir el verb o la paraula que modifica, com en català (Shevelov, 1993: 978):⁴⁸

⁴⁸ Com veurem en l'apartat 2.3.3.2, els adjectius, però no altres complements, precedeixen el nom. Sembla, doncs, que la posició dels adverbis es pot relacionar amb l'ordre dels adjectius i dels complements dins del sintagma nominal.

- (201) Vin dyv'ývs'a vperéd
 ell+N.SG. mirar+PAS.M. endavant
 'Va mirar endavant'

En l'apartat 1.4 anunciàvem que el fet que una llengua es qualifiqui com a SVO es connecta amb unes quantes propietats que van més enllà de l'ordre entre el subjecte, el verb i els complements del verb. Així, les llengües SVO es caracteritzen perquè els complements acostumen a seguir els elements que modifiquen, i les preposicions i els determinants precedeixen els noms amb què es relacionen. El català és un bon exemple d'aquestes correlacions, ja que els noms acostumen a precedir els adjectius i els sintagmes preposicionals que els modifiquen, i les preposicions i els determinants precedeixen els noms. Podem dir que, en línies generals, l'ucraïnès també s'adequa a aquests ordres, tot i que en un parell de casos se'n separa una mica. El primer és la posició dels adjectius respecte al nom (vg. § 2.3.3.2) i el segon és la ubicació d'algunes preposicions. L'ucraïnès compta amb un ventall ampli de preposicions que, com a tals, apareixen davant del sintagma nominal que introdueixen, però n'hi ha un grup que tant poden precedir-lo com seguir-lo (i comportar-se, en aquest cas, com a postposicions) (Shevelov, 1993: 977):

- (202) a. zarády n'oho
 per.a ell+G.SG.
 'per a ell'
- b. joho zarády
 ell+G.SG. per.a
 'per a ell'

Aquesta mena de preposicions acostumen a tenir un origen adverbial i consten de més d'una síl·laba.

Els errors relacionats amb l'ordre dels constituents a la frase són bastant freqüents. Això és degut, sens dubte, a la gran llibertat d'ordre que hi ha en ucraïnès respecte al subjecte i als diferents complements i modificadors del verb. A continuació en donem alguns exemples, que hem classificat en tres grups: alteracions que afecten

els complements del verb (203), canvis d'ordre que involucren el subjecte (204) i variacions en la posició dels adverbis (205).

(203) Ordre complement - verb

- a. **al pati** vamos
'vamos **al pati**'
- b. aquí bé, perquè **tot** entenc
'aquí bé, perquè ho entenc **tot**'
- c. **en francès** canta
'canta **en francès**'
- d. **muchas palabras** no conozco (cast.)
'no conozco **muchas palabras**'

Tot i que en català hi ha una llibertat d'ordre considerable, cap d'aquests canvis no és habitual, i, per tant, cal pensar que són influència de la facilitat de l'ucraïnès per desordenar els constituents.

(204) Posició del subjecte

- a. vam tirar globus **alguns nens**
'**alguns nens** vam tirar globus'
- b. és un noi a qui sempre **en Novita** li pega
'és un noi a qui **en Novita** sempre pega'

Aquests exemples són diferents dels anteriors, ja que tots els ordres (els que han donat els informants i els que es proposen a la correcció) són possibles en català. Les úniques observacions que cal fer és que a (204a) és més habitual que el subjecte, tot i ser indefinit, sigui preverbal (ja que el verb en primera persona del plural facilita la identificació del referent), i que a (204b) les dues possibilitats estan obertes, però sempre que l'adverbi aparegui al costat del verb.

(205) Adverbis

- a. què **més** m'agrada?
'què m'agrada **més**?'
- b. ... és més difícil que aquí perquè **más** estudiar
'... és més difícil que aquí perquè s'estudia **més**'
- c. aquesta nena seu i **molt** plora
'aquesta nena seu i plora **molt**'
- d. **más** hablo ucraniano (cast.)
'hablo **más** ucraniano'

En català o en castellà no és impossible que un adverbi aparegui davant del verb (com passa, per exemple, a l'exemple anterior (204b)), però en aquests casos concrets la posició que han d'ocupar és la postverbal.⁴⁹ L'aparició preverbal es relaciona amb el fet que, com hem vist, en ucraïnès els adverbis acostumen a precedir el verb.

2.3.2. EL SUBJECTE

La possibilitat d'elidir el subjecte és una propietat que, igual que l'ordre de constituents de l'apartat anterior, permet diferenciar entre tipus de llengües. En una llengua com el català, el subjecte de la frase pot aparèixer de manera explícita o no:

- (206) a. Els nens s'han comprat un gelat
b. Comprarem els gelats aquesta tarda

En el primer exemple el sintagma nominal *els nens* indica clarament qui fa de subjecte de la frase, però en el segon no hi ha cap nom ni cap pronom i no tenim cap problema per interpretar el subjecte com *nosaltres*, la primera persona del plural. Això ho sabem perquè en el verb hi apareix el segment *-m*, que denota inequívocament aquesta persona gramatical. Les llengües que poden elidir el subjecte d'aquesta manera s'anomenen llengües de subjecte nul i s'oposen a les llengües que sempre han de fer

⁴⁹ La seqüència de (205a) és perfectament acceptable en català, però amb un significat en què *més* modifica l'interrogatiu *què* que aquí no és pertinent.

explicit el subjecte, ja sigui mitjançant un sintagma com el de (206a) o mitjançant un pronom.

L'ucraïnès també es pot considerar com una llengua de subjecte nul, ja que permet elidir el subjecte, però cal tenir molt present que l'elisió no és, ni de bon tros, tan freqüent com en català. De fet, alguns autors, tot i reconèixer que en la parla informal no és estranya l'absència del pronom de subjecte, consideren que el més habitual és que a totes les frases hi hagi un subjecte explícit, com en els exemples següents (Pugh i Press, 1999: 256; Shevelov, 1993: 985):

- (207) a. Ván'a šúkaje včýtel'a
Vània+N.SG. buscar+PRES.3P.SG. mestre+G.SG.
'En Vània estava buscant un mestre'
- b. Vin červon'ije
ell+N.SG. ruboritzar-se+PRES.3P.SG.
'S'està posant vermell'
- c. Ja červon'iju
jo+N. ruboritzar-se+PRES.1P.SG.
'M'estic posant vermell'

La facilitat per elidir el subjecte es relaciona, com hem suggerit abans, amb l'existència d'una flexió verbal rica en marques de concordança amb el subjecte. El català la té, i l'ucraïnès també, però només en alguns temps verbals (vg. § 2.2.5.3), de manera que aquesta pot ser la raó per la qual la freqüència de subjectes nuls és considerablement menor que en català.

En oposició a les anteriors, hi ha una sèrie de construccions en les quals la identificació del subjecte resulta evident per als parlants i la norma és ometre el subjecte. Això passa en oracions imperatives (208a), respostes a preguntes totals (208b) i oracions subordinades amb subjecte coreferent amb el subjecte de l'oració principal (208c) (Shevelov, 1993: 985):

- (208) a. Idý!
 anar-se'n+IMP.2P.SG.
 'Ves-te'n!'
- b. Ty tam buv? Buv
 tu+N. allà ser+PAS.M. ser+PAS.M.
 'Hi vas ser? Sí'
- c. Vin znav, ščo tudý ne píde
 ell+N.SG. saber+PAS.M. que cap.allà no anar+PRES.3P.SG.
 'Ell sabia que no hi aniria'

En tots aquests casos el context (pragmàtic o discursiu) facilita que el subjecte s'interpreti de manera inequívoca. La presència del pronom de subjecte es veu aquí com una opció marcada, igual que ho és en les versions equivalents del català.

2.3.3. EL SINTAGMA NOMINAL

Les característiques sintàctiques bàsiques dels sintagmes nominals en ucraïnès es poden resumir de la manera següent: els determinants encapçalen el sintagma i, per tant, sempre precedeixen el nom i tots els seus complements; els adjectius qualificatius precedeixen el nom, i els complements el segueixen. Per tant, l'ordre bàsic que podem atribuir als diversos constituents del sintagma nominal de l'ucraïnès és:

Determinant – Adjectiu – Nom – Complement preposicional

Aquesta seqüència se separa en alguns aspectes de la que es troba habitualment en català i en moltes llengües romàniques. L'ordre bàsic que podem donar per al català és Determinant – Nom – Complement (adjectius i sintagmes preposicionals), on no es distingeix la posició dels adjectius de la dels complements amb preposició. La distinció que fa l'ucraïnès en aquest sentit, però, no ens ha de semblar gaire estranya, ja que és exactament la mateixa que hi ha en anglès, una altra llengua clarament SVO.

A més de les relacions d'ordre, dins del sintagma nominal s'estableixen relacions de concordança. La concordança es produeix entre el nom i l'adjectiu

tiu i els determinants, i afecta els trets de gènere, nombre i cas. Vegem-ho amb exemples amb els noms femenins *knýžka* ‘llibre’ i *xáta* ‘casa’ i el nom neutre *ofisi* ‘oficina’:

- (209) a. ta knýžka
 aquell+N.F.SG. llibre(F.)+N.SG.
 ‘aquell llibre’
- b. u c’ómu ófis’i
 en aquest+L.N.SG. oficina(N.)+L.SG.
 ‘en aquesta oficina’
- c. stará xáta
 vell+N.F.SG. casa(F.)+N.SG.
 ‘una casa vella’

Pel que fa al gènere, cal tenir en compte que quan una paraula, masculina o femenina, serveix per designar éssers sexuals masculins i femenins (vg. § 2.2.1.1) la concordança en gènere es fa d’acord amb l’individu denotat, no amb el gènere gramatical del nom:

- (210) a. molodá syrotá
 jove+N.F.SG. orfe+N.SG.
 ‘una òrfena jove’
- b. molodýj syrotá
 jove+N.M.SG. orfe+N.SG.
 ‘un orfe jove’

El nom *syrotá* ‘orfe’ és morfològicament femení i es declina com a tal, però l’adjectiu que l’acompanya apareix en femení o en masculí segons el sexe de l’ésser a què es refereix.

A continuació analitzarem el funcionament del sintagma nominal en ucraïnès a partir de les relacions que s’estableixen entre el nom i els determinants, d’una banda, i entre el nom i els diferents complements, de l’altra.

2.3.3.1. El nom i els determinants

2.3.3.1.1. La definitud

La principal diferència entre l'ucraïnès i el català respecte a aquest punt és l'absència d'article. En ucraïnès no hi ha cap paraula equivalent a l'article definit *el, la, els, les* del català, ni tampoc cap d'equivalent a l'indefinit *un, una, uns, unes*. En molts casos, el caràcter definit o no del sintagma nominal es dedueix del context en què s'articula la frase, però en d'altres també es pot deduir de la posició respecte a la resta de constituents de la frase i, en especial, respecte al verb. Quan un sintagma nominal va al capdavant de la frase, davant del verb, s'interpreta com a definit i, si apareix al final, s'acostuma a interpretar com a indefinit (Pugh i Press, 1999: 252):

- (211) a. *Á*Anna čytátyme **knýžku**
 Anna+N.SG. llegir+FUT.3P.SG. llibre+A.SG.
 'L'Anna llegirà un llibre'
- b. **knýžku** byló napýsanu v anhl'íji
 llibre+A.SG. ser+PAS.N. escriure+PART.A.SG.F. en anglès
 'El llibre ha estat escrit en anglès'

En el nom *knýžku* 'llibre' no hi ha cap marca formal que reveli el seu caràcter definit o no. El fet que la interpretació definida es correspongui amb la posició inicial i la indefinida amb la posició final lliga amb l'observació de l'apartat 2.3.1 en el sentit que al capdavant de la frase interpretem els sintagmes com a informació coneguda i al final, com a informació nova. La principal diferència que hi ha entre un sintagma definit i un sintagma indefinit té a veure precisament amb aquest valor semàntic. Els sintagmes indefinits serveixen per introduir elements nous en el discurs i, per tant, estan vinculats directament a la informació nova. Els sintagmes definits, d'altra banda, serveixen més aviat per reprendre elements que ja han sortit en el discurs o que s'identifiquen fàcilment pel context, i que són, en aquest sentit, informació coneguda o familiar.

2.3.3.1.2. *Els demonstratius*

El funcionament dels demostratius en català i en ucraïnès és pràcticament idèntic. Igual que en català, en ucraïnès només hi ha dos tipus de demostratius (vg. § 2.2.3.2) i no hi ha cap diferència morfològica entre un demostratiu que fa de pronom (212b) i un que fa de determinant (212a) (Pugh i Press, 1999: 182):

- (212) a. Ta knýžka ne mojá, a johó
aquell+N.SG. llibre+N.SG. no meu+N.F.SG. sinó seu+M.
‘Aquell llibre no és meu, sinó seu (d’ell)’
- b. Ta ne mojá, a johó
aquell+N.SG. no meu+N.F.SG. sinó seu+M.
‘Aquell no és meu, sinó seu (d’ell)’

L’únic que diferencia el determinant del pronom és la combinació amb un nom o no. Quan el demostratiu és determinant ha de precedir el nom i introdueix tot el sintagma.

2.3.3.1.3. *Els possessius*

Els possessius de l’ucraïnès tenen una naturalesa adjectival semblant a la dels possessius del català. D’acord amb aquest caràcter, precedeixen el nom i presenten formes diferents de gènere, nombre i cas. Les relacions de concordança segueixen unes pautes similars a les d’adjectius i determinants, però tenint en compte que el possessiu de tercera persona del singular és invariable pel que fa al cas (vg. § 2.2.3.3) i que també hi intervé el gènere del posseïdor (Pugh i Press, 1999: 177; Humesky, 1986: 35):

- (213) a. Vin vz’av johó val’ízku
ell+N. agafar+PAS. seu.M.SG. maleta+A.SG.
‘Va agafar la seva maleta (d’ell)’
- b. Voná naš profésor
ella+N.SG. nostre+N.M.SG. professor(F.)+N.SG.
‘Ella és la nostra professora’

El gènere del possessiu ha de concordar amb el de l'antecedent, que s'interpreta com a posseïdor, i no amb el del nom que el segueix i que designa la cosa posseïda. En l'exemple (213b) el possessiu té trets de gènere masculí. Aquests trets corresponen als del posseïdor (*nosaltres* masculí), no als del nom *profésor* 'professor', que en el context que tenim designa una persona de sexe femení.

Aquesta relació de concordança és diferent de la que tenim en català. En català el possessiu concorda obligatòriament amb el gènere del nom que acompanya (la cosa posseïda), com mostren les traduccions de (213). La connexió amb el nom posseïdor només és visible en català en els trets de persona, mai en els de gènere (*la seva maleta* = la maleta d'ell o d'ella). L'ucraïnès es comporta en aquest aspecte com l'anglès, en què el possessiu distingeix el gènere del posseïdor: *his suitcase* 'la maleta d'ell', *her suitcase* 'la maleta d'ella'.

Les relacions sintàctiques dins de la frase determinen l'ús d'un tipus particular de possessiu. Si el posseïdor coincideix amb el subjecte de la frase, cal recórrer al possessiu anafòric *svij* 'd'un' (en la forma de cas corresponent), independentment de la persona gramatical que faci de subjecte (Pugh i Press, 1999: 177):

- (214) a. Ja vz'av svojú val'ízku
 jo+N. agafar+PAS. POSS.F.A.SG. maleta+A.SG.
 'Vaig agafar la meva (pròpia) maleta'
- b. Vin vz'av svojú val'ízku
 ell+N. agafar+PAS. POSS.F.A.SG. maleta+A.SG.
 'Va agafar la seva (pròpia) maleta'

El possessiu és sempre el mateix, però en el primer exemple s'interpreta com a primera persona i en el segon, com a tercera persona en funció dels trets del subjecte. Si comparem l'últim exemple amb l'anterior (213a), també podem comprovar que l'ús del possessiu *svojú* en lloc de *johó* està condicionat exclusivament per la relació anafòrica amb el subjecte. És important assenyalar que en aquests casos les relacions de concordança en gènere varien: el possessiu *svij* reproduïx els trets de gènere del nom que designa la cosa posseïda, no els del posseïdor. A (214) *svojú* és femení i concorda amb el nom *val'íza* 'maleta', no amb el posseïdor *ja* 'jo' ni *vin* 'ell'.

Igual que els demostratius, els possessius també poden aparèixer sols, sense combinar-se amb cap nom. En aquest cas, funcionen com a nuclis de la predicació d'oracions atributives (vg. § 2.3.5.1) (Humesky, 1986: 35):

- (215) Cej ol'ivec' mij
aquest+N.M.SG. llapis+N.SG. meu+N.M.SG.
'Aquest llapis és meu'

2.3.3.1.4. Numerals i quantificadors indefinits

Els numerals poden aparèixer sols, com si fossin un pronom, o bé precedir un nom. En aquest cas el numeral ha de concordar en gènere, nombre i cas amb el nom, com els determinants. La principal particularitat de la sintaxi dels numerals té a veure justament amb aquesta concordança. El numeral *odýn* 'un' concorda en els trets esmentats de la manera habitual (Pugh i Press, 1999: 191):

- (216) a. odn'í dvér'i
un+N.PL. porta+N.PL.
'una porta'
- b. v odn'íj xát'i
en un+L.F.SG. casa(F.)+L.SG.
'en una casa'

La resta de numerals segueixen aquest model en tots els casos excepte en el nominatiu o en l'acusatiu inanimat. Quan el sintagma que conté el numeral ha d'anar en un d'aquests casos, el nom i els seus complements es flexionen en genitiu i només el numeral i els determinants o quantificadors que el puguin precedir, com a (217b), mostren el nominatiu o l'acusatiu (Pugh i Press, 1999: 192).⁵⁰

⁵⁰ Amb els numerals *dva* / *dvi* 'dos', *try* 'tres' i *čotýry* 'quatre' el nom apareix en genitiu singular (o en nominatiu, en alguns casos) i a partir de *p'at* 'cinc' en genitiu plural.

- (217) a. p'at' novýx budýnkiv
 cinc+N. nou+G.PL. edifici+G.PL.
 'cinc edificis nous'
- b. us'i p'at' novýx budýnkiv
 tot+N.PL. cinc+N. nou+G.PL. edifici+G.PL.
 'tots cinc edificis nous'

Els quantificadors indefinits com *baháto* 'molt' o *kíl'ka* 'alguns' es comporten igual que els numerals i també provoquen que el nom aparegui en genitiu plural.

2.3.3.1.5. Errors relacionats amb els determinants

El fet que en ucraïnès no es facin servir els determinants per indicar la definitud o la indefinitud de tot el sintagma, i que aquesta informació es dedueixi de la posició dins de la frase, provoca força errors en l'ús dels determinants del català. Errors com els següents, on falta el determinant, són força comuns:

- (218) a. m'agrada Ø dossier
 'm'agrada **el** dossier'
- b. Ø pobres tenian que pagar la tierra (cast.)
 '**los** pobres tenían que pagar la tierra'
- c. cada dia ell dibuixa, mira **a** Ø mar
 'cada dia ell dibuixa, mira **el** / **cap al** mar'
- d. cuando (...) nos vamos a Ø pati (cast.)
 'cuando (...) nos vamos **al** patio'
- e. aquí, a Ø festa, quan és festa
 'aquí, a **la** festa, quan és festa'
- f. estava en Ø hospital set mesos
 'vaig estar a **l'**hospital set mesos'

- (219) a. [-Has viscut a algun altre lloc?] –No, a Ø altre lloc no
 ‘[-Has viscut a algun altre lloc?] –No, a **un** altre lloc no’
- b. [-Què llegiu?] –Ø libro (cast.)
 ‘[-Què llegiu?] –**Un** libro’
- c. [-Com era (la joguina)?] –Era Ø ós
 ‘[-Com era (la joguina)?] –Era **un** ós’
- d. [-I de què va (la sèrie de dibuixos animats)?] –De Ø hámster petit
 ‘[-I de què va (la sèrie de dibuixos animats)?] –D’**un** hámster petit’

En el primer grup falta l'article definit. Com mostren els exemples, l'error es produeix en diversos sintagmes definits: sintagmes en funció de subjecte, que habitualment són definits (218a, b), sintagmes que fan de complement del verb (218c, d) i sintagmes introduïts per una preposició. Els errors de (219) afecten sintagmes indefinits. En tots els casos, l'indefinit forma part de la resposta a una pregunta, que és un context molt apropiat per a la utilització d'un indefinit, ja que facilita la introducció d'elements nous en el discurs.

Els problemes per fer servir adequadament els determinants fan que, de vegades, ens trobem amb la situació inversa, és a dir, amb usos innecessaris. Aquest tipus d'error és, però, menys freqüent:

- (220) a. (una nena) que tenia **un** pare i no tenia **la** mare
 ‘(una nena) que tenia Ø pare i no tenia Ø mare’
- b. se’n van a **la** classe
 ‘se’n van a Ø classe’
- c. ... perquè no vol anar a **la** classe
 ‘... perquè no vol anar a Ø classe’
- d. [-De què t’has disfressat?] –D’**un** gos
 ‘[-De què t’has disfressat?] –De Ø gos’

En tots aquests exemples l'article definit i l'indefinit apareixen en contextos on no calen i la millor opció és l'absència de determinant.

També hi ha errors en la forma i l'ús dels possessius, com mostren aquests exemples:

- (221) a. tres **mi** amics d'Ucraïna
'tres amics **meus** d'Ucraïna'
- b. **míó** mare
'la **meva** mare'

La posició més habitual per al possessiu en una construcció del català com la de (221a), on hi ha un numeral encapçalant el sintagma, és la postnominal. El fet que en aquest cas el possessiu aparegui davant del nom es pot interpretar com una influència de l'ordre possessiu – nom de l'ucraïnès. Això suposa que, de les dues opcions de què disposa el català per al possessiu (davant o darrere del nom), l'aprenent tendeix a quedar-se amb la que reproduïx l'esquema de la seva llengua materna. En tots dos exemples hi ha, a més, problemes amb la concordança de gènere i nombre amb el nom.

2.3.3.2. El nom i els complements

2.3.3.2.1. *Adjectius i participis*

La posició habitual dels adjectius qualificatius en ucraïnès és la prenominal. Si l'adjectiu apareix darrere del nom, s'interpreta amb un valor emfàtic (exclamatiu o expressiu) (Siewierska i Uhlírova, 1998: 134):

- (222) a. sýne móre
blau+N.N.SG. mar+N.SG.
'el mar blau'
- b. móre sýne
'el blau mar'

Aquesta situació és pràcticament la contrària a la de llengües romàniques com el català. En català, la posició neutra de l'adjectiu és la postnominal i, quan s'anteposa rep aquesta interpretació valorativa.

La posició prenominal de l'adjectiu en ucraïnès es manté fins i tot amb adjectius que tenen un complement preposicional (Siewierska i Uhlírova, 1998: 136):

- (223) smišnýj v svojij zuxval'ist'i d'ivčyna
 graciós+N.F.SG. en seu+L.SG. insolència+L.SG. noia+N.SG.
 'una noia graciosa per la seva insolència'

Els participis passius poden modificar noms de la mateixa manera que ho fan els adjectius. L'única diferència sintàctica que presenten respecte als adjectius és que quan porten un complement apareixen darrere del nom, com les oracions de relatiu (§ 2.3.3.2.3) (Pugh i Press, 1999: 251):

- (224) a. pročýtana knýžka
 llegir+PART.N.F.SG. llibre+N.SG.
 'un llibre llegit, que ha estat llegit'
- b. Ty čýtala knýžku, napýsanu mnóju?
 tu+N. llegir+PAS.F. llibre+A.SG. escriure+PART.A.F.SG. jo+I.SG.
 'Has llegit el llibre escrit per mi?'

En el primer exemple el participi no porta cap complement i precedeix el nom, com qualsevol altre adjectiu, però en el segon hi ha un complement agent i va al final.

2.3.3.2.2. *Genitius i sintagmes preposicionals*

A diferència dels adjectius, els complements del nom que van amb preposicions o casos han d'aparèixer en posició postnominal (Pugh i Press, 1999: 97, 100):

- (225) a. nezaléžn'ist' Ukrajiný
 independència+N.SG. Ucraïna+G.SG.
 'la independència d'Ucraïna'

- b. pámjatnyk Frankóvi
monument+N.SG. Franko+D.SG.
‘el monument a (Ivan) Franko’
- c. d’ívčyna z Kýjeva
noia+N.SG. de Kíev+G.SG.
‘una noia de Kíev’

Els únics complements d’aquesta mena que poden aparèixer anteposats al nom són els que indiquen forma, color, mida, etc. (Siewierska i Uhlírova, 1998: 138):

- (226) seredn’oho zr’istu junák
mitjà+G.M.SG. alçada+G.SG. noi+N.SG.
‘un noi d’alçada mitjana’

2.3.3.2.3. Oracions de relatiu

Les oracions de relatiu segueixen sempre el nom que modifiquen i van encapçalades pel pronom relatiu *jakýj* o bé per la partícula invariable *ščo* ‘que’. Vegem primer alguns exemples construïts amb *ščo*⁵¹ (Pugh i Press; 1999: 179):

- (227) a. Tam sydyt’ d’ívčyna, ščo méžkaje v Odés’i
allà seure+PRES.3P.SG. noia+N.SG. que viure+PRES.3P.SG. en Odessa+L.SG.
‘Allà seu la noia que viu a Odessa’
- b. On toj čolovík, ščo z nym ja rosmovl’áv
aquell+N.M.SG. home+N.SG. que amb ell.I.M.SG. jo+N. parlar+PAS.M.
u céntr’i místa
a centre+L.SG. ciutat+G.SG.
‘Ell és aquell home amb el qual estava parlant al centre de la ciutat’

⁵¹ Aquesta partícula també introdueix les subordinades declaratives (§ 2.3.5.7.1) i és igual que un pronom interrogatiu (§ 2.2.3.4).

c. Ja ne znáju ljudýny, ščo jij ja
jo+N. no conèixer+PRES.1P.SG. persona+G.SG. que ell+D.F.SG. jo+N.
dav knýžku
donar+PAS.M. llibre+A.SG.

‘No conec la persona a qui vaig donar el llibre’

Els exemples (227b, c) mostren que el relatiu ha d’anar seguit d’un pronom amb les marques de cas i, si escau, la preposició corresponent a la funció que desenvolupa en la frase de relatiu. Aquest funcionament és molt diferent del del català, en què la preposició que indica la funció precedeix el pronom de relatiu (*amb el qual, a qui*).⁵²

Les frases formades amb el pronom relatiu *jakýj* presenten una estructura més semblant a la del català. El pronom es flexiona en els trets de gènere, nombre i cas pertinents i, si escau, va precedit per una preposició (Pugh i Press, 1999: 295):

(228) čy vy znájete d’ivčynu, z jakóju
PART.INT. vosaltres+N. conèixer+PRES.2P.PL. noia+A.SG. amb REL.I.F.SG.
voný rosmovl’ály?
ell+N.PL. parlar+PAS.PL.

‘Coneixeu la noia amb la qual estaven parlant?’

2.3.3.2.4. Errors relacionats amb els complements del nom

Els errors relacionats amb l’ordre dels complements dins del sintagma nominal afecten la posició dels adjectius. Els modificadors adjectivals són l’únic component del sintagma nominal, que es comporta, respecte a l’ordre, de manera diferent en ucraïnès que en català. A continuació hi ha una sèrie d’exemples en què la posició de l’adjectiu no és satisfactòria:

⁵² En el català col·loquial, però, es construeixen oracions de relatiu encapçalades per la partícula *que* i amb un pronom feble que permet recuperar la funció sintàctica de l’antecedent:

(i) la noia **que li** vaig demanar el llibre
Aquest patró és molt semblant al de les relatives de l’ucraïnès.

- (229) a. a **meva** casa?
 ‘a casa **meva**?’
- b. són uns **nous** dibuixos
 ‘són uns dibuixos **nous**’
- c. [–Era un nen?] –No, és un **gran** senyor
 ‘[–Era un nen?] –No, és un senyor **gran**’
- d. en mi país esto es **muy grande** fiesta (cast.)
 ‘en mi país esto es una fiesta **muy grande**’

Aquests ordres reflecteixen la posició prenominal habitual dels adjectius en ucraïnès. Tant en català com en castellà, els adjectius poden precedir el nom, però, quan ho fan, reben una interpretació valorativa particular. Aquesta interpretació no és apropiada per a exemples com els de (229a, b), donaria lloc a interpretacions molt diferents en un cas com (229c) (*un senyor gran* ≠ *un gran senyor*), i, en l'exemple castellà (229d), provocaria un canvi formal i la supressió de l'adverbi *muy* (*una gran fiesta*).

S'ha localitzat també un problema d'ordre en un sintagma preposicional:

- (230) **de nosotros** Papa está en Vaticano (cast.)
 ‘**nuestro** Papa está en el Vaticano’

Com reflecteix la traducció, es tracta d'un complement possessiu. La posició prenominal s'explicaria perquè aquesta és la posició dels possessius de l'ucraïnès.

Els errors associats a les oracions de relatiu tenen a veure amb la forma del pronom de relatiu:

- (231) a. és un noi **que** en Novita sempre li pega
 ‘és un noi **a qui** en Novita sempre pega’
- b. una familia **que** sus hijos también ayudan (cast.)
 ‘una familia **cuyos** hijos también ayudan’

En tots dos casos es fa servir la forma invariable *que* en el lloc dels pronoms relatius *a qui* o *cuyo*, que aporten informació sobre la funció sintàctica que fan dins de la subordinada de relatiu. Cal tenir en compte que aquesta mena de construccions no són alienes al català o al castellà col·loquial (sí que ho són respecte a la normativa) i que reproduïxen l'esquema de les relatives de l'ucraïnès amb la partícula *ščo* 'que'. Recordem que aquestes relatives consten d'una partícula invariable *ščo* i d'un pronom amb les marques de cas que evidencien la funció dins de la relativa (vg. § 2.3.3.2.3). La forma *que* seria l'equivalent de la partícula invariable, i el pronom feble *li* i el possessiu *sus* serien els elements que identifiquen la funció sintàctica. Estàriem, per tant, davant d'un cas en què el parlant tria el model de formació més semblant al de la seva llengua.

2.3.4. EL SINTAGMA VERBAL

En aquest apartat veurem, de manera molt breu, els complements que prenen els diferents tipus de verbs en ucraïnès i la posició que ocupen, la combinació d'un verb flexionat amb un infinitiu, que ens portarà cap a les construccions modals d'obligació i de necessitat, i la construcció de frases negatives.

2.3.4.1. Els complements del verb

En ucraïnès, com en la resta de llengües eslaves, la posició més habitual per als complements seleccionats pel verb és la postverbal, d'acord amb la caracterització SVO; però no hem d'oblidar que hi ha força variacions d'ordre en la frase (vg. § 2.3.1). Els verbs que es construeixen amb complements són anomenats verbs transitius, i el tipus de complement més característic d'aquests verbs és l'objecte directe, que es correspon amb el cas acusatiu (o, sota certes condicions, amb el genitiu; vg. § 2.2.1.2.3 i § 2.2.1.2.2) (Pugh i Press, 1999: 241):

- (232) a. Olékso, výpyj **molokó!**
 Oleksa+V.SG. beure+IMP.2P.SG. llet+A.SG.
 'Oleksa, pren-te la llet!'

- b. čy znáješ c’u **studéntku?**
 PART.INT. conèixer+PRES.2P.SG. aquest+A.F.SG. estudiant+A.SG.
 ‘Coneixes aquesta estudiant?’

Alguns verbs regeixen un complement en genitiu (233a, b), datiu (233c) o instrumental (233d) (Pugh i Press, 1999: 255-257):

- (233) a. Bojíšs’a **sobák?**
 témer+PRES.2P.SG. gos+G.PL.
 ‘Et fan por els gossos? / Tens por dels gossos?’
- b. Navčú vas c’ohó **uróku**
 ensenyar+PRES.1P.SG. tu+A. aquest+G.M.SG. lliçó+G.SG.
 ‘T’ensenyaré aquesta lliçó’
- c. Dopomóžeš **men’i?**
 ajudar+PRES.2P.SG. jo+D.
 ‘M’ajudaràs?’
- d. My korystújemos’a **žytt’am**
 nosaltres+N. gaudir+PRES.1P.PL. vida+I.SG.
 ‘Gaudim de la vida’

I altres verbs exigeixen que el seu complement estigui introduït per una preposició (Pugh i Press, 1999: 257-258):

- (234) a. Dyvýtys’a **na neji!**
 mirar+IMP.2P.SG. a ell+A.F.SG.
 ‘Mira-la!’
- b. Ty dzvonýla **do bát’ka**
 tu+N. telefonar+PAS.F. a pare+G.SG.
 ‘Has trucat el pare?’

Els complements circumstancials són adverbis, sintagmes preposicionals o noms declinats en el cas corresponent (instrumental, locatiu, etc.). La posició que ocupen

habitualment és la postverbal, com la resta de complements, excepte en el cas dels adverbis acabats en *-e* / *-o*, que precedeixen el verb (vg. § 2.3.1).

2.3.4.2. Modalitat: obligació i necessitat

Alguns verbs es caracteritzen perquè han de prendre un verb en infinitiu com a complement, en lloc d'un nom o d'un sintagma preposicional, com havíem vist en l'apartat anterior. Les construccions amb aquests verbs van lligades sovint a perífrasis amb valors aspectuals. Es tracta de verbs com, per exemple, *perestáty* 'parar de', *státy* 'començar a' o *prodóvžyty* 'continuar' (Pugh i Press, 1999: 239):

- (235) a. Ol'ha perestála hovorýty
 Olga+N.SG. parar de+PAS.F. parlar
 'L'Olga ha acabat de parlar'
- b. Voný prodóvžyly sperečátys'a
 ell+N.PL. continuar+PAS.PL. discutir
 'Han continuat discutint'
- c. My stály čytáty
 nosaltres+N. començar a+PAS.PL. llegir
 'Hem començat a llegir'

Les expressions d'obligació i de necessitat també segueixen aquest esquema, però amb els verbs modals *músyty* 'haver de', *dovódytys'a* 'caldre' o *máty* 'haver de' encapçalant la construcció (Pugh i Press, 1999: 240):

- (236) a. Múšu dzvonýty do n'óho
 haver.de+PRES.1P.SG. telefonar a ell+G.M.SG.
 'L'he de trucar'
- b. Mení dovódyt's'a platýty jij
 jo+D.SG. caldre+PRES.3P.SG. pagar ell+D.F.SG.
 'Cal que li pagui'

- c. Ce máje búty zróvleno nehájno
això+N.N.SG. tenir+PRES.3.SG. ser fer+PART.N.N.SG. de seguida
‘Això ha d’estar fet immediatament’

El valor semàntic bàsic del verb *máty* és el de possessió (*Ja maju hroži* ‘Tinc diners’; vg. § 2.2.5.5.2), però en construccions com (236c) adquireix el valor modal d’obligació o de necessitat i es comporta com un auxiliar que ha d’anar seguit d’un verb en infinitiu, que és el que aporta el significat lèxic de la frase. L’ús d’aquest verb com a auxiliar modal amb valor d’obligació és una diferència important respecte al català, que fa servir l’auxiliar *haver*, però no respecte al castellà (*esto tiene que estar hecho de inmediato*).

Les diferents construccions modals es completen amb un grup d’adverbis que expressen els valors de necessitat i d’obligació (vg. § 2.2.8). A continuació donem frases construïdes amb tres d’aquests adverbis modals (Pugh i Press, 1999: 284):

- (237) a. Nam tréba nehájno vidpovisty
nosaltres+D. caldre immediatament respondre+PRES.3P.SG.
na joho zapytánn’a
a seu+N.SG. pregunta+A.SG.
‘Cal que responguem la seva pregunta de seguida’
- b. Nemožlývo bidčynýty dvér’i
ser.impossible obrir+PRES. porta+A.
‘És impossible obrir la porta’
- c. čy móžna tut kurýty? Ne móžna
PART.INT. poder aquí fumar no poder
‘Es pot fumar aquí? No, no es pot’

Les frases amb aquests adverbis són impersonals. En cap dels tres exemples anteriors hi ha un subjecte gramatical, és a dir, un nom en nominatiu. A (237a) el participant en primera persona *nam* ‘nosaltres’ podria ser el subjecte lògic (com indica una paràfrasi del tipus *hem de respondre la seva pregunta de seguida*), però no ho és, ja que està en cas datiu.

Les diferents maneres d'expressar la necessitat donen lloc a errors de diferents tipus. D'una banda, hi ha construccions com les de (238), que intenten reproduir l'esquema impersonal amb els adverbis que acabem d'exposar a (237):

- (238) a. **necessita** verduras
'es necessiten verduras'
- b. **para mí es** necesito... (cast.)
'necesito... / me resulta necesario...'

A (238a) el parlant tracta la construcció com si fos impersonal, com indica la manca de concordança amb el nom *verduras*, i a (238b) el participant en primera persona no fa de subjecte i pren la forma *para mí*, una paràfrasi adequada per a un datiu com els que acostumen a aparèixer en aquestes oracions en ucraïnès.

Les construccions amb un verb modal seguit directament d'un verb en infinitiu també es troben en alguns errors que fan aquests parlants:

- (239) a. tengo Ø renovar, tengo Ø presentar nuevo contrato (cast.)
'tengo **que** renovar, tengo **que** presentar un nuevo contrato'
- b. esta amiga (...) tenía Ø venir conmigo a aprender catalán (cast.)
'esta amiga (...) tenía **que** venir conmigo a aprender catalán'

L'absència de la conjunció *que* d'aquests exemples es relaciona amb el fet que en ucraïnès l'esquema modal de necessitat es forma combinant directament el verb modal amb l'infinitiu. Aquesta configuració és la que també es troba en perífrasis aspectuals com les de (240), en què es troba a faltar una preposició que uneixi tots dos verbs:

- (240) a. ... y ahora empiezo Ø trabajar con empresa que me paga seguros (cast.)
'... y ahora empiezo **a** trabajar con una empresa que me paga el seguro'
- b. empezaba Ø leer diccionario, escuchaba televisión... (cast.)
'empezaba **a** leer el diccionario, escuchaba la televisión...'

2.3.4.3. La negació

Les construccions negatives de l'ucraïnès són molt semblants a les del català. La negació de tota la frase s'aconsegueix posant la partícula *ne* 'no' davant del verb (o del predicat) (Shevelov, 1993: 984):

- (241) Vin **ne** buv tam
ell+N.SG. no ser+PAS.M. aquí
'Ell no era aquí'

Si un pronom negatiu precedeix el verb, l'adverbi negatiu *ne* també hi ha de ser, igual que en català formal (però no en altres llengües com el castellà o l'anglès, o com en català col·loquial) (Shevelov, 1993: 984; Pugh i Press, 1999: 186):

- (242) a. **Nixtó** **ne** báčyv c'ijéji koméd'iji v teátr'i
ningú+N. no veure+PAS.M. aquest+G.F.SG. comèdia+G.SG. en teatre+L.SG.
'Ningú no ha vist aquesta comèdia al teatre'
- b. Ja **n'ikómu ne** dám vídpovíd'i
jo+N. ningú+D. no donar+PRES.1P.SG. resposta+G.SG.
'No donaré cap resposta a ningú'

Aquests exemples també posen de manifest un altre tret important de les frases negatives en ucraïnès: el nom que fa de complement directe del verb (*koméd'iji* i *vidpovíd'*, en els exemples anteriors) ha d'anar en genitiu, si no és que s'interpreta com a definit (vg. § 2.2.1.2.2).

La principal diferència entre l'ús de la negació en ucraïnès i en català té a veure amb la manera de negar només un dels constituents de la frase. En ucraïnès la negació abandona la posició preverbal i es col·loca immediatament davant del sintagma negat (Shevelov, 1993: 984):

- (243) a. Báčyv **ne** koméd'iju v teátr'i (a trahéd'iju)
 veure+PAS.M. no comèdia+A.SG. en teatre+L.SG. sinó tragèdia+A.SG.
 'No va veure la comèdia al teatre (sinó la tragèdia)'
- b. Báčyv koméd'iju **ne** v teátr'i (a v telebáčenn'i)
 veure+PAS.M. comèdia+A.SG. no en teatre+L.SG. sinó en televisió+L.SG.
 'No va veure la comèdia al teatre (sinó a la televisió)'

En català, en canvi, l'adverbi negatiu s'ha de quedar davant del verb i la negació del constituent en particular es fa evident mitjançant la continuació contrastiva *sinó...* o bé amb un sintagma negatiu encapçalat per *cap* (*cap comèdia*, *en cap teatre*) si el sintagma s'interpreta com a indefinit.

2.3.5. TIPUS D'ORACIONS

En aquest apartat repassarem diversos tipus d'oracions. Centrarem l'atenció en els tipus d'oracions més importants (interrogatives, subordinades, etc.) i en aquelles construccions especialment característiques de la sintaxi de l'ucraïnès enfront de les de les llengües romàniques (frases atributives, passives, impersonals, etc.). Sovint, algunes d'aquestes construccions s'interrelacionen, de manera que el comentari d'una construcció ens remetrà inevitablement a comentar les altres.

2.3.5.1. Oracions atributives i locatives

La principal característica de les frases atributives de l'ucraïnès, i d'altres llengües eslaves, és que el verb copulatiu *búty* 'ser' no apareix mai quan la frase s'interpreta en present. Vegem-ne un parell d'exemples (Humesky, 1986:38):

- (244) a. Ja profésor
 jo+N. professor+N.SG.
 'Sóc professor / sóc un professor'
- b. Voná dóbra
 ell+N.F.SG. bo+N.F.SG.
 'Ella és bona'

Tant el nom que fa de subjecte com l'adjectiu o el nom que fan de predicat (atribut) van en nominatiu i, a més, han de concordar en gènere i nombre. Aquesta mateixa configuració es troba quan l'element que fa d'atribut és un adverb i o un element interrogatiu (Humesky, 1986: 38):

- (245) a. De dver'i?
on porta+N.
'On és la porta?'
- b. Oc' studénty
aquí estudiant+N.PL.
'Els estudiants són aquí'

Les relacions sintàctiques entre el subjecte i l'atribut són iguals que les de (244), però en aquests casos no es reflecteixen morfològicament perquè ni l'adverb i ni l'interrogatiu *de* 'on' no es flexionen.

El verb *búty* 'ser' es flexiona en passat i en present o no-passat, com és habitual en els verbs perfectius (vg. § 2.2.5.2 i § 2.2.5.5.1). Les formes flexionades en aquests dos temps es fan servir per a les frases copulatives que es projecten en el passat (verb en passat) o en el futur (verb en present o no-passat):

- (246) a. Ja buv profésor
jo+N. ser+PAS.M. professor+N.SG.
'Jo era professor'
- b. Ja búdu profésor
jo+N. ser+PRES.1P.SG. professor+N.SG.
'Seré professor'

A banda del verb *búty* 'ser', hi ha altres verbs copulatius com, per exemple, *lyšýtys'a* 'quedar', *státy* 'esdevenir, convertir-se, fer-se' o *zváty's'a* 'dir-se, anomenar-se'. Aquests verbs també es construeixen amb un atribut, però a diferència de *búty* es

conjuguen regularment en tots els temps i apareixen sempre (no només en les frases en passat o en futur).

Els únics casos en què en present apareix una còpula entre el subjecte i l'atribut són les seqüències emfàtiques o les afirmacions de caràcter científic. L'element que uneix els dos constituents és la partícula invariable *je* (Humesky, 1986: 38):

- (247) a. Ja je ukrajíneč'!
jo+N. COP. ucraïnès+N.M.SG.
'SÓC ucraïnès!'⁵³
- b. Ukrajíns'ka móva je slov'jáns'ka móva
ucraïnès+N.F.SG. llengua COP. eslau+N.F.SG. llengua
'L'ucraïnès és una llengua eslava'

En les frases copulatives també s'hi poden trobar els demostratius invariables *ce* 'aquest' i *to* 'aquell' (vg. § 2.2.3.2). Aquestes formes es poden interpretar com a partícules presentacionals o com a simples indicadors de la relació predicativa semblants a la partícula anterior *je* (també poden afegir un cert èmfasi). Vegem-ne un parell d'exemples (Pugh i Press, 1999: 183):

- (248) a. Mykóla ce mij brat
Mykóla aquest meu+N.SG. germà+N.SG.
'Mykóla és el meu germà / Mykóla, el meu germà'
- b. To búdut' bat'ký nášyx drúz'iv
aquell ser+PRES.3P.SG. pares+N. nostre+G.PL. amic+G.PL.
'Aquells deuen ser els pares dels nostres amics'

El fet que en ucraïnès el verb copulatiu sigui sistemàticament absent en present dóna lloc a errors en la construcció de les frases equivalents en català:

⁵³ Marquem l'èmfasi amb les majúscules.

- (249) a. [–De què treballen?] –El meu pare Ø paleta
 ‘[–De què treballen?] –El meu pare **és** paleta’
- b. el que no m’agrada Ø la ceba
 ‘el que no m’agrada **és** la ceba’
- c. ... perquè Ø poc difícil
 ‘... perquè **és** poc difícil’
- d. sí, que ha de Ø en català
 ‘sí, que ha de **ser** en català’
- (250) a. sí, sóc d’Ucraïna, ara Ø aquí
 ‘sí, sóc d’Ucraïna, ara **sóc** aquí’
- b. cada dia al matí jo Ø aquí
 ‘cada dia al matí jo **sóc** aquí’
- c. [–Quan t’he vingut a buscar, què estaves fent?] –Ø a la classe
 ‘[–Quan t’he vingut a buscar, què estaves fent?] –**Era** a la classe’

En el primer grup hi ha exemples d’oracions atributives en present i en infinitiu (249d) en què no es presenta el verb copulatiu, i en el segon, construccions locatives que també reproduïxen l’esquema copulatiu amb el verb *ser* i en què falta el verb. En l’exemple (250c) la forma del verb que cal recuperar és la de passat, no la de present, però el context facilita sense cap problema la identificació temporal en qüestió.

Les dificultats respecte als verbs copulatius no s’esgoten, però, amb l’absència d’aquest verb en les oracions de present, sinó que s’estenen a confusions com les següents:

- (251) a. jo penso que **és** bé
 ‘jo penso que **està** bé’
- b. **es** muy mal porque Ø joven (cast.)
 ‘**está** muy mal porque **es** joven’
- c. ella **és** buscat tot això
 ‘ella **ha** buscat tot això’

A (251a, b) hi ha dos casos d'ús del verb *ser* en el lloc d'*estar* (a banda d'una altra elisió del verb *ser* a (251b)). Les dificultats per distingir entre els dos verbs copulatius i assimilar-ne el comportament sintàctic són esperables si tenim en compte que en ucraïnès només hi ha un verb copulatiu (*búty* 'ser'). La confusió amb el verb auxiliar *haver* a (251c) s'ha de relacionar amb el fet que tots dos verbs són lèxicament buits i intervenen en formes verbals compostes (*haver* en els temps compostos i *ser* en les formes de passiva).

2.3.5.2. Oracions passives

Des del punt de vista formal, les frases passives mostren bastants punts de contacte amb les atributives en moltes llengües. En ucraïnès també hi ha força paral·lelismes entre ambdues construccions, però amb certes particularitats. Les principals diferències són la pèrdua de la concordança entre el nom i el participi, ja que en les passives el participi presenta una forma neutra en *-no* / *-to*, i l'aparició del subjecte en acusatiu (Pugh i Press, 1999: 252):

- (252) a. Sobór zbydóvano v 1422 róc'i
 catedral+A.SG. construir+PART. en 1422 any+L.SG.
 'La catedral va ser construïda l'any 1422'
- b. Pry Sofijs'komu sobór'i buló zasnóvano škólu
 a Sofia+G.SG. catedral+L.SG. ser+PAS.N. fundar+PART. escola+A.SG.
 'A la catedral de Santa Sofia s'hi havia fundat una escola'

Com a les atributives, el verb *búty* és opcional i, de fet, l'absència és sovint l'opció preferida, però és important remarcar que en el cas de les oracions passives les interpretacions temporals són diferents. Si el verb no hi és, la frase no s'interpreta en present, sinó en passat, ja que el participi porta inherentment aquest valor temporal (vg. § 2.2.5.4.2). I quan apareix conjugat en passat, ho fa amb la forma neutra *buló*, independentment dels trets del nom, i aporta el valor d'un passat més remot (passat plusquamperfet) com el de l'exemple (252b).

2.3.5.3. Construccions existencials i possessives

Les frases existencials, que en català es construeixen amb el verb *haver-hi*, en ucraïnès es formen mitjançant construccions copulatives com les que hem vist anteriorment (§ 2.3.5.1). Formalment, la principal particularitat de les construccions existencials respecte a les atributives és que la partícula *je* que fa de còpula resulta imprescindible en les existencials (Humesky, 1986: 38):

- (253) a. Tám je ukrajíns'kyj profésor
 allà COP. ucraïnès+N.M.SG. professor+N.SG.
 'Allà hi ha un professor ucraïnès'
- b. čy tut je dóbryj slovník? Ták, je
 PART.INT. aquí COP. bo+N.M.SG. diccionari+N.SG. sí COP.
 'Hi ha cap bon diccionari per aquí? Sí, n'hi ha (un)'

La còpula fa d'unió entre un adverbi locatiu i el sintagma nominal en nominatiu i, fins i tot, pot reproduir tot el valor existencial quan és l'únic constituent d'una resposta, com a (253b). El sintagma en nominatiu fa de subjecte de la frase en el sentit que concorda amb el verb copulatiu *búty* 'ser', que apareix en el passat i en el futur, com a les atributives:

- (254) bulý xl'ibý
 ser+PAS.PL. pa+N.PL.
 'Hi havia pa'

Les frases existencials negades presenten alguns canvis respecte a l'esquema anterior. D'una banda, cal substituir el cas nominatiu pel genitiu, com succeeix amb l'acusatiu de l'objecte directe de verbs transitius negats (vg. § 2.2.1.2.2). De l'altra, la còpula *je* es canvia per *nemá* 'no hi ha' (Shevelov, 1993: 985):

- (255) Nemá xl'ibiv
 COP.NEG. pa+G.PL.
 'No hi ha pa'

En passat i en futur, n'hi ha prou a posar *ne* 'no' davant del verb copulatiu, com en qualsevol frase negativa, però cal tenir en compte que, a més, es perd la concordança i que, per tant, la construcció té un caràcter impersonal. Així, en passat, el verb apareix en gènere neutre (la mateixa situació que a les passives; vg. exemple (252b) de § 2.3.5.2) i en futur, en tercera persona del singular (Shevelov, 1993: 985):

- (256) a. Ne buló xl'ibiv
no ser+PAS.N. pa+G.PL.
'No hi havia pa'
- b. Ne búde xl'ibiv
no ser+PRES.3P.SG. pa+G.PL.
'No hi haurà pa'

El verb que indica possessió és *máty* 'tenir' (§ 2.2.5.5.2), però, a banda de les frases amb aquest element, en ucraïnès hi ha construccions possessives que presenten configuracions paral·leles a les de les oracions atributives i existencials (Shevelov, 1993: 987-988):

- (257) a. C'i hróš'i mojí
aquest+N.PL. diners+N. meu+N.PL.
'Aquests diners són meus'
- b. U n'óho je hróš'i
a ell+G.M.SG. COP. diners+N.PL.
'Ell té diners / els diners són seus'

A (257a) se segueix l'esquema de les atributives, amb el subjecte en nominatiu i el pronom possessiu funcionant d'atribut. Aquesta mena de construccions tenen un correlat idèntic en català. L'exemple (257b), en canvi, s'ajusta més a les pautes de les frases existencials: presència de la partícula invariable *je*, el nom que designa la cosa posseïda fa de subjecte (va en nominatiu i canvia a genitiu si hi ha la negació) i negació mitjançant *nemá* 'no hi ha' en present. L'adverbi de les existencials en aquest cas correspon al posseïdor precedit de la preposició *u* 'a'.

La majoria dels errors advertits respecte a les construccions existencials reproduïxen el patró que hem vist per a les oracions copulatives (vg. § 2.3.5.1). D'una banda, hi ha casos en què el verb és absent (258) i, de l'altra, confusions amb altres verbs semblants:

- (258) a. [-Com ho saps?] –Perquè aquí Ø ossos
 '[-Com ho saps?] –Perquè aquí **hi ha** ossos'
- b. en aquesta Ø un mucha arbres i una noia
 'en aquesta **hi ha** un bosc i una noia'
- c. ... pero ahora Ø económica problemas (cast.)
 '... pero ahora **hay** problemas económicos'
- d. debajo de mi ciudad Ø una guerra muy muy grave (cast.)
 'al sur de mi ciudad **hubo** una guerra muy muy grave'

En els tres primers exemples es recupera el verb en present, però en l'últim es tracta d'un passat. La coincidència amb les copulatives no és estranya perquè el mateix verb *búty* 'ser' apareix en ucraïnès en el passat i en el futur.

- (259) a. aquí **hi ha** en castellà
 'aquí **és / està** en castellà'
- b. aquí **está** un banc
 'aquí **hi ha** un banc'
- c. **tenia** molts pobres
 '**hi havia** molts pobres'

A (259a) es fa servir el verb existencial *haver-hi* en una seqüència en què qualsevol dels dos verbs copulatius, *ser* o *estar*, resulta més adequat. En els altres dos exemples la situació és la contrària: el lloc del verb existencial és ocupat pels verbs *estar* i *tenir*. Totes aquestes confusions posen de manifest les connexions que hi ha entre predicats copulatius i existencials i predicats locatius i possessius en ucraïnès, cosa que dificulta una correcta assimilació del funcionament d'aquestes construccions en català.

2.3.5.4. Oracions impersonals

L'estructura copulativa també es troba en moltes construccions impersonals. En exemples com els següents no hi ha cap subjecte, sinó directament la combinació de dos adverbis, un dels quals és de lloc o de temps (Pugh i Press, 1999: 272):

- (260) a. Tut téplo
 aquí calurosament
 ‘Fa calor aquí’
 b. S’ohódn’i xólodno
 avui fredament
 ‘Avui fa fred’

Els adverbis *tepló* i *xólodno* són adverbis que tenen un origen adjectival, cosa que facilita el seu funcionament com a nuclis de la predicació. Si en aquestes mateixes construccions se substitueix l’adverbi de lloc o de temps per un nom, la construcció continua essent impersonal, ja que el nom ha d’aparèixer en datiu, no en nominatiu (Pugh i Press, 1999: 100):

- (261) a. Sýnovi xólodno
 fill+D.SG. fredament
 ‘El fill té fred’
 b. Ól’z’i dóbré
 Olga+D.SG. bé
 ‘L’Olga està bé’

La situació que descriuen els exemples de (261) es considera externa a la voluntat de l’individu, que apareix simplement com una mena de “dipositari” eventual de la propietat en qüestió. Per aquesta raó la construcció és clarament impersonal en ucraïnès, tot i que les seves traduccions al català no ho són gens (es tradueixen com a possessives o com a atributives).

El ventall de construccions impersonals de l’ucraïnès es completa amb les frases amb adverbis modals (vg. § 2.3.4.2) i amb algunes frases amb verbs amb la partícula

s'a (vg. § 2.2.5.5.3). Les construccions impersonals amb aquests verbs coincideixen amb les anteriors en el fet que un dels participants apareix en datiu (Pugh i Press, 1999: 101):

- (262) Oléks'i xóčet's'a vodý
Oleksa+D.SG. venir.de.gust+PRES.3P.SG. aigua+G.SG.
'A l'Oleksa li ve de gust aigua / l'Oleksa té ganes de beure aigua'

2.3.5.5. Clàusules comparatives i superlatives

En català les frases comparatives es construeixen amb mitjans exclusivament sintàctics: l'adjectiu o l'adverbi es modifica amb un adverbi de grau (*més, tant, menys*, etc.) i es complementa amb una proposició subordinada introduïda per una conjunció (*que, com*). En ucraïnès les comparatives poden ser sintètiques o analítiques. Les formes comparatives sintètiques dels adjectius i dels adverbis es fan afegint el sufix *-iš* 'més X' més la desinència final característica dels adjectius (*-yj*) o dels adverbis (*-e*): *xolodn'ishyj* 'més fred', *tepl'ishyj* 'més calent', *xolodn'íše* 'més fredament', etc. La construcció comparativa es completa amb el terme de la comparació introduït per una preposició o per una conjunció i seguint l'adjectiu, com en català. Vegem-ne un exemple (Pugh i Press, 1999: 153).⁵⁴

- (263) Vín výbrav **nýžčyi** st'iléc', **n'iz** ínš'i d'ity
ell+N.SG. triar+PAS.M. més.baix+A.M.SG. cadira+A.SG. que altre+N.PL. nens+N.
'Va triar una cadira més baixa que els altres nens'

Les comparatives analítiques són iguals que les del català: l'adjectiu o l'adverbi va precedit pels adverbis *bil'sh* 'més' o *menš* 'menys' i seguit pel terme de la comparació introduït per les mateixes preposicions o conjuncions que en el cas de les sintètiques.

Els superlatius també es poden crear morfològicament o sintàcticament. El superlatiu morfològic es forma afegint el prefix *naj-* 'el més X' a l'adjectiu o l'adverbi,

⁵⁴ El cas del segon terme de la comparació ha de ser el mateix que el del primer, com a (263), o el que regeix la preposició que l'introdueix.

i el sintàctic, amb les formes *najbil's* 'el més' o *najmenš* 'el menys' (els adverbis *bil's* 'més' o *menš* 'menys' amb el prefix *naj-*) precedint l'adjectiu o l'adverbi (Pugh i Press, 1999: 154):

- (264) Céred vc'ix bat'kiv voný **naj** sympatyčn'iš'i
entre tot+G.PL. pares+G.PL. ell+N.PL. més simpàtic+N.PL.
'Són els pares més simpàtics'

La part final de les superlatives, que en català presenten la preposició *de*, en ucraïnès pot anar introduïda per diverses preposicions.

Finalment, podem assenyalar que les construccions superlatives també es poden obtenir simplement incorporant el quantificador *uves* 'tots' al terme de comparació d'una frase comparativa (Pugh i Press, 1999: 154):

- (265) Serhij ce studént híršyj za **vc'ix**
Serhij+N.SG. aquest estudiant+N.SG pitjor+N.SG. darrere tot+A.PL.
'Serhij és el pitjor estudiant (de tots)'

2.3.5.6. Oracions interrogatives

La formació de les oracions interrogatives té molt a veure amb les possibles alteracions de l'ordre dels constituents de la frase. En l'apartat 2.3.1 havíem vist que moltes de les alteracions de l'ordre bàsic en la sintaxi de l'ucraïnès estaven motivades pel tipus d'informació (nova o vella) dels sintagmes. Això mateix és el que succeeix en les oracions interrogatives parcials, en què els canvis d'ordre són molt evidents. En aquestes oracions la paraula amb la càrrega informativa més rellevant és el pronom o l'adverbi interrogatiu, que es pot pronunciar amb una entonació i un èmfasi especials i que sempre apareix al capdavant de la frase. Vegem-ne alguns exemples:

- (266) a. ščo ce za l'udy?
 què aquest per gent+A.PL.
 'Quina mena de persones són?'

- b. čyjá ce kimnáta?
 de.qui aquest habitació+N.SG.
 ‘De qui és aquesta habitació?’
- c. De tvíj zošýt?
 on teu+N.M.SG. llibreta+N.SG.
 ‘On és la teva llibreta?’

El comportament de les interrogatives de l’ucraïnès és, en línies generals, bastant paral·lel al del català, com mostren les traduccions dels exemples anteriors. En les interrogatives totals és on es poden trobar més diferències, tot i que coincideixen en un aspecte tan important com l’ordre de les paraules. Aquestes frases reclamen una resposta positiva o negativa i no contenen cap pronom interrogatiu. En ucraïnès les interrogatives totals poden estar introduïdes per la partícula interrogativa *čy* i, a diferència de les parcials, no és necessari que cap constituent concret aparegui al davant de la frase (Shevelov, 1993: 978):

- (267) a. čy ty tam buv?
 PART.INT. tu+N. allà ser+PAS.M.
 ‘Que hi eres, allà?’
- b. Ty buv tam?
 ‘Tu eres allà?’
- c. Buv ty tam?
 ‘Hi eres tu, allà?’

Tots tres ordres són possibles i les petites diferències de significat que hi ha són conseqüència del constituent al qual el parlant vol donar més importància, com hem intentat reflectir en les traduccions. El fet més notable és que la partícula interrogativa de (267a) desapareix quan es fa que algun constituent aparegui al capdavant.⁵⁵

La principal diferència entre el català i l’ucraïnès respecte a aquestes interrogatives és la forma que adopta la construcció que funciona com a resposta. En

⁵⁵ En català la conjunció *que* funciona com una partícula interrogativa en aquest mateix tipus d’oració:
 (i) Que vindrà en Pere?

ucraïnès la resposta a una interrogativa com la de (268) pot tenir tres formes (Shevelov, 1993: 978):

(268) <i>čy ty tam buv?</i>
‘Que hi eres, allà?’ | a. <i>Tak / N’i</i>
b. <i>Buv</i>
c. <i>(Tak) buv / Ne buv</i> |
|---|--|

A (268a) tenim la típica resposta *tak* ‘sí’ / *n’i* ‘no’ que donem en català; a (268b), trobem la repetició del verb o de l’element que es considera més important, i, a (268c), una combinació de les dues formes anteriors. De les tres opcions, la més habitual en català és la primera, però les altres dues també són possibles si acompanyem el verb amb els pronoms febles corresponents (*Que hi eres allà? Sí. / Hi era. / Sí, hi era*). On hi ha les diferències més importants és en la resposta a interrogatives negatives (Shevelov, 1993: 978-979):

(269) a.	<i>čy ty ne buv tam? Tak</i>
PART.INT. tu+N. no ser+PAS.M. allà sí
‘No hi eres? No ’
b.	<i>čy ty ne buv tam? N’i</i>
PART.INT. tu+N. no ser+PAS.M. allà no
‘No hi eres? Sí ’

Les respostes *sí/no* de les interrogatives en ucraïnès es refereixen, respectivament, a si s’està en acord o en desacord amb l’enunciat de la pregunta. Així, en un enunciat negatiu com el de (269) la resposta *tak* ‘sí’ referma el valor negatiu respecte a la situació descrita en la pregunta (269a), i la resposta *n’i* ‘no’ rebutja el valor negatiu respecte a aquesta situació i, per tant, l’afirma (269b). En català la situació és diferent. Com reflecteixen les traduccions, la resposta *no* referma el valor negatiu (269a) i la resposta *sí* el desfà (269b).

La concepció tan diferent de la resposta a les interrogatives totals negatives dóna lloc a algunes equivocacions o malentesos com els següents:

(270) –No la vas veure acabar (la pel·lícula)?

–Sí

Davant d'aquesta resposta, un parlant del català pot entendre fàcilment que l'interlocutor ha vist acabar la pel·lícula, però, en realitat, el parlant volia dir que no la va veure acabar (perquè s'havia adormit).

2.3.5.7. Oracions subordinades

En aquest últim apartat de sintaxi examinarem les característiques bàsiques de la subordinació en ucraïnès i de dos tipus concrets d'oracions subordinades: les condicionals i les temporals. En primer lloc ens fixarem en la relació que s'estableix entre l'oració principal i les subordinades en general, i després passarem a les oracions esmentades, que es caracteritzen per presentar, a més de les conjuncions pertinents, formes verbals particulars en la subordinada. Les observacions sobre la subordinació que farem aquí es limiten a les subordinades vinculades al sintagma verbal o a tota l'oració en conjunt. Les oracions de relatiu, que són un tipus de subordinada interna a un sintagma nominal, han estat tractades en l'apartat 2.3.3.2.3.

2.3.5.7.1. Ús de les conjuncions i ordre entre les proposicions

En ucraïnès les oracions subordinades van introduïdes, com en català, per una conjunció que indica el tipus de relació (causal, consecutiu, condicional, etc.) que s'estableix entre les dues oracions (vg. § 2.2.7). La conjunció que es fa servir per introduir subordinades declaratives és *ščo* 'que', que també serveix per introduir oracions de relatiu i coincideix formalment amb el pronom interrogatiu 'què' (vg. § 2.3.2.2.3 i § 2.2.3.4, respectivament) (Pugh i Press, 1999: 293, 297-298):

- (271) a. My dóbre znájemo, **ščo** voná búde
 nosaltres+N. bé saber+PRES.1P.PL. que ella+N.SG. ser+FUT.3P.SG.

 tut závtra
 aquí demà

 'Sabem perfectament que ella serà aquí demà'

- b. Ja syd'ív udóma, **tomú ščo** ne máv hróšej
jo+N. quedar-se+PAS.M. a.casa perquè no tenir+PAS.M. diners+G.
'Em vaig quedar a casa perquè no tenia diners'
- c. **Póky** voný pracjuvály v ófis'i, Oléksa
mentre ell+N.PL. treballar+PAS.PL. en oficina+L.SG. Oleksa+N.SG.
syd'ív u kafě
seure+PAS.M. en cafeteria
'Mentre ells estaven treballant a l'oficina, l'Oleksa estava assegut a la cafeteria'

L'ucraïnès es diferencia del català en el fet que sovint prescindeix de la conjunció que uneix les subordinades sense que això provoqui cap variació de significat; és a dir, formalment les dues oracions estan juxtaposades, però s'interpreten com a subordinades exactament igual que si hi hagués una conjunció.⁵⁶ Vegem-ne un parell d'exemples (Pugh i Press, 1999: 289):

- (272) a. Voná pid'ijšlá do méne, Ø voná xot'íla
ell+N.F.SG. apropar-se+PAS.F. a jo+G. ell+N.F.SG. voler+PAS.F.
porozmovl'áty zi mnóju
xerrar de jo+I.
'Ella se'm va apropar perquè volia parlar amb mi'
- b. Ja vz'av n'idručnyk, Ø výjšov
jo+N. agafar+PAS.M. llibre.de.text+A.SG. sortir+PAS.M.
z poměškann'a, Ø pišov do un'iversytétu
de pis+G.SG. marxar+PAS.M. a universitat+G.SG.
'Vaig agafar el llibre, vaig sortir del pis i vaig marxar cap a la universitat'

⁵⁶ La facilitat per elidir la conjunció també es dona en la coordinació, com podem comprovar en l'exemple següent (Pugh i Press, 1999: 290):

(i) Tam syd'ily máma, bát'ko, d'ity
aquí seure+PAS.PL. mare+N.SG. pare+N.SG. nens+N.
'La mare, el pare i els nens estaven asseguts aquí'

En cap dels dos exemples hi ha conjuncions que uneixin les oracions, però el primer s'interpreta sense cap problema com una subordinada causal i en el segon, hi ha una sèrie d'oracions consecutives. En aquests casos, el paper que haurien de jugar les conjuncions es dedueix del significat de la frase, del context i de l'entonació.

Al costat d'aquests, hi ha alguns esquemes de subordinació que segueixen el camí contrari, ja que presenten dues conjuncions, habitualment cadascuna encapçalant la seva proposició (Pugh i Press, 1999: 304):

- (273) Vin **t'il'ky** pryjšóv, **jak** pomérla máma
 ell+N.M.SG. just arribar+PAS.M. que morir+PAS.F. mare+N.SG.
 'La seva mare va morir tot just ell va arribar'

La posició de l'oració subordinada respecte de la principal és, en la majoria dels casos, lliure. És a dir, no hi ha un ordre fix entre totes dues proposicions i tant es pot trobar la principal precedint la subordinada com al contrari. Els únics casos en què l'ordre està fixat de manera que la subordinada ha de seguir obligatòriament la principal són les oracions temporals introduïdes per la conjunció *až* 'fins' i les causals amb *bo* 'perquè' (a més de totes les subordinades consecutives).

2.3.5.7.2. Oracions condicionals

Les oracions condicionals de l'ucraïnès es divideixen en condicionals reals i condicionals irrealis. Aquesta distinció es relaciona clarament amb la interpretació que cal donar a tota la construcció i també es troba en català. La diferència entre les dues llengües és la manera com es presenten: per a cada tipus d'oració condicional, l'ucraïnès fa servir conjuncions diferents i el verb només es flexiona en condicional en les irrealis. A continuació oferim exemples de tots dos tipus (Pugh i Press, 1999: 254):

- (274) **Jakščó** píde, (to) ne pídemo na pikn'ík
 si ploure+PRES.3P.SG. aleshores no anar-se'n+FUT.1P PL. a pícnic
 'Si plou, (aleshores) no anirem al pícnic'

- (275) a. **Jakbý** vin mih, **to** pryjšóv by
 si ell+N.M.SG. poder+PAS.M. aleshores venir+PAS.M. COND.
 ‘Si pogués, vindria’
- b. **Jakbý** ty ne znajšóv c’u knýžku, **to**
 si tu+N. no trobar+PAS.M. aquest+A.F.SG. llibre+A.SG. aleshores
 ne mih by hotubátys’a do uróku
 no poder+PAS.M. COND. preparar-se a lliçó+G.SG.
 ‘Si no haguessis trobat aquest llibre, no t’hauries pogut preparar la lliçó’

A (274) tenim una condicional real. Les conjuncions que es fan servir són *jakščó* ‘si’, amb el segment *ščó* ‘que’ que també apareix en declaratives i en relatives, i, opcionalment, *to* ‘aleshores’. La conjunció condicional *jakščó* encapçala la clàusula condicional i la partícula *to*, la principal. La coincidència entre l’ucraïnès i el català és total en aquestes condicionals tant pel que fa a l’ús de les conjuncions com pel que fa als temps verbals implicats (present i futur).

En les condicionals irrealis, el català i l’ucraïnès sí que es diferencien. Com veiem a (275), la conjunció *to* no és opcional i la part condicional va introduïda per una peça diferent a la de les reals: *jakbý* ‘si’, que incorpora la partícula condicional *by* (la mateixa de les formes verbals condicionals; vg. § 2.2.5.3.5). Els temps en què es flexionen els verbs són el passat (clàusula condicional) i el condicional (oració principal).

2.3.5.7.3. Subordinades temporals

Les oracions subordinades amb valor temporal es poden construir de dues maneres diferents en ucraïnès: mitjançant una conjunció temporal o mitjançant un gerundi. Les principals conjuncions que introdueixen oracions subordinades temporals són:

(276) jak	‘mentre’
skóro	‘quan, tan aviat com’
kolý	‘quan’
vidkóly	‘des que’
póky ... ne, dóky ... ne	‘fins a’

péred tým jak	‘abans’
pisl’á tóho jak	‘després que’
z tóhočasú jak	‘des que’

Aquestes conjuncions poden anar seguides d’una oració amb el verb conjugat (277a) o bé amb el verb en infinitiu (277b) (Pugh i Press, 1999: 298, 292):

- (277) a. Temn’ilo, **jak** my **jšly** po doróz’i
fer-se.fosc+PAS.N. mentre nosaltres+N. caminar+PAS.PL. per carretera+L.SG.
‘Es va fer fosc mentre caminàvem per la carretera’
- b. Pisl’á ‘tóho jak uvijžov do xáty, ja rozplákavs’a
després entrar+PAS.M. a casa+G.SG. jo+N. plorar.molt+PAS.M.
‘Un cop vaig entrar a casa, em vaig posar a plorar intensament’

Les construccions amb el verb flexionat són les majoritàries. Les que porten el verb en infinitiu es fan servir només quan el subjecte de l’oració principal i el de la subordinada són el mateix.

Pel que fa a les subordinades amb gerundis, cal recordar que el mateix gerundi té un valor temporal, ja que pressuposa l’existència d’una acció simultània o anterior a l’acció principal. Aquesta càrrega semàntica inherent fa que en les frases amb gerundi no hi hagi cap conjunció que determini el caràcter temporal de la subordinada. La simultaneïtat o anterioritat de la subordinada és determinada per l’aspecte perfectiu o imperfectiu del gerundi (vg. § 2.2.5.4.3): si és imperfectiu, l’acció s’interpreta com a simultània (278a), i si és perfectiu, com a anterior (278b). Vegem-ne un exemple de cada tipus (Pugh i Press, 1999: 253-254):

- (278) a. Idučý do škóly, Van’a pobáčyv
anar+GER.IMPERF. a escola+G.SG. Vània+N. veure+PAS.M.
svohó včýte l’a
POSS.+A.SG. mestre+A.SG.
‘Mentre anava cap a l’escola, en Vània va veure el seu mestre’

- b. Umývšys'a ta od'ahnúvšys'a, dočká posn'idala
 rentar-se+GER.PERF. i vestir-se+GER.PERF. filla+N.SG. esmorzar+PAS.F.
 'Un cop es va haver rentat i vestit, la filla va esmorzar'

2.4. LÈXIC

El cabal lèxic de l'ucraïnès és un reflex bastant fidel del que ha estat el desenvolupament històric de la llengua ucraïnesa i de la mateixa Ucraïna. Es poden distingir tres grans grups lèxics: el lèxic eslau original comú a les tres llengües de la branca oriental (ucraïnès, rus i bielorús), el lèxic d'origen polonès i el lèxic rus. A aquests, cal afegir-hi els préstecs procedents de llengües incorporats recentment, del francès i, sobretot, de l'anglès.

Les paraules originals eslaves són les que han experimentat més canvis fonològics diacrònics i inclouen elements fonamentals com els pronomes (personals i possessius) i els termes que designen les relacions familiars o objectes propis de la vida quotidiana com *st'il* 'taula' o *d'im* 'casa', per exemple. La proliferació de paraules d'origen polonès i rus és conseqüència de la dominació política per part de Polònia i de l'imperi rus i la Unió Soviètica. Com a exemples de paraules d'origen polonès, podem citar *hodýna* 'hora', *d'ákuju* 'gràcies' o *mísce* 'lloc', i, de paraules d'origen rus, termes relacionats amb la vida política com *kolektýv* 'grup', *plásovyj* 'planificat', o *soc'ial'izm* 'socialisme'.

2.4.1. ELS NOMS DE PARENTIU

Els noms de parentiu reflecteixen l'estructuració familiar i, per tant, van extremament lligats a l'organització social i a la cultura de les diferents comunitats lingüístiques. En el cas de l'ucraïnès, aquesta vinculació s'aprecia fins al punt que en una zona com l'occidental hi ha noms específics per a certes relacions de parentiu que en la resta de zones no es distingeixen i queden recollides en un nom més general. A continuació oferim una llista de termes de parentiu en català amb el seu equivalent o equivalents en ucraïnès (posem amb l'abreviatura [Occ.] els termes de la varietat occidental):

(279) Català	Ucraïnès
pare / papa	bát'ko / tato
mare / mama	máty / máma
germà	brat
germana	sestrá
oncle	d'ád'ko
oncle patern	strýj(ko) [Occ.]
oncle matern	vúj(ko) [Occ.]
tia	t'ítka
nebot	plemínnyk, nébiž
nebot (fill del germà)	bratán(yč), bratánec' [Occ.]
nebot (fill de la germana)	sestr'ínok [Occ.]
neboda	plemínnyc', neboha
neboda (filla del germà)	bratányc'a [Occ.]
neboda (filla de la germana)	sestrýnyc'a, sestr'ínka nok [Occ.]
cosí	kuzén, brat u drúhyx, dvojúr'idnyj brat
cosí	kuzýnok [Occ.]
cosina	kuzýna, sestrá v drúhyx, dvojúr'idna sestrá
cosina	kuzýnka [Occ.]
avi	d'id(ús')
avi	d'ído [Occ.]
àvia	bábka, babún'a, babús'a
marit	čolovík, muž
muller	ž'ínka, družýna, podrúžž'a
fill	syn
filla	dočká, dón'a, dón'ka

2.4.2. ELS DIES DE LA SETMANA I ELS MESOS DE L'ANY

La manera de calcular el temps té un origen historicocultural determinat i també reflecteix part de la vida de la societat. Els noms dels dies de la setmana en ucraïnès no són com els del català, que tenen un origen cultural molt concret, sinó que són semànticament molt transparents respecte a les porcions de la setmana i, de vegades, respecte a l'activitat del dia. Així, el nom per a diumenge, que, com en moltes altres llengües, es pren com al

primer dia de la setmana, és *néd'ila*, que vol dir ‘dia que no es treballa’ (literalment, ‘no treball’), el de dilluns és *ponéd'ilok*, que vol dir ‘després de diumenge’ (preposició *po* ‘després’), i el de dimecres és *seredá*, que significa ‘el dia del mig (de la setmana)’ (preposició *séred* ‘al mig de’). La resta de dies es formen amb numerals, amb l’ excepció de *subóta* ‘dissabte’, l’únic que té un origen cultural (en el sàbat jueu). La llista de noms és:

(280)	Català	Ucraïnès
	diumenge	néd'ila
	dilluns	ponéd'ilok
	dimarts	vivtórok
	dimecres	seredá
	dijous	četvér
	divendres	p'átnyc'a
	dissabte	subóta

En ucraïnès els noms dels mesos van molt lligats al cicle de la vida i a les activitats que s’hi desenvolupen. Com a exemple podem citar *s'íčen* ‘gener’, que es relaciona amb el verb *s'ikty* ‘tallar’ a causa del fort vent glaçat que bufa a l’hivern; *tráven* ‘maig’, que deriva de la *travá* ‘herba’ que cobreix l’estepa en aquesta època de l’any; *sérpen* ‘agost’, derivat de *serp* ‘falç’ perquè és el moment de segar el sègol i el blat; o *žóvten* ‘octubre’, que recorda *žóvtyj* ‘groc’, el color que prenen les fulles dels arbres a la tardor. A continuació donem la llista de noms dels mesos i posem entre parèntesis la paraula amb què es relacionen.

(281)	Català	Ucraïnès	
	gener	s'íčen'	(<i>s'ikty</i> ‘tallar’)
	febrer	l'útyj	(<i>l'útyj</i> ‘terrible’ [s’aplica al gel])
	març	bérozen'	(<i>beréza</i> ‘bedoll’)
	abril	kvíten'	(<i>kvítka</i> ‘flor’)
	maig	tráven'	(<i>travá</i> ‘herba’)
	juny	červen'	(<i>červónyj</i> ‘vermell’ [s’aplica a un insecte vermell])
	juliol	lýpen'	(<i>lýpa</i> ‘til·ler’)
	agost	sérpen'	(<i>serp</i> ‘falç’)
	setembre	véresen'	(<i>véres</i> ‘bruguera’)

octubre	žóvtén'	(žóvtýj 'groc')
novembre	lystopád	(lyst 'fulla', pádaty 'caure')
desembre	hrúden'	(hrúdka 'terra')

2.4.3. ELS TERMES DE COLOR

Els mots que serveixen per designar els colors es divideixen, en qualsevol llengua, entre termes de color bàsics i termes que es relacionen amb algun objecte, que estan formats per derivació o per composició, o que són préstecs d'altres llengües. Aquest és el cas, per exemple, del *color taronja* en català, que fa referència a una fruita d'aquest color. En ucraïnès les dues paraules que hi ha per designar aquest color tampoc no són bàsiques: una designació és *žóvtohar'ačyj*, que vol dir 'groc fosc (lit. groc calent)', i l'altra és *oránževyj*, que és un préstec del rus. La quantitat de termes bàsics que hi ha en una llengua no acostuma a passar d'una dotzena. Els de l'ucraïnès són:

(282) Català	Ucraïnès
blanc	bílyj
negre	čórnyj
vermell	červónyj
verd	zelényj
groc	žóvtýj
blau fosc	blakýtnyj
blau clar	holubýj
gris	s'íryj
marró	kopýčn'evyj

Algun terme serveix per designar el que nosaltres coneixem com a dos colors diferents. Això passa amb *červónyj* 'vermell', que també serveix per al color porpra. Però distingeix dos tipus de blaus, que nosaltres agrupem en un sol terme bàsic.

2.4.4. ELS NOMS DE LES PERSONES

En ucraïnès, les persones tenen un nom, un patronímic i un cognom. El cognom és el nom de la família paterna, el patronímic és una forma derivada del nom del pare

que indica “fill o filla de” i el nom és el nom de pila triat pels pares. Vegem-ne un exemple:

(283) Vasýl' Myxájlovýč Hončarénko

Vasýl' és el nom de pila de l'individu (masculí), *Myxájlovýč* és el patronímic de *Myxájl* i vol dir ‘fill de *Myxájl*’, i *Hončarénko* és el cognom o nom de família.

Pel que fa a la morfologia, els noms propis i els patronímics es declinen exactament igual que els noms comuns (§ 2.2.1.2), i els cognoms que formalment són com adjectius, que són la majoria, ho fan com els adjectius (§ 2.2.2.1). Els sufixos que es fan servir per formar el patronímics són *-ivna* / *-ijvna* per a les dones i *-yč* / *-ovyč* per als homes:

- (284) a. Andr'ijovyč (Andr'ij+ovyč)
 ‘fill d’Andrei
- b. Petr'ívna (Petró+ivna)
 ‘filla de Petro’

Els cognoms tenen forma adjectival i són diferents segons el gènere. Les desinències més característiques són *-iv* (m.) / *-eva* (f.), *-jiv* (m.) / *-jeva* (f.), *-ov* (m.) / *-ova* (f.), *-in* (m.) / *-ina* (f.), *-jin* (m.) / *-jina* (f.), *-enko* (m./f.) i *-čuk* (m./f.):

(285) Iván'iv
 Ševčénko
 Stepanýš'yn

Els orígens dels noms de persona ucraïnesos són diversos. Els més antics són d'origen eslau i estan formats a partir de paraules amb un significat molt precís. Aquest és el cas de *Volodymir*, que vol dir ‘aquell que posseeix el món’, o de *Yaroslav* que significa ‘aquell que és brillant i gloriós’. Amb l'arribada del cristianisme, cap al segle X, es van prendre noms de les tradicions hebrea, grega o llatina com *Iván* o *Mar'i'a* (hebreus), *Natálka*, *Mykýta* o *Oléksa* (grecs), i *Víktor* o *Marýna* (llatins).

3. RESUM DE QÜESTIONS GRAMATICALS PROBLEMÀTIQUES

En aquest capítol es resumeixen els principals errors de tipus gramatical que hem detectat en els parlants d'ucraïnès quan fan servir el català i que es poden atribuir a la interferència de la llengua materna. Es tracta d'errors que ja hem comentat al llarg del capítol precedent i que classifiquem en tres apartats: fonètica i fonologia, morfologia i sintaxi. Indiquem entre parèntesis l'apartat del capítol 2 en què hi ha més informació sobre les característiques de l'error i en què se'n dona una possible explicació.

3.1. FONÈTICA I FONOLOGIA

- Confusions de les vocals [ə] / [i] i [i] / [e] (§ 2.1.1.3):

(286) g[ə]lat → g[i]lat
[i] l[i] fa → [e] l[e] fa

- Problemes en l'articulació de la vibrant llarga [r:]

(287) ca[r:]etera → ca[r]etera
te[r:]oristes → te[r]oristes

- Dificultats per pronunciar les consonants palatals (§ 2.1.2.3):

(288) di[ʎ]uns → di[l]uns
cava[ʎ]ers → cava[lj]ers
ni[n]a → ni[j]a (cast.)

- Dificultats per articular la consonant bilabial sonora (§ 2.1.2.3):

(289) no[β]embre → no[v]embre
 ha[β]itacions → ha[v]itacions

- Vacil·lacions en la pronunciació de les consonants velars (§ 2.1.2.3):

(290) me[k]ànic → me[ɣ]ànic
 [g]ato → [ɣ]ato (cast.)
 [xw]ego → [gw]ego (cast.)

- Confusions en les consonants fricatives dentals (§ 2.1.2.3):

(291) [s]inc → [ʃ]inc
 poli[s]ia → poli[dz]ia

- Problemes en la formació de diftongs (§ 2.1.3):

(292) resta[w]rante → restarante (cast.)

- Simplificació de l'estructura sil·làbica (§ 2.1.5):

(293) ulls → ull - se
 cas -te - llà → ca - te - llà

3.2. MORFOLOGIA

3.2.1. MORFOLOGIA NOMINAL

- Confusió del gènere dels noms (§ 2.2.1.3):

(294) **una** cotxe així → **un** cotxe així
amb **aquest** dibuix → amb **aquesta** dibuix

- Dificultats per establir el nombre d'alguns noms (§ 2.2.1.3):

(295) **les** (ciències) naturals → **el** natural

- Problemes en la concordança nominal en gènere i nombre (§ 2.2.1.3):

(296) [un col·legi] de **nens** grans → [un col·legi] de **nen** grans
totes les fruites → **tot els** fruites
les ales? sí, pero **pequeñas** → les ales? sí, pero **pequeños** (cast.)

- Confusions en la forma dels pronoms febles (§ 2.2.3.6):

(297) [-I què més fa?] –Doncs quan **li** vol agafar el llop s'enfila en l'arbre
'[-I què més fa?] –Doncs quan **el** vol agafar el llop s'enfila a l'arbre'

3.2.2. MORFOLOGIA VERBAL

- Confusions de temps verbals (§ 2.2.5.6):

(298) ell **treballa** en una firma de cotxes
'ell **treballava** en una firma de cotxes'
perquè ella **trenca** el nas
'perquè ella **s'ha trencat** el nas'

- Confusions en l'aspecte de les formes verbals de passat (§ 2.2.5.6):

(299) no **han fet** res

‘no **em van fer** res’

en Olot yo **estaba** (cast.)

‘**he estado** en Olot’

- Problemes en l'ús de les formes verbals de subjuntiu (§ 2.2.5.6):

(300) [algun altre plat] que no **està** aquí

‘[algun altre plat] que no **estigui** aquí’

a qui **li pilla** primer, doncs la para

‘a qui **agafi** primer, doncs, para’

- Errors en la concordança entre el verb i el subjecte (§ 2.2.5.6):

(301) **I'has vist** unes vegades

‘**I'he vist** unes vegades’

ella **has vist** [...] el príncep [...] **has vingut**

‘ella **ha vist** [...] el príncep [...] **ha vingut**’

t'agrada tots

‘**m'agraden** tots’

3.3. SINTAXI

- Absència dels pronoms febles (§ 2.2.3.6):

(302) no, no Ø tinc

‘no, no **en** tinc’

[–Us les posareu?] –No Ø sé encara
'[–Us les posareu?] –No **ho** sé encara'

–Hi vas molt al cinema?] –Volem anar Ø algun dia (...) Ø anirem
'[–Hi vas molt al cinema?] –Volem anar-**hi** algun dia (...) **hi** anirem'

Ø diu a ella: «(...) que jo...»
'**li** diu a ella: «(...) que jo...»'

perquè ella Ø trenca el nas
'perquè ella **s'**ha trencat el nas'

- Ús inadequat dels pronoms febles (§ 2.2.3.6):

(303) [–I què ha passat?] –Que un nen **s'**ha caigut
'[–I què ha passat?] –Que un nen ha caigut'
[explicar (...)] qué **se** succede (cast.)
'[explicar (...)] qué succede'

- Confusions en l'ús dels pronoms (§ 2.2.3.6):

(304) –¿Quieres? –Es para **tú** (cast.)
'–¿Quieres? –Es para **ti**'
Ell s'ha menjat **ell**
'**Ella** se l'ha menjat (el llop)'

- Confusions en l'ús de les preposicions (§ 2.2.6):

(305) Jo visc **in** Blanes
'Jo visc **a** Blanes'
[–I a casa amb els teus pares quina llengua parles?] –**Amb** ucraïnès
'[–I a casa amb els teus pares quina llengua parles?] –**En** ucraïnès'

- Elisió de les preposicions (§ 2.2.6):

(306) [–Un grup de Rússia?] –Sí, i canta aquí també. Ø francès canta i tot
 ‘[–Un grup de Rússia?] –Sí, i també canta aquí. Canta **en** francès i tot’
 I després ells sortiran Ø tele
 ‘I després ells sortiran **a** la tele’

- Usos inadequats de certes preposicions (§ 2.2.6):

(307) [–I quan hi vas?] –Sóc aquí **amb** dilluns, **amb** dimarts i **amb** dimecres
 ‘[–I quan hi vas?] –Sóc aquí dilluns, dimarts i dimecres’

- Confusions entre conjuncions (§ 2.2.7):

(308) jo estudiava allà (...) és més difícil **com** aquí
 ‘jo estudiava allà (...) és més difícil **que** aquí’
 ... abans ell treballava en una firma de cotxe, **com si** él sabe más
 ‘... abans ell treballava en una firma de cotxes, **pero** él sabe más’

- Problemes d’ordre entre els constituents de la frase (§ 2.3.1):

(309) aquí bé, perquè **tot** entenc
 ‘aquí bé, perquè ho entenc **tot**’
 aquesta nena seu i **molt** plora
 ‘aquesta nena seu i plora **molt**’

- Absència de l’article definit i de l’indefinit (§ 2.3.3.1.5):

(310) m’agrada Ø dossier
 ‘m’agrada **el** dossier’

cada dia ell dibuixa, mira **a** Ø mar
'cada dia ell dibuixa, mira **el** / **cap al** mar'

- (311) [-Com era (la joguina)?] -Era Ø ós
'[-Com era (la joguina)?] -Era **un** ós'

[-I de què va (la sèrie de dibuixos animats)?] -De Ø hámster petit
'[-I de què va (la sèrie de dibuixos animats)?] -D'**un** hámster petit'

- Problemes en l'ús dels determinants (§ 2.3.3.1.5):

- (312) (una nena) que tenia **un** pare i no tenia **la** mare
'(una nena) que tenia Ø pare i no tenia Ø mare'

se'n van a **la** classe
'se'n van a Ø classe'

- Dificultats en la concordança i en la posició dels possessius (§ 2.3.3.1.5; § 2.3.3.2.4):

- (313) tres **mi** amics d'Ucraïna
'tres amics **meus** d'Ucraïna'

mío mare
'la **meva** mare'

- Problemes d'ordre entre el nom i l'adjectiu (§ 2.3.3.2.4):

- (314) són uns **nous** dibuixos
'són uns dibuixos **nous**'

[-Era un nen?] -No, és un **gran** senyor
'[-Era un nen?] -No, és un senyor **gran**'

- Absència dels pronoms de relatiu (§ 2.3.3.2.4):

- (315) és un noi **que** en Novita sempre li pega
‘és un noi **a qui** en Novita sempre pega’
una familia **que** sus hijos también ayudan (cast.)
‘una familia **cuyos** hijos también ayudan’

- Problemes per construir oracions que expressen obligació o necessitat (§ 2.3.4.2):

- (316) **necessita** verduras
‘es necesiten verduras’
tengo Ø renovar, tengo Ø presentar nuevo contrato (cast.)
‘tengo **que** renovar, tengo **que** presentar un nuevo contrato’

- Absència del verb copulatiu (§ 2.3.5.1):

- (317) [–De què treballen?] –El meu pare Ø paleta
‘[–De què treballen?] –El meu pare **és** paleta’
... perquè Ø poc difícil
‘... perquè **és** poc difícil’

- Confusions en l’elecció del verb copulatiu (§ 2.3.5.1):

- (318) jo penso que **és** bé
‘jo penso que **està** bé’

- Absència del verb *haver-hi* (§ 2.3.5.3):

- (319) [–Com ho saps?] –Perquè aquí Ø ossos
‘[–Com ho saps?] –Perquè aquí **hi ha** ossos’
en aquesta Ø un mucha arbres i una noia
‘en aquesta **hi ha** un bosc i una noia’

- Confusions en el verb de les construccions existencials (§ 2.3.5.3):

(320) aquí **está** un banc

‘aquí **hi ha** un banc’

tenia molts pobres

‘**hi havia** molts pobres’

- Confusions en les respostes de les oracions interrogatives totals (§ 2.3.5.6):

(321) [–No la vas veure acabar (la pel·lícula)?] –**Sí**

‘[–No la vas veure acabar (la pel·lícula)?] –**No**’

4. VOCABULARIS

Aquests breus vocabularis català - ucraïnès i ucraïnès - català inclouen les paraules d'ús més freqüent i algunes altres de més específiques relacionades amb l'àmbit educatiu i escolar. També s'hi han incorporat algunes de les formes de cortesia més usuals. En el vocabulari que parteix del català, les entrades hi apareixen per ordre alfabètic i tenen la categoria gramatical especificada en cursiva al costat. A continuació donem la llista d'abreviacions i algunes observacions sobre les indicacions categorials que s'han fet servir:

<i>adj.</i>	adjectiu
<i>adv.</i>	adverbi
<i>conj.</i>	conjunció
<i>f.</i>	femení
<i>m.</i>	masculí
<i>n.</i>	nom
<i>num.</i>	numeral
<i>pl.</i>	plural
<i>prep.</i>	preposició
<i>pron.</i>	pronom
<i>sg.</i>	singular
<i>v.</i>	verb

Les etiquetes categorials *adv.* i *prep.* es refereixen tant als adverbis i a les preposicions pròpiament dits, com a les anomenades locucions adverbials o preposicionals. De la mateixa manera, l'etiqueta *num.* serveix per a tots els numerals, siguin adjectius, pronoms o noms.

Per ordenar alfabèticament els mots de l'ucraïnès hem seguit els mateixos criteris que es fan servir en català. Pel que fa a les grafies *č*, *š*, *ý* i *ž*, les hem ordenades davant de *c*, *s*, *y* i *z*, respectivament. La grafia ' (marca de palatalització) s'ordena davant de *a*.

Els noms catalans hi apareixen, tret d'algun cas excepcional, en la forma singular. Si el nom pot tenir una forma masculina i una altra de femenina, donem la forma masculina sempre que en ucraïnès siguin totes dues idèntiques o bé que la diferència entre l'una i l'altra sigui conseqüència d'un procés morfològic regular. Si en ucraïnès corresponen a dues formes diferents, cadascuna tindrà la seva entrada.

Els adjectius catalans s'introdueixen sempre en la forma masculina singular. La forma corresponent de l'ucraïnès també és la de masculí singular.

Pel que fa als noms i als adjectius de l'ucraïnès, la forma triada en el vocabulari sempre és, si no s'especifica el contrari, la de nominatiu singular, en el cas dels noms, i la de nominatiu masculí singular, en el cas dels adjectius. Aquestes són les formes triades com a entrades lèxiques en els diccionaris ucraïnesos, de la mateixa manera que els verbs s'entren en la forma d'infinitiu, igual que en català.

Quan una paraula pot tenir més d'un sentit, hem fet notar a quin sentit corresponen els equivalents que oferim. La informació que acota el sentit es troba sempre entre parèntesis al costat de la traducció, ja sigui catalana o ucraïnesa. Aquesta indicació pot ser de diversos tipus: un hiperònim, un sinònim, un mot semànticament relacionat, un possible complement o, simplement, una categoria gramatical.

Quan hi ha més d'un equivalent per a un mateix mot, si cada forma correspon a un sentit diferent, els hem separat per mitjà d'una ratlla vertical (|) i el sentit es delimita d'acord amb els recursos que s'acaben de citar. Si es tracta de mots sinònims o aproximadament sinònims la separació es fa amb una coma (,). Les formes masculines i femenines d'algunes paraules, tant del català com de l'ucraïnès, s'han separat mitjançant una barra inclinada (/). Aquesta notació també serveix per indicar que una mateixa forma correspon a paraules amb categories diferents (*adj.* / *n.*, per exemple).

Finalment, quan un terme ucraïnès ha estat tractat específicament en alguna part del capítol 2 (*Descripció gramatical*) citem, al final de l'entrada i entre claudàtors, l'apartat en què es fa referència.

4.1. CATALÀ - UCRAÏNÈS

a l'esquerra <i>adv.</i>	l'ívoruč
a la dreta <i>adv.</i>	pravóruč
abans <i>adv./prep.</i>	nedávno
abraçar <i>v.</i>	objímáty
abric <i>n.</i>	pal'tó
abril <i>n.</i>	kvíten' [§ 2.4.2]
acabar <i>v.</i>	kinčátys'a
acceptar <i>v.</i>	pryjímáty sxvál'uvaty (aprovar)
acompanyar <i>v.</i>	suprobódyty
adéu!	proščaváty!
adreça <i>n.</i>	adrésa
agafar <i>v.</i>	bráty
agost <i>n.</i>	sérpen' [§ 2.4.2]
agradar <i>v.</i>	dehustuváty
agrair <i>v.</i>	d'ákyvaty
ahir <i>adv.</i>	včóra
aigua <i>n.</i>	vodá
aire <i>n.</i>	povítr'a
així <i>adv.</i>	takým čýnom, oták
això <i>pron.</i>	ce [§ 2.2.3.2]
ajudar <i>v.</i>	dopomoháty
ajuntament <i>n.</i>	mun'icypal'itét
al costat <i>adv./prep.</i>	póruč sus'ídnyj (a tocar de) spíl'no (a la vora de)
alcohol <i>n.</i>	alkohól'
alt <i>adj.</i>	vysóknyj
alumne <i>n.</i>	účen' (m.) / účenyč'a (f.)
allà <i>adv.</i>	tam
allò <i>pron.</i>	te [§ 2.2.3.2]
amagar-se <i>v.</i>	xovátys'a
amic <i>n.</i>	drúh
amiga <i>n.</i>	pódruha
amunt <i>adv.</i>	vhóru zvérxu (a dalt, a sobre)

anar <i>v.</i>	itý
animal <i>n.</i>	tvarýna
aniversari <i>n.</i>	r'ičnýc'a den' naródženn'a (de naixement)
any <i>n.</i>	r'ik
aprendre <i>v.</i>	učýty
aquell <i>adj./pron.</i>	toj [§ 2.2.3.2]
aquest <i>adj./pron.</i>	cej [§ 2.2.3.2]
aquí <i>adv.</i>	tut
ara <i>adv.</i>	tepér
arbre <i>n.</i>	dérevo
armari <i>n.</i>	šáfa
arribar <i>v.</i>	prybuváty, pryjizdýty, pryjiždžáty
arròs <i>n.</i>	rys
assegut <i>adj.</i>	povážnyj
assemblar-se <i>v.</i>	zdavátys'a
autobús <i>n.</i>	avtóbus
avi <i>n.</i>	d'id(ús') [§ 2.4.1]
àvia <i>n.</i>	bábka, babún'a, babús'a [§ 2.4.1]
aviat <i>adv.</i>	švýdko
avió <i>n.</i>	l'iták
avui <i>adv.</i>	s'ohódn'i
baix <i>adj.</i>	nyz'kýj
baix <i>adv.</i>	vnyz, donýzu
baixar <i>v.</i>	spuskátys'a
balcó <i>n.</i>	balkón
ball <i>n.</i>	tanók
ballar <i>v.</i>	tanc'uváty
barba <i>n.</i>	borodá
barri <i>n.</i>	rajón
bé <i>adv.</i>	dóbre
beguda <i>n.</i>	nápij
benvinguda <i>n.</i>	ščaslýve prybutt'á
benzina <i>n.</i>	benzýn
beure <i>v.</i>	dýty

bicicleta <i>n.</i>	velosypéd
bitllet <i>n.</i>	kvytók (tiquet)
blanc <i>adj./n.</i>	bilyj [§ 2.4.3]
blat de moro <i>n.</i>	majís, kukurúdz
blau <i>adj./n.</i>	blakýtnyj [§ 2.4.3]
bo <i>adj.</i>	hárnj, dóbryj
boca <i>n.</i>	rot
bolígraf <i>n.</i>	peró
bon dia!	dóbryj den'! dóbroho rahku! (bon matí)
bona nit!	dóbryj věč'ir! dobrán'ič!
bona tarda!	dóbryj den'!
bonic <i>adj.</i>	hárnj
botiga <i>n.</i>	kramnýc'a, mahazýn
braç <i>n.</i>	ruká
brusa <i>n.</i>	blúza
brut <i>adj.</i>	brudnýj, nýcyj
bufar <i>v.</i>	dúty, víjaty
buidar <i>v.</i>	vylyváty, sporožn'áty
buit <i>adj.</i>	porožn'ij
buscar <i>v.</i>	šukáty
butxaca <i>n.</i>	kyšén'a
cabells <i>n.</i>	volóss'a
cabra <i>n.</i>	kozá
cadira <i>n.</i>	st'iléc'
café <i>n.</i>	káva
calcular <i>v.</i>	občysl'áty
calent <i>adj.</i>	har'áčyj
calor <i>n.</i>	sléka
callar <i>v.</i>	movčáty
cama <i>n.</i>	nohá, výšče stopý
camí <i>n.</i>	doróha, šl'ax
caminar <i>v.</i>	xodýty itý (anar) jíxaty (viatjar)
camió <i>n.</i>	hruzovýk
camisa <i>n.</i>	soróčka

camp <i>n.</i>	póle
cançó <i>n.</i>	písn'á
cansar-se <i>v.</i>	stóml'uvatys'a
cansat <i>adj.</i>	vtómlenyj
cantar <i>v.</i>	spiváty
canviar <i>v.</i>	min'áty zmín'uvaty (substituir)
cap <i>n.</i>	holová (testa) šef (patró) načál'nyk (líder)
cara <i>n.</i>	lycé, oblýčč'a
caramel <i>n.</i>	karamél'
carn <i>n.</i>	mjáco
carrer <i>n.</i>	vúlyc'a
carretera <i>n.</i>	šosé
carta <i>n.</i>	lyst
casa <i>n.</i>	d'im (edifici) budýnok (llar)
casament <i>n.</i>	odrúženn'a
casar-se <i>v.</i>	odrúžuvatys'a
casat <i>adj.</i>	odrúženyj
catifa <i>n.</i>	kýlym
caure <i>v.</i>	pádaty
cavall <i>n.</i>	kin'
cel <i>n.</i>	nébo (firmament)
cendra <i>n.</i>	pópil
cereals <i>n.</i>	zláky
cerimònia <i>n.</i>	čeremón'ija
cert <i>adj.</i>	vírnyj
cervesa <i>n.</i>	pývo
cinc <i>num.</i>	pjat' [§ 2.2.4.3]
cinema <i>n.</i>	kinó
ciutat <i>n.</i>	místo
clar <i>adj.</i>	jásnyj
clau <i>n.</i>	kl'uč (de la porta)
cobrir <i>v.</i>	pokryváty
cognom <i>n.</i>	pr'ízvyšče
color <i>n.</i>	kól'ir barvnýk (tint)

coll <i>n.</i>	šýja
com <i>adv.</i>	jak [§ 2.2.3.4]
com? <i>adv.</i>	jak? [§ 2.2.3.4]
com estàs?	jak správy?
començar <i>v.</i>	počynáty
company <i>n.</i>	továryšč
companya <i>n.</i>	továryška pódruha (amiga, xicota)
comprar <i>v.</i>	kupuváty
conduir <i>v.</i>	vésty jíxaty (viatjar)
conèixer <i>v.</i>	znáty
conill <i>n.</i>	królyk
construir <i>v.</i>	buduváty
conte <i>n.</i>	opovidánn'a, kázka
content <i>adj.</i>	zadovólenyj
contracte <i>n.</i>	kontrákt
convidar <i>v.</i>	zapróšuvaty
cor <i>n.</i>	sérce
córrer <i>v.</i>	bíhty
cosa <i>n.</i>	r'ič
cosí <i>n.</i>	kuzén, brat u drúhyx [§ 2.4.1]
cosina <i>n.</i>	kuzýna, sestrá v drúhyx [§ 2.4.1]
cosir <i>v.</i>	šýty
costat <i>n.</i>	bik
cotxe <i>n.</i>	maš'ýna
coure <i>v.</i>	varýty
cremar <i>v.</i>	spal'uváty
cridar <i>v.</i>	kryčáty, repetubáty
cuina <i>n.</i>	kuxovárka (aparell) kúxn'a (lloc)
cuinar <i>v.</i>	kuxováryty
cuixa <i>n.</i>	stehno
cul <i>n.</i>	zad
cullera <i>n.</i>	lózka
cullereta <i>n.</i>	čajna lózka
curar <i>v.</i>	l'íkuváty vydúžuvaty (curar-se)

curt <i>adj.</i>	korótkyj
d'acord!	dóbre!, harázd!
dalt <i>adv./prep.</i>	zvérxu (a dalt) vhóru (cap a dalt, cap amunt)
darrere <i>adv./prep.</i>	zzádu, pozádu
davant <i>adv./prep.</i>	popéredu, spéredu
deixar <i>v.</i>	pozyčáty
demà <i>adv.</i>	závtra
demanar <i>v.</i>	prosýty
dent <i>n.</i>	zub
descansar <i>v.</i>	vidpočyváty
desembre <i>n.</i>	hrúden' [§ 2.4.2]
despertar-se <i>v.</i>	prokydátys'a
després <i>adv./prep.</i>	písl'a, pót'im
despullar-se <i>v.</i>	rozďahátys'a
despullat <i>adj.</i>	hólyj
deu <i>num.</i>	déc'at [§ 2.2.4.3]
deure <i>n.</i>	obóvjazok
deures <i>n.</i>	zaudánn'a
dia <i>n.</i>	den'
diari <i>n.</i>	hazéta
dibuixar <i>v.</i>	mal'uváty
diffícil <i>adj.</i>	važkýj
dijous <i>n.</i>	četvér [§ 2.4.2]
dilluns <i>n.</i>	ponéd'ilok [§ 2.4.2]
dimarts <i>n.</i>	vivtórok [§ 2.4.2]
dimecres <i>n.</i>	seredá [§ 2.4.2]
dinar <i>n.</i>	sn'idánok
dinar <i>v.</i>	sn'idaty
diners <i>n.</i>	hróš'i
dins <i>adv./prep.</i>	vserédyn'i
dir <i>v.</i>	hovorýty
director <i>n.</i>	dyréktor
dir-se <i>v.</i>	zvátys'a, naz'ivátys'a
discutir <i>v.</i>	dyskutuváty, obmirkóvuvaty

dissabte <i>n.</i>	subóta [§ 2.4.2]
dits de la mà <i>n.</i>	pálec'
dits del peu <i>n.</i>	pálec' nohý
diumenge <i>n.</i>	néd'ila [§ 2.4.2]
divendres <i>n.</i>	p'átnyc'a [§ 2.4.2]
document <i>n.</i>	dokumént
dolç <i>adj.</i>	solódkyj
dolent <i>adj.</i>	pohányj
dolor <i>n.</i>	bil'
dona <i>n.</i>	ž'ínka družýna (muller)
donar <i>v.</i>	daváty
dormir <i>v.</i>	spáty
dos <i>num.</i>	dva [§ 2.2.4.3]
dret <i>adj.</i>	stojáčyj (recte) stojáty (estar dret, dempeus)
dret <i>n.</i>	právo
dur <i>v.</i>	nosýty
durar <i>v.</i>	tryváty prodóvžuvatys'a (continuar)
edat <i>n.</i>	vik
ell <i>pron.</i>	vin [§ 2.2.3.1]
emigrar <i>v.</i>	emihruváty
encendre <i>v.</i>	zapál'uvaty
ensenyar <i>v.</i>	navčáty
entendre <i>v.</i>	rozumíty
entrar <i>v.</i>	vxódyty
enviar <i>v.</i>	posyláty
esborrar <i>v.</i>	styráty, stérty
escalfar <i>v.</i>	nahr'iváty
escola <i>n.</i>	škóla
escoltar <i>v.</i>	slúxaty
escriure <i>v.</i>	pysáty
esmorzar <i>n.</i>	sn'idánok
esmorzar <i>v.</i>	sn'idaty
espatlla <i>n.</i>	plečé
esperar <i>v.</i>	čekáty

esquena <i>n.</i>	spýna
esquerre <i>adj.</i>	l'ívyj
ésser <i>v.</i>	búty
est <i>n.</i>	sxid
estació <i>n.</i>	porá róku (de l'any) stánc'ija (edifici)
estalviar <i>v.</i>	zaoščádžuváty
estimar <i>v.</i>	koxáty, l'ubýty
estiu <i>n.</i>	l'íto
estómac <i>n.</i>	šlúnok
estranger <i>adj.</i>	inozémnyj
estranger <i>n.</i>	za kordónom (lloc) inozémec' (persona)
estrella <i>n.</i>	zor'á
estudiar <i>v.</i>	vyvčáty, učýtys'a
estufa <i>n.</i>	pič
européu <i>n.</i>	jevropéjec'
explicar <i>v.</i>	pojásn'uvaty
fàcil <i>adj.</i>	lehkýj
factura <i>n.</i>	nakladná
faldilla <i>n.</i>	spidnyc'a
fals <i>adj.</i>	nepravdývyj, fal'sývyj
faltar <i>v.</i>	býty vidsútn'im, brakuváty
farina <i>n.</i>	bórošno
febre <i>n.</i>	har'áčka
febrer <i>n.</i>	l'útyj [§ 2.4.2]
feina <i>n.</i>	prác'a, robóta, trud
feliç <i>adj.</i>	ščaslývyj
felicitat <i>n.</i>	ščást'a
felicitats!	pozdoroal'áju!
fer <i>v.</i>	robýty
ferro <i>n.</i>	zal'ízo
fiesta <i>n.</i>	sv'áto
fill <i>n.</i>	syn [§ 2.4.1]
filla <i>n.</i>	dočká, dón'a, dón'ka [§ 2.4.1]
finestra <i>n.</i>	viknó

flor <i>n.</i>	kvítka
foc <i>n.</i>	vohón'
fora <i>adv./prep.</i>	zóvn'i
formatge <i>n.</i>	syr
formiga <i>n.</i>	muráška
forquilla <i>n.</i>	vydélka
fort <i>adj.</i>	micnýj sýl'nyj (poderós)
fosc <i>adj.</i>	témnyj, t'mjányj
fotografia <i>n.</i>	fotohráfija
fred <i>adj.</i>	xolódnyj
fred <i>n.</i>	xólod
front <i>n.</i>	lob
frontera <i>n.</i>	kordón
fruita <i>n.</i>	frukt
fulla <i>n.</i>	lyst
fum <i>n.</i>	dym
fusta <i>n.</i>	derevyná
galta <i>n.</i>	ščoká
gallina <i>n.</i>	kúrka
gana <i>n.</i>	hólod
ganivet <i>n.</i>	n'iz
gat <i>n.</i>	kit
gener <i>n.</i>	s'íčen' [§ 2.4.2]
genoll <i>n.</i>	kol'íno
gent <i>n.</i>	l'údy
germà <i>n.</i>	brat [§ 2.4.1]
germana <i>n.</i>	sestrá [§ 2.4.1]
girar <i>v.</i>	obertátys'a
gos <i>n.</i>	sobáka
got <i>n.</i>	skl'ánka
gràcies!	d'ákujú!, d'ákuvaju!
gran <i>adj.</i>	velýkyj
gras <i>adj.</i>	tovtýi, ohr'ádnnyj
groc <i>adj./n.</i>	žóvtýj [§ 2.4.3]

gros <i>adj.</i>	velýkyj
guardar <i>v.</i>	berehtý
guerra <i>n.</i>	vijná
guix <i>n.</i>	kréjda
habitació <i>n.</i>	kimnáta
habitar <i>v.</i>	prožyváty, žýty
haver-hi <i>v.</i>	znaxódytys'a
herba <i>n.</i>	travá
hi ha <i>v.</i>	je
hivern <i>n.</i>	zymá
hola!	pryvít!
home <i>n.</i>	l'udýna čolovík (marit)
hora <i>n.</i>	hodýna
horari <i>n.</i>	rózkład
hospital <i>n.</i>	l'ikárn'a
igual <i>adj.</i>	r'ívnyj, odnákovyj
illa <i>n.</i>	óstr'iv
intel·ligent <i>adj.</i>	rozúmnyj
jersei <i>n.</i>	svetr
jo <i>pron.</i>	ja [§ 2.2.3.1]
joc <i>n.</i>	hra
jove <i>adj.</i>	molodýj
jugar <i>v.</i>	hráty
juliol <i>n.</i>	lýpen' [§ 2.4.2]
juny <i>n.</i>	červen' [§ 2.4.2]
làmpada <i>n.</i>	lámpa
lavabo <i>n.</i>	vánna
llapis <i>n.</i>	ol'ibéc'
llarg <i>adj.</i>	dóvryj
llegenda <i>n.</i>	lehénda
llegir <i>v.</i>	čytáty
llegum <i>n.</i>	óvoč
lleig <i>adj.</i>	nehárnyj
llençol <i>n.</i>	prostyrádlo, prostyn'á

llengua <i>n.</i>	jazyk (part del cos) móva (idioma)
llet <i>n.</i>	molokó
lletra <i>n.</i>	búkva, l'ítera
llibre <i>n.</i>	knýha
llibreta <i>n.</i>	zôšyt
lliçó <i>n.</i>	urók
llimona <i>n.</i>	lymón
llit <i>n.</i>	l'ízko
lloc <i>n.</i>	miscé
llogar <i>v.</i>	zdaváty vnájmy, najmáty
llum <i>n.</i>	svítlo (claror)
lluna <i>n.</i>	mís'ac'
lluny <i>adv.</i>	daléko
mà <i>n.</i>	ruká
mai <i>adv.</i>	n'ikóli
maig <i>n.</i>	tráven' [§ 2.4.2]
malalt <i>adj.</i>	xvóryj
malaltia <i>n.</i>	xvoróba
malament <i>adv.</i>	poháno
manera <i>n.</i>	spóc'ib, manéra
mar <i>n.</i>	móre
març <i>n.</i>	béezen' [§ 2.4.2]
mare <i>n.</i>	máty [§ 2.4.1]
marit <i>n.</i>	čolovík [§ 2.4.1]
marró <i>adj./n.</i>	kopýčn'evyj [§ 2.4.3]
massa <i>adv./adj.</i>	zanádto
matar <i>v.</i>	ubyváty
matí <i>n.</i>	ránok
matrimoni <i>n.</i>	šl'uv
medicament <i>n.</i>	l'íky, medykaménty
menjador <i>n.</i>	jídál'n'a
menjar <i>n.</i>	jíža
menjar <i>v.</i>	jísty
mentida <i>n.</i>	brexn'á

mercat <i>n.</i>	rýnok, bazár
mes <i>n.</i>	mís'c'
mestre <i>n.</i>	včýtel'
metge <i>n.</i>	l'íkar
meu <i>adj./pron.</i>	mij [§ 2.2.3.3]
migdia <i>n.</i>	pívden'
minut <i>n.</i>	xvylýna
mirar <i>v.</i>	dyvýtys'a
mitjanit <i>n.</i>	pívn'ič
molt <i>adj.</i>	čyslénnyj
molt <i>adv.</i>	baháto
món <i>n.</i>	svit, vsésvit
moneda <i>n.</i>	monéta
mongeta <i>n.</i>	kvasól'
morir <i>v.</i>	vmyráty, pomyráty
mort <i>adj.</i>	mértvyj
mort <i>n.</i>	smert' (oposat a vida) trup (cadáver)
mosca <i>n.</i>	múxa
mosquit <i>n.</i>	moskít, komár
muller <i>n.</i>	družýna, ž'ínka [§ 2.4.1]
muntanya <i>n.</i>	horá
música <i>n.</i>	múzyka
nas <i>n.</i>	n'is
navegar <i>v.</i>	plývty
nedar <i>v.</i>	plávaty
negre <i>adj./n.</i>	čórnyj [§ 2.4.3]
néixer <i>v.</i>	narodýtys'a
nen <i>n.</i>	xlópčyk
nena <i>n.</i>	d'ívčynka
nens <i>n.</i>	dytýny
net <i>adj.</i>	čýstyj
nét <i>n.</i>	onúk
néta <i>n.</i>	onúka
netejar <i>v.</i>	čýstyty

nina <i>n.</i>	l'ál'ka
nit <i>n.</i>	n'ič
no <i>adv.</i>	n'i, ne
noi <i>n.</i>	junák
noia <i>n.</i>	d'ívčyna
nom <i>n.</i>	imjá
nombre <i>n.</i>	čysló
nord <i>n.</i>	pívn'ič
nosaltres <i>pron.</i>	my [§ 2.2.3.1]
nostre <i>adj./pron.</i>	naš [§ 2.2.3.3]
nou <i>adj.</i>	novýj
nou <i>num.</i>	dévjat [§ 2.2.4.3]
novembre <i>n.</i>	lystopád [§ 2.4.2]
núvol <i>n.</i>	xmára
obert <i>adj.</i>	vidkrýtyj vidvértij (extrovertit)
oblidar <i>v.</i>	zabuváty
obrir <i>v.</i>	vidkryváty
ocell <i>n.</i>	ptax
octubre <i>n.</i>	žóvten' [§ 2.4.2]
oest <i>n.</i>	záxid
ofensa <i>n.</i>	obráza
oli <i>n.</i>	ol'íja
omplir <i>v.</i>	napovn'áty, napóvn'avaty (s'a)
on <i>adv.</i>	de [§ 2.2.3.4]
on? <i>adv.</i>	de? [§ 2.2.3.4]
oncle <i>n.</i>	d'ád'ko [§ 2.4.1]
ordinador <i>n.</i>	kompjúter
orella <i>n.</i>	vúxo
os <i>n.</i>	kístka
ou <i>n.</i>	jajcé
pa <i>n.</i>	xl'ib
pagar <i>v.</i>	platýty
país <i>n.</i>	krajína
pantalons <i>n.</i>	šťaný

panxa <i>n.</i>	žyvít, čérevo (estómac)
paper <i>n.</i>	papír
paraula <i>n.</i>	slóvo
parc <i>n.</i>	park
pare <i>n.</i>	bát'ko [§ 2.4.1]
pares <i>n.</i>	bat'ký
parlar <i>v.</i>	hovorýty
passaport <i>n.</i>	pásport
passejar <i>v.</i>	prohúl'uvatys'a
patata <i>n.</i>	kartópl'a
pau <i>n.</i>	myr spókij (tranquil·litat)
pedra <i>n.</i>	kámin'
pegar <i>v.</i>	býty
peix <i>n.</i>	rýba
pel·lícula <i>n.</i>	kinofíl'm, kinostr'íčka
pell <i>n.</i>	škíra
penis <i>n.</i>	pén'is
pensar <i>v.</i>	dúmaty
pentinar <i>v.</i>	pryč'ísyvaty
per què?	navíščo? [§ 2.2.3.4]
perdó <i>n.</i>	probáčenn'a byváčenn'a (disculpa)
perdó!	probáčte!
perdre <i>v.</i>	zahubýty, vtrátyty, vtračáty zahubýtys'a (perdre's)
perquè <i>conj.</i>	tomú ščo, oskíl'ky (causal) [§ 2.2.7]
persona <i>n.</i>	osóba
pesat <i>adj.</i>	važkýj nestérpnyj (insuportable)
petit <i>adj.</i>	malýj, malén'kyj
peu <i>n.</i>	stopá, nohá
pilota <i>n.</i>	mjač naduvnýj mjač (pilota d'aire)
pintar <i>v.</i>	mal'uváty
pis <i>n.</i>	pidlóha, póverx
pissarra <i>n.</i>	klásna dóška
piscina <i>n.</i>	baséjn
pit <i>n.</i>	hrúdy (tòrax)

pits <i>n.</i>	synýc'
plaça <i>n.</i>	majdán, plóšča
plat <i>n.</i>	tar'ílka
plàtan <i>n.</i>	banán
platja <i>n.</i>	pl'až béreh (costa)
ple <i>adj.</i>	póvnyj, perepóvnenyj
plorar <i>v.</i>	plákaty
ploure <i>v.</i>	jty doščú
pluja <i>n.</i>	došč
poble <i>n.</i>	seló (població) naród (nació)
pobre <i>adj.</i>	nuždénnyj bídnyj (desgraciat)
poc <i>adj.</i>	ubóhyj
poc <i>adv.</i>	málo nebaháto (una mica)
poder <i>v.</i>	mohtý
poema <i>n.</i>	poéma
pollastre <i>n.</i>	kurčá
por <i>n.</i>	strax
porc <i>n.</i>	svyn'á
porta <i>n.</i>	dvér'i
portar <i>v.</i>	nésty prynósyty, pryvózyty (portar cap aquí)
posar <i>v.</i>	klásty, stábyty
posar-se al llit <i>v.</i>	l'aháty sláty
potser <i>adv.</i>	možlývo
preguntar <i>v.</i>	pytáty
preu <i>n.</i>	c'iná
prim <i>adj.</i>	xudorl'ávyj, ubóhyj
primavera <i>n.</i>	vesná
problema <i>n.</i>	probléma, pytánn'a
prohibir <i>v.</i>	zaboron'áty
prop <i>adv./prep.</i>	blýz'ko, bíl'a
propietari <i>n.</i>	vlásnyk
pujar <i>v.</i>	pidn'imátys'a
quadrat <i>adj.</i>	kvadrátnyj
quan <i>conj.</i>	kolý [§ 2.2.3.4]

quan? <i>adv.</i>	kolý? [§ 2.2.3.4]
quant? <i>adj.</i>	skíl'ky? [§ 2.2.3.4]
quatre <i>num.</i>	čotýry [§ 2.2.4.3]
que <i>conj.</i>	ščo [§2.2.7, § 2.3.5.7.1]
que <i>pron.</i>	ščo [§ 2.3.3.2.3]
què <i>pron.</i>	jakýy [§ 2.3.3.2.3]
què? <i>pron.</i>	ščo? [§ 2.2.3.4]
qui <i>pron.</i>	jakýy [§ 2.3.3.2.3]
qui? <i>pron.</i>	xto? [§ 2.2.3.4]
quin? <i>adj.</i>	kotrýj? [§ 2.2.3.4]
rata <i>n.</i>	ščur
rebre <i>v.</i>	odéržuvaty, otrýmuvaty
recordar <i>v.</i>	zháduvaty
refusar <i>v.</i>	sprostóvuvaty zaperéčuvaty (negar)
religió <i>n.</i>	rel'ígija
rentar <i>v.</i>	mýty
res <i>pron.</i>	n'ičóho
resar <i>v.</i>	molýtys'a
respecte <i>n.</i>	šána, poštyvist'
respondre <i>v.</i>	vidpovidáty
restar <i>v.</i>	vidn'imáty (sostreure)
ric <i>adj.</i>	bahátyj
riu <i>n.</i>	r'íčka
riure <i>v.</i>	smijátys'a
roba <i>n.</i>	ód'ah
rodó <i>adj.</i>	krúhlyj
sa <i>adj.</i>	zdoróvyj
sabata <i>n.</i>	čerevýk
saber <i>v.</i>	znáty vmíty (ser capaç de fer)
saber greu <i>v.</i>	rémstvuvaty
sabó <i>n.</i>	mýlo
sal <i>n.</i>	s'il'
salat <i>adj.</i>	solónyj
saltar <i>v.</i>	plýhaty

saludar <i>v.</i>	vitáty
salut <i>n.</i>	zdoróvja
sang <i>n.</i>	krov
sèmola <i>n.</i>	mánna krupá
sempre <i>adv.</i>	zavždý
sentir <i>v.</i>	čýty (oir) vidčuváty (experimental)
set <i>n.</i>	spráha
set <i>num.</i>	s'im [§ 2.2.4.3]
setembre <i>n.</i>	véresen' [§ 2.4.2]
setmana <i>n.</i>	týžden'
seu <i>adj./pron.</i>	johó (d'ell) jiji (d'ella) jix (d'ells, d'elles) [§ 2.2.3.3]
seure <i>v.</i>	sadovýty
sí <i>adv.</i>	tak
si us plau!	bud' láska!
sis <i>num.</i>	š'ist' [§ 2.2.4.3]
sobre <i>adv./prep.</i>	na, nad, ponád pro (respecte a) [§ 2.2.6]
sofà <i>n.</i>	sofá, dyván
sol <i>adj.</i>	odýn, jedýnyj
sol <i>n.</i>	sódce
solter <i>adj.</i>	nežonátyj, xolostýj
somniar <i>v.</i>	mr'íjaty, báčyty uvi sn'í
somriure <i>v.</i>	posmixátys'a
son <i>n.</i>	son
sopar <i>n.</i>	obíd
sopar <i>v.</i>	obídaty
soroll <i>n.</i>	šum, hámir hómin (soroll de veus)
sorra <i>n.</i>	pisók
sortida <i>n.</i>	vidjízd (acció) výxid (lloc)
sortir <i>v.</i>	vyxódyty vidjízďžáty (anar-se'n)
sostre <i>n.</i>	dax, stél'a
sota <i>adv./prep.</i>	pid
sou <i>n.</i>	zarobítna, zarobítna (plata)
succeir <i>v.</i>	vidbuvátys'a
sucre <i>n.</i>	cúkor

sud <i>n.</i>	pívden'
sumar <i>v.</i>	dodaváty skladáty (posar junts, apilar)
tallar <i>v.</i>	r'ízaty
tancar <i>v.</i>	začyn'áty
tancat <i>adj.</i>	zakrýtyj
tard <i>adv.</i>	pízno
tarda <i>n.</i>	den'
tardor <i>n.</i>	ós'in'
taronja <i>n.</i>	apel'sýn, pomaránča
taula <i>n.</i>	st'il
te <i>n.</i>	čaj
telèfon <i>n.</i>	telefón
televisió <i>n.</i>	telebáčenn'a
temps <i>n.</i>	čas (hores) pohóda (meteorològic)
tenir <i>v.</i>	máty
terra <i>n.</i>	zempl'á, grunt (sòl) zempl'á (planeta)
teu <i>adj./pron.</i>	tvij [§ 2.2.3.3]
teulada <i>n.</i>	čerepjányj dax
tia <i>n.</i>	t'ítka [§ 2.4.1]
tisoires <i>n.</i>	nóžyc'i
tocar <i>v.</i>	torkátys'a hráty (tocar un instrument)
tomàquet <i>n.</i>	tomát, pomidór
tornar <i>v.</i>	povertátys'a
tots <i>pron.</i>	vs'i [§ 2.2.4.1]
tou <i>adj.</i>	mjakýj, láhidnyj
traduir <i>v.</i>	perekladáty
travessar <i>v.</i>	peres'ikáty
treballador <i>n.</i>	trudár
treballar <i>v.</i>	obrobl'áty
tren <i>n.</i>	pójizd
trencar <i>v.</i>	rozryváty
trencat <i>adj.</i>	polámanyj, rozbýtyj
tres <i>num.</i>	try [§ 2.2.4.3]
treure <i>v.</i>	vyjmáty

trist <i>adj.</i>	sumnýj, žurlývyj
trobar <i>v.</i>	znaxódyty
trucada <i>n.</i>	telefónnyj dz'inók (telefònica)
trucar <i>v.</i>	stúkaty u dvér'i (a la porta)
tu <i>pron.</i>	ty [§ 2.2.3.1]
tutor <i>n.</i>	opykún zaxysnýk (protector, advocat)
u <i>num.</i>	odýn [§ 2.2.4.3]
ull <i>n.</i>	óko
ungla <i>n.</i>	n'íhot'
vaca <i>n.</i>	koróva
vacances <i>n.</i>	vidpústka, kan'íkuly
vaixell <i>n.</i>	sudnó, korabél'
vell <i>adj.</i>	starýj
vendre <i>v.</i>	prodaváty
venir <i>v.</i>	pryjždžáty
vent <i>n.</i>	víter
verd <i>adj./n.</i>	zelényj [§ 2.4.3]
verdura <i>n.</i>	zélen'
vergonya <i>n.</i>	soromlývist' han'bá (desgràcia)
veritat <i>n.</i>	právda, ístyna
vermell <i>adj./n.</i>	červónyj [§ 2.4.3]
vespre <i>n.</i>	věč'ir
vestir-se <i>v.</i>	od'ahátys'a
vestit <i>n.</i>	súkn'a kost'úm (vestit d'home)
veure <i>v.</i>	z'ir
vi <i>n.</i>	vynó
viatjar <i>v.</i>	podorožuváty, mandruváty
vida <i>n.</i>	žytt'á
viu <i>adj.</i>	žyvýj
viure <i>v.</i>	žýty, isnuváty
volar <i>v.</i>	l'itáty, let'ity
voler <i>v.</i>	bažáty, vol'ity
vosaltres <i>pron.</i>	vy [§ 2.2.3.1]
vostre <i>adj./pron.</i>	vaš [§ 2.2.3.3]

vuit <i>num.</i>	vís'im [§ 2.2.4.3]
xai <i>n.</i>	baránčyk
xifra <i>n.</i>	cýfra
ximple <i>adj.</i>	durnýj bezhlúzdyj (absurd, sense sentit)
xocolata <i>n.</i>	šokolád
zero <i>num.</i>	nul'

4.2. UCRAÏNÈS - CATALÀ

adrésa	adreça
alkohól'	alcohol
apel'sýn	taronja
avtóbús	autobús
bábka	àvia [§ 2.4.1]
babun'a	àvia [§ 2.4.1]
babús'a	àvia [§ 2.4.1]
báčyty uvi sn'í	somniar
baháto	molt
bahátyj	ric
balkón	balcó
banán	plàtan
baránčyk	xai
barvnýk	color (tint)
baséjn	piscina
bát'ko	pare [§ 2.4.1]
bat'ký	pares
bažáty	voler
bazár	mercat
benzýn	benzina
béreh	platja (costa)
berehtý	guardar
bérozen'	març [§ 2.4.2]
bezhlúzdyj	ximple (absurd, sense sentit)
bídnyj	pobre (desgraciat)
bíhty	córrer
bik	costat
bíl'	dolor
bíl'a	prop
bílyj	blanc [§ 2.4.3]
blakýtnyj	blau [§ 2.4.3]
blúza	brusa

blýz'ko	prop
borodá	barba
bórošno	farina
brakuváty	faltar
brat	germà [§ 2.4.1]
brat u drúhyx	cosí [§ 2.4.1]
bráty	agafar
brexn'á	mentida
brudnýj	brut
bud' láska!	si us plau
buduváty	construir
budýnok	casa (llar)
búkva	lletra
búty	ésser
býty	pegar
býty vidsútn'im	faltar
byváčenn'a	perdó (disculpa)
čaj	te
čajna lóžka	cullereta
čas	temps (hores)
čekáty	esperar
čeremón'ija	cerimònia
čerepjányj dax	teulada
čérevo	panxa (estómac)
čerevýk	sabata
červen'	juny [§ 2.4.2]
červónyj	vermell [§ 2.4.3]
četvér	dijous [§ 2.4.2]
čolovík	marit [§ 2.4.1]
čórnyj	negre [§ 2.4.3]
čotýry	quatre [§ 2.2.4.3]
čýstyj	net
čýstyty	netejar
čýty	sentir (oir)

čyslénnyj	molt
čysló	nombre
čytáty	llegir
c'iná	preu
ce	això [§ 2.2.3.2]
cej	aquest [§ 2.2.3.2]
cúkor	sucré
cýfra	xifra
d'ád'ko	oncle [§ 2.4.1]
d'ákuju!	gràcies!
d'ákuvaju!	gràcies!
d'ákyvaty	agrair
d'id(ús')	avi [§ 2.4.1]
d'im	casa (edifici)
d'ivčyna	noia
d'ivčynka	nena
daléko	lluny
daváty	donar
dax	sostre
de	on [§ 2.2.3.4]
de?	on? [§ 2.2.3.4]
déc'at	deu [§ 2.2.4.3]
dehustuváty	agradar
den' naródženn'a	aniversari (de naixement)
den'	dia tarda
dérevo	arbre
derevyná	fusta
dévjat	nou [§ 2.2.4.3]
dobrán'ič!	bona nit!
dóbre	bé
dóbre!	d'acord!
dóbroho rahku!	bon dia! (bon matí)
dóbryj den'!	bon dia! bona tarda!
dóbryj věč'ir!	bona nit!

dóbryj	bo
dočká	filla [§ 2.4.1]
dodaváty	sumar
dokumént	document
dón'a	filla [§ 2.4.1]
dón'ka	filla [§ 2.4.1]
donýzu	baix
dopóha	camí
dopomoháty	ajudar
došč	pluja
dóvryj	llarg
drúh	amic
družýna	muller [§ 2.4.1]
dúmaty	pensar
ďurnýj	ximple
dúty	bufar
dva	dos [§ 2.2.4.3]
dvér'i	porta
dýty	beure
dym	fum
dyréktor	director
dyskutuváty	discutir
dytýny	nens
dyván	sofà
dyvýtys'a	mirar
emihruváty	emigrar
fal'sývyj	fals
fotohráfija	fotografia
frukt	fruita
grunt	terra (sòl)
hámir	soroll
han'bá	vergonya (desgràcia)
har'áčka	febre
har'áčyj	calent

harázd!	d'acord
hárnýj	bo bonic
hazéta	diari
hodýna	hora
hólod	gana
holová	cap (testa)
hólyj	despullat
hómin	soroll de veus
horá	muntanya
hovorýty	parlar dir
hra	joc
hráty	jugar tocar un instrument
hróš'i	diners
hrúden'	desembre [§ 2.4.2]
hrúdy	pit (tòrax)
hruzovýk	camió
imjá	nom
inozémec'	estranger (n., persona.)
inozémnyj	estranger (adj.)
isnuváty	viure
ístyna	veritat
itý	anar caminar
ja	jo [§ 2.2.3.1]
jajcé	ou
jak	com [§ 2.2.3.4]
jak správy?	com estàs?
jak?	com? [§ 2.2.3.4]
jakýy	què [§ 2.3.3.2.3]
jakýy	qui [§ 2.3.3.2.3]
jásnyj	clar
jazýk	llengua (part del cos)
je	hi ha
jedýnyj	sol (adj.)
jevropéjec'	europèu

jídál'n'a	menjador
jíjí	seu (d'ella) [§ 2.2.3.3]
jísty	menjar
jix	seu (d'ells, d'elles) [§ 2.2.3.3]
jíxaty	conduir (viatjar) caminar
jíža	menjar
johó	seu (d'ell) [§ 2.2.3.3]
jty doščú	ploure
junák	noi
kámin'	pedra
kan'íkuly	vacances
karamél'	caramel
kartópl'a	patata
káva	cafè
kázka	conte
kimnáta	habitació
kin'	cavall
kinčátys'a	acabar
kinó	cinema
kinofil'm	pel·lícula
kinostr'íčka	pel·lícula
kístka	os
kit	gat
kl'uč	clau (de la porta)
klásna dóška	pissarra
klásty	posar
knýha	llibre
kol'íno	genoll
kól'ir	color
kolý	quan [§ 2.2.3.4]
kolý?	quan? [§ 2.2.3.4]
komár	mosquit
kompjúter	ordinador
kontrákt	contracte

kopýčn'evyj	marró [§ 2.4.3]
korabél'	vaixell
kordón	frontera
korótkyj	curt
koróva	vaca
kost'úm	vestit d'home
kotrýj?	quin? [§ 2.2.3.4]
koxáty	estimar
kozá	cabra
krajína	país
kramnýc'a	botiga
kréjda	guix
królyk	conill
krov	sang
krúhlyj	rodó
kryčáty	cridar
kukurúdfa	blat de moro
kupuváty	comprar
kurčá	pollastre
kúrka	gallina
kúxn'a	cuina (lloc)
kuxovárka	cuina (aparell)
kuxováryty	cuinar
kuzén	cosí [§ 2.4.1]
kuzýna	cosina [§ 2.4.1]
kvadrátnyj	quadrat
kvasól'	mongeta
kvíten'	abril [§ 2.4.2]
kvítka	flor
kvytók	bitllet (tiquet)
kýlym	catifa
kyšén'a	butxaca
l'aháty sláty	posar-se al llit
l'al'ka	nina

l'íkar	metge
l'íkárn'a	hospital
l'ikuváty	curar
l'íky	medicament
l'iták	avió
l'itáty	volar
l'ítera	lletra
l'íto	estiu
l'ívóruč	a l'esquerra
l'ívyj	esquerre
l'ížko	llit
l'ubýty	estimar
l'udýna	home
l'údy	gent
l'útyj	febrer [§ 2.4.2]
láhidnyj	tou
lámpa	làmpada
lehénda	llegenda
lehkýj	fàcil
let'íty	volar
lob	front
lóžka	cullera
lýpen'	juliol [§ 2.4.2]
lycé	cara
lymón	llimona
lyst	carta fulla
lystopád	novembre [§ 2.4.2]
mahazýn	botiga
majdán	plaçà
majís	blat de moro
mal'uváty	dibuixar pintar
malén'kyj	petit
málo	poc
malýj	petit

mandruváty	viatjar
manéra	manera
mánna krupá	sèmola
maš'ýna	cotxe
máty	mare [§ 2.4.1]
máty	tenir
medykaménty	medicament
mértvyj	mort (adj.)
micnýj	fort
mij	meu [§ 2.2.3.3]
min'áty	canviar
mís'ac'	lluna
mís'c'	mes
miscé	lloc
místo	ciutat
mjač	pilota
mjáco	carn
mjakýj	tou
mohtý	poder
molodýj	jove
molokó	llet
molýtys'a	resar
monéta	moneda
móre	mar
moskít	mosquit
móva	llengua (idioma)
movčáty	callar
možlývo	potser
mr'íjaty	somniar
mun'icypal'itét	ajuntament
muráška	formiga
múxa	mosca
múzyka	música
mýlo	sabó

mýty	rentar
my	nosaltres [§ 2.2.3.1]
myr	pau
n'i	no
n'ič	nit
n'ičóho	res
n'íhot'	ungla
n'ikóli	mai
n'is	nas
n'iž	ganivet
na	sobre [§ 2.2.6]
načál'nyk	cap, líder
nad	sobre [§ 2.2.6]
naduvnýj mjač	pilota d'aire
nahr'iváty	escalfar
najmáty	llogar
nakladná	factura
nápij	beguda
napovn'áty	omplir
napóvn'avaty (s'a)	omplir
naród	poble (nació)
narodýtys'a	néixer
naš	nostre [§ 2.2.3.3]
navčáty	ensenyar
naviščo	per què? [§ 2.2.3.4]
naz'ivátys'a	dir-se
ne	no
nebaháto	poc (una mica)
nébo	cel (firmament)
néd'ila	diumenge [§ 2.4.2]
nedávno	abans
nehárnyj	lleig
nepravdývyj	fals
nestérpnyj	pesat (insuportable)

něsty	portar
nežonátyj	solter
nohá	cama peu
nosýty	dur
novýj	nou
nóžyc'i	tisores
nul'	zero
nuždénnyj	pobre
nýcyj	brut
nyz'kýj	baix
občysl'áty	calcular
obertátys'a	gírar
obíd	sopar (n.)
obídaty	sopar (v.)
obijmáty	abraçar
oblýčč'a	cara
obmirkóvuvaty	discutir
obóvjazok	deure
obráza	ofensa
obrobl'áty	treballar
ód'ah	roba
od'ahátys'a	vestir-se
odéržuvaty	rebre
odnákovyj	igual
odruženn'a	casament
odruženyj	casat
odružuvatys'a	casar-se
odýn	sol (adj.) u (num.) [§ 2.2.4.3]
ohr'ádnýj	gras
óko	ull
ol'ibéc'	llapis
ol'íja	oli
onúk	nét
onúka	néta

opovidánn'a	conte
opykún	tutor
ós'in'	tardor
oskíl'ky	perquè (causal)
osóba	persona
óstr'iv	illa
oták	així
otrýmuvaty	rebre
óvoč	llegum
p'átnyc'a	divendres [§ 2.4.2]
pádaty	caure
pal'tó	abric
pálec' nohý	dits del peu
pálec'	dits de la mà
papír	paper
park	parc
páspport	passaport
pén'is	penis
perekładáty	traduir
perepóvnenyj	ple
peres'ikáty	travessar
peró	bolígraf
pič	estufa
pid	sota
pidlóha	pis
pidn'imátys'a	pujar
písl'a	després
písn'a	cançó
pisók	sorra
pívden'	migdia sud
pívn'ič	mitjanit nord
pízno	tard
pjat'	cinc [§ 2.2.4.3]
pl'až	platja

plákaty	plorar
platýty	pagar
plávaty	nedar
plečé	espatlla
plóšča	plaça
plýhaty	saltar
plývty	navegar
počynáty	començar
podorožuváty	viatjar
pódruha	amiga companya, xicota
poéma	poema
poháno	malament
pohányj	dolent
pohóda	temps (meteorològic)
pojásn'uvaty	explicar
pójizd	tren
pokryváty	cobrir
polámanyj	trencat
póle	camp
pomaránča	taronja
pomidór	tomàquet
pomyráty	morir
ponád	sobre [§ 2.2.6]
ponéd'ilok	dilluns [§ 2.4.2]
popéredu	davant
pópil	cendra
porá róku	estació (de l'any)
poróžn'ij	buit
póruč	al costat
poštývist'	respecte
posmixátys'a	somriure
posyláty	enviar
pót'im	després
povážnyj	assegut

povertátys'a	tornar
póverx	pis
povítr'a	aire
póvnyj	ple
pozádu	darrere
pozdorol'áju	felicitats
pozyčáty	deixar
pr'ízvyšče	cognom
prác'a	feina
právda	veritat
právo	dret
pravóruč	a la dreta
pro	sobre (respecte a) [§ 2.2.6]
probáčenn'a	perdó
probáčte	perdó
probléma	problema
prodaváty	vendre
prodóvžuvatys'a	durar (continuar)
prohúl'uvatys'a	passejar
prokydátys'a	despertar-se
proščaváty	adéu
prostyn'á	llençol
prostyrádlo	llençol
prosýty	demanar
prožyváty	habitar
prybuváty	arribar
pryč'ísyvaty	pentinar
pryjizdžáty	venir arribar
pryjizdýty	arribar
pryjматы	acceptar
prynósyty	portar cap aquí
pryvít!	hola!
pryvózyty	portar cap aquí
ptax	ocell

pývo	cervesa
pysáty	escriure
pytánn'a	problema
pytáty	preguntar
r'ič	cosa
r'ička	riu
r'ičnýc'a	aniversari
r'ik	any
r'ívnyj	igual
r'ízaty	tallar
rajón	barri
ránok	matí
rel'ígija	religió
rémstvuvaty	saber greu
repetubáty	cridar
robóta	feina
robýty	fer
rot	boca
rozbýtyj	trencat
rozd'ahátys'a	despullar-se
rózklad	horari
rozryváty	trencar
rozumíty	entendre
rozúmnyj	intel·ligent
ruká	mà braç
rýba	peix
rýnok	mercat
rys	arròs
š'ist'	sis [§ 2.2.4.3]
šáfa	armari
šána	respecte
ščaslýve prybutt'á	benvinguda
ščaslývyj	feliç
ščást'a	felicitat

ščo	que [§ 2.3.3.2.3]
ščo?	què? [§ 2.2.3.4]
ščoká	galta
ščur	rata
šef	cap, patró
škíra	pell
škóla	escola
šl'ax	camí
šl'uv	matrimoni
šlúnok	estómac
šokolád	xocolata
šosé	carretera
šťaný	pantalons
šukáty	buscar
šum	soroll
švýdko	aviat
šýja	coll
šýty	cosir
s'íčen'	gener [§ 2.4.2]
s'il'	sal
s'im	set (num.) [§ 2.2.4.3]
s'ohódn'i	avui
sadovýty	seure
seló	poble (població)
sérce	cor
seredá	dimecres [§ 2.4.2]
sérpen'	agost [§ 2.4.2]
sestrá	germana [§ 2.4.1]
sestrá v drúhyx	cosina [§ 2.4.1]
skíl'ky?	quant? [§ 2.2.3.4]
skl'ánka	got
skladáty	sumar (posar junts, apilar)
sléka	calor
slóvo	paraula

slúxaty	escoltar
smert'	mort (oposat a vida)
smijátys'a	riure
sn'idánok	esmorzar dinar (n.)
sn'idaty	esmorzar dinar (v.)
sobáka	gos
sódce	sol (n.)
sofá	sofà
solódkyj	dolç
solónyj	salat
son	son
soróčka	camisa
soromlývist'	vergonya
spal'uváty	cremar
spáty	dormir
spéredu	davant
spidnýc'a	faldilla
spíl'no	al costat (a la vora de)
spiváty	cantar
spóc'ib	manera
spókij	pau, tranquil·litat
sporožn'áty	buidar
spráha	set (n.)
sprostóvuvaty	refusar
spuskátys'a	baixar
spýna	esquena
st'il	taula
st'iléc'	cadira
stábyty	posar
stánc'ija	estació (edifici)
starýj	vell
stehnó	cuixa
stél'a	sostre
stérty	esborrar

stoijáty	dret (estar dret, dempeus)
stojáčyj	dret (recte)
stóml'uvatys'a	cansar-se
stopá	peu
strax	por
stúkaty u dvér'i	trucar (a la porta)
styráty	esborrar
subóta	dissabte [§ 2.4.2]
sudnó	vaixell
súkn'a	vestit
sumnýj	trist
suprobódyty	acompanyar
sus'idnyj	al costat de (a tocar de)
sv'áto	festa
svetr	jersei
svit	món
svítlo	llum (claror)
svyn'á	porc
sxid	est
sxvál'uvaty	acceptar (aprovar)
sýl'nyj	fort (poderós)
syn	fill [§ 2.4.1]
synýc'	pits
syr	formatge
t'ítka	tia [§ 2.4.1]
t'mjányj	fosc
tak	sí
takým čýnom	així
tam	allà
tanc'uváty	ballar
tanók	ball
tar'ílka	plat
te	allò [§ 2.2.3.2]
telebáčenn'a	televisió

telefón	telèfon
telefonnyj dz'inók	trucada telefònica
témnyj	fosc
tepér	ara
toj	aquell [§ 2.2.3.2]
tomát	tomàquet
tomú šco	perquè [§ 2.2.7]
torkátys'a	tocar
továryšč	company
továryška	companya
tovstýi	gras
travá	herba
tráven'	maig [§ 2.4.2]
trud	feina
trudár	treballador
trup	mort (cadàver)
try	tres [§ 2.2.4.3]
tryváty	durar
tut	aquí
tvarýna	animal
tvij	teu [§ 2.2.3.3]
týžden'	setmana
ty	tu [§ 2.2.3.1]
ubóhyj	poc prim
ubyváty	matar
účen'	alumne
účenyc'a	alumna
učýty	aprendre
učýtys'a	estudiar
urók	llicó
vánna	lavabo
varýty	coure
vaš	vostre [§ 2.2.3.3]
važkýj	difícil pesat

včóra	ahir
včýtel'	mestre
věč'ir	vespre
velosypéd	bicicleta
velýkyj	gran gros
véresen'	setembre [§ 2.4.2]
vesná	primavera
věsty	conduir
vhóru	amunt
vidbuvátys'a	succeir
vidčuváty	sentir (experimentar)
vidjiždžáty	sortir (anar-se'n)
vidjíz	sortida (acció)
vidkrýtyj	obert
vidkryváty	obrir
vidn'imáty	restar (sostreure)
vidpočyváty	descansar
vidpovidáty	respondre
vidpústka	vacances
vidvértýj	obert (extrovertit)
víjaty	bufar
vijná	guerra
vik	edat
viknó	finestra
vin	ell [§ 2.2.3.1]
vírnyj	cert
vís'im	vuit [§ 2.2.4.3]
vitáty	saludar
víter	vent
vivtórok	dimarts [§ 2.4.2]
vlásnyk	propietari
vmíty	saber (ser capaç de fer)
vmyráty	morir
vnyz	baix

vodá	aigua
vohón'	foc
vol'íty	voler
volóss'a	cabells
vs'i	tots [§ 2.2.4.1]
vserédyn'i	dins
vsésvít	món
vtómlenyj	cansat
vtračáty	perdre
vtrátyty	perdre
vúlyc'a	carrer
vúxo	orella
vxódyty	entrar
vy	vosaltres [§ 2.2.3.1.]
výxid	sortida (lloc)
vydélka	forquilla
vydúžuvaty	curar-se
vyjmány	treure
vylyváty	buidar
vynó	vi
výšče stopý	cama
vysóknyj	alt
vyvčáty	estudiar
vyxódyty	sortir
xl'ib	pa
xlópčyk	nen
xmára	núvol
xodýty	caminar
xólod	fred (n.)
xolódnyj	fred (adj.)
xolostýj	solter
xovátys'a	amagar-se
xto?	qui? [§ 2.2.3.4]
xudorl'ávyj	prim

xvoróba	malaltia
xvóryj	malalt
xvylýna	minut
ž'ínka	dona muller [§ 2.4.1]
žóvten'	octubre [§ 2.4.2]
žóvtyj	groc [§ 2.4.3]
žurlývyj	trist
žýty	viure habitar
žytt'á	vida
žyvít	panxa
žyvýj	viu
z'ir	veure
za kordónom	estranger (lloc)
zaboron'áty	prohibir
zabuváty	oblidar
začyn'áty	tancar
zad	cul
zadovólenyj	content
zahubýty	perdre
zahubýtys'a	perdre's
zakrýtyj	tancat
zal'ízo	ferro
zanádto	massa
zaoščádžuváty	estalviar
zapál'uvaty	encendre
zaperéčuvaty	refusar (negar)
zapróšuvaty	convidar
zarobítna (pláta)	sou
zavdán'n'a	deures
závtra	demà
zavždý	sempre
záxid	oest
zaxysnýk	tutor (protector, advocat)
zdaváty vnájmy	llogar

zdavátys’a	assemblar-se
zdoróvja	salut
zdoróvyj	sa
zélen’	verdura
zelényj	verd [§ 2.4.3]
zeml’á	terra (planeta) terra (sòl)
zháduvaty	recordar
zláky	cereals
zmín’uvaty	canviar (substituir)
znáty	saber conèixer
znaxódyty	trobar
znaxódytys’a	haver-hi
zor’á	estrella
zóšyt	llibreta
zóvn’i	fora
zub	dent
zvátys’a	dir-se
zvérxu	dalt (a dalt)
zymá	hivern
zzádu	darrere

5. BIBLIOGRAFIA

- BADIA, I. (2002): *Diccionari de les llengües d'Europa*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana.
- BEKNYUKH, O. i GALUSHKO, R. (1994): *Ukrainian - English. Hippocrene Standard Dictionary*. Nova York: Hippocrene Books.
- BRAGA RIERA, J. (2001): *Enciclopedia de las lenguas de Europa Glanville Price*. Madrid: Gredos.
- English - Ukrainian Online Dictionary*. <http://lingresua.tripod.com/cgi-bin/onlinedic.pl>.
- HUMESKY, A. (1986): *Modern Ukrainian*. Toronto: Edmonton.
- INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS (1999): *Aplicació al català dels principis de transcripció de l'Associació Fonètica Internacional*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- KOPTILOV, V. (1995): *Parlons ukrainien*. París: L'Harmattan.
- PUGH, S. M. i PRESS, I. (1999): *Ukrainian. A Comprehensive Grammar*. Londres: Routledge.
- PÉREZ SALDANYA, M. (2002): "Les relacions temporals i aspectuals". A: J. Solà (dir.). *Gramàtica del català contemporani*. Barcelona: Empúries (p. 2567 - 2662).
- RAMAT, A. G. i RAMAT, P. (ed.) (1995): *Las lenguas indoeuropeas*. Madrid: Cátedra.
- SHEVELOV, G. Y. (1993): "Ukrainian". A: B. Comrie i G. Corbett (ed.). *The Slavonic Languages*. Londres: Routledge (p. 947-998).
- SIEWIERSKA, A. i UHLÍROVA, L. (1998): "An overview of word order in Slavic languages". A: A. Siewirska (ed.). *Constituent Order in the Languages of Europe*. Berlín: Mouton de Gruyter (p. 105-149).
- SUSSEX, R. (1993): "Slavonic languages in emigration". A: B. Comrie i G. Corbett (ed.). *The Slavonic Languages*. Londres: Routledge (p. 999-1035).
- ZHERDINOVSKA, M. i GUZMÁN TIRADO, R. (1996): *Diccionario Español - Ucraniano*. Granada: Universidad de Granada.

ZHERDINOVSKA, M. i GUZMÁN TIRADO, R. (1997): *Diccionario Ucrainiano - Español*.
Granada: Universidad de Granada.

6. APÈNDIXS

6.1. L'ALFABET FONÈTIC INTERNACIONAL

THE INTERNATIONAL PHONETIC ALPHABET (revised to 1993)

CONSONANTS (PULMONIC)

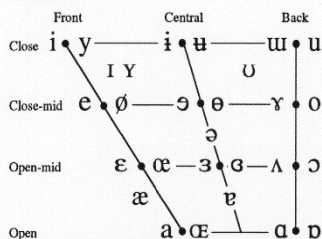
	Bilabial	Labiodental	Dental	Alveolar	Postalveolar	Retroflex	Palatal	Velar	Uvular	Pharyngeal	Glottal
Plosive	p b		t d			ʈ ɖ	c ɟ	k ɡ	q ɢ		ʔ
Nasal	m	ɱ	n			ɳ	ɲ	ŋ	ɴ		
Trill	ʙ		r						ʀ		
Tap or Flap			ɾ			ɽ					
Fricative	ɸ β	f v	θ ð	s z	ʃ ʒ	ʂ ʐ	ç ʝ	x ɣ	χ ʁ	ħ ʕ	h ɦ
Lateral fricative			ɬ ɮ								
Approximant		ʋ	ɹ			ɻ	j	ɰ			
Lateral approximant			l			ɭ	ʎ	ʟ			

Where symbols appear in pairs, the one to the right represents a voiced consonant. Shaded areas denote articulations judged impossible.

CONSONANTS (NON-PULMONIC)

Clicks	Voiced implosives	Ejectives
◌ ɓ Bilabial	◌ ɓ Bilabial	' as in:
◌ ɗ Dental	◌ ɗ Dental/alveolar	◌ ɗ Bilabial
◌ ɗ̥ (Post)alveolar	◌ ɗ̥ Palatal	◌ ɗ̥ Dental/alveolar
◌ ɗ̥ Palatoalveolar	◌ ɗ̥ Velar	◌ ɗ̥ Velar
◌ ɗ̥ Alveolar lateral	◌ ɗ̥ Uvular	◌ ɗ̥ Alveolar fricative

VOWELS

Where symbols appear in pairs, the one to the right represents a rounded vowel.

OTHER SYMBOLS

M	Voiceless labial-velar fricative	ʈʂ	Alveolo-palatal fricatives
W	Voiced labial-velar approximant	l	Alveolar lateral flap
ɥ	Voiced labial-palatal approximant	ɕ	Simultaneous ʃ and ɕ
ħ	Voiceless epiglottal fricative		Affricates and double articulations can be represented by two symbols joined by a tie bar if necessary.
ʕ	Voiced epiglottal fricative		
ʡ	Epiglottal plosive		

SUPRASEGMENTALS

Syllable structure		TONES & WORD ACCENTS	
		LEVEL	CONTOUR
Primary stress	ˈfəʊnəˈtɪʃən	↗ or ↘ Extra high	↗ or ↘ Rising
Secondary stress			
Long	eɪ	↗ High	↘ Falling
Half-long	eɪ	↗ Mid	↗ High rising
Extra-short	ē		
Syllable break	ˌɪ.ækt	↘ Low	↗ Low rising
Minor (foot) group		↘ Extra low	↗ Rising-falling
Major (intonation) group		↓ Downstep	↘ Global rise etc.
Linking (absence of a break)		↑ Upstep	↘ Global fall

DIACRITICS

Diacritics may be placed above a symbol with a descender, e.g. $\dot{\eta}$

[illegible]

6.2. L'ALFABET CIRÍL·LIC

Transliteració de l'alfabet ciríl·lic ucraïnès

CIRÍL·LIC	TRANSLITERACIÓ	AFI	So aproximat
А - а	a	a	cap
Б - б	b	b	ball
В - в	v	β/v	mòbil / vet (anglès)
Г - г	h	ɣ	agafar
Ґ - ґ	g	g	gat
Д - д	d	d	dit
Е - е	e	ɛ	nen
Є - є	je	jɛ	ien
Ж - ж	ž	ʒ	gel
З - з	z	z	casa
И - и	y	ɪ	sit (anglès)
І - і	i	i	llit
Ї - ї	ji	ji	yeast (anglès)
Й - й	j	j	iode
К - к	k	k	cargol
Л - л	l	l	làpida
М - м	m	m	mar
Н - н	n	n	nas
О - о	o	ɔ	home
П - п	p	p	pis
Р - р	r	r	cara
С - с	s	s	mossa
Т - т	t	t	rata
У - у	u	u	nus
Ф - ф	f	f	fil
Х - х	x	x	jota (castellà)
Ц - ц	c	ts	dits
Ч - ч	č	tʃ	cotxe
Ш - ш	š	ʃ	xarxa, queixal
Щ - щ	šč	ʃtʃ	contrabaix txec
Ю - ю	ju	Ju	iaio
Я - я	ja	ja	iaia
Ь	ʹ		

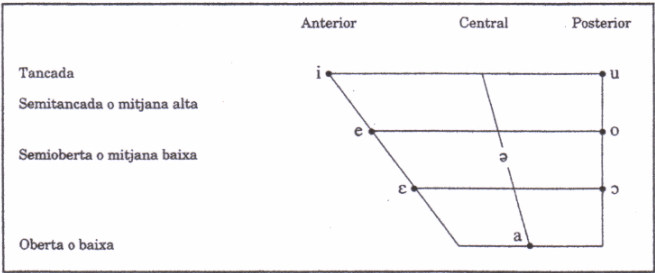
6.3. QUADRE DELS SONS DEL CATALÀ

Consonants*

	Bilabial	Labiodental	Dental	Alveolar	Prepalatal	Palatal	Velar	Labiovelar
Oclusiva	p b		t d				k g	
Nasal	m	ɱ		n		ɲ	ŋ	
Vibrant				r				
Bategant				ɾ				
Fricativa		f v		s z	ʃ ʒ			
Africada				ts dz	tʃ dʒ			
Aproximant	β		ð			j	ɣ	w
Lateral				l		ʎ		

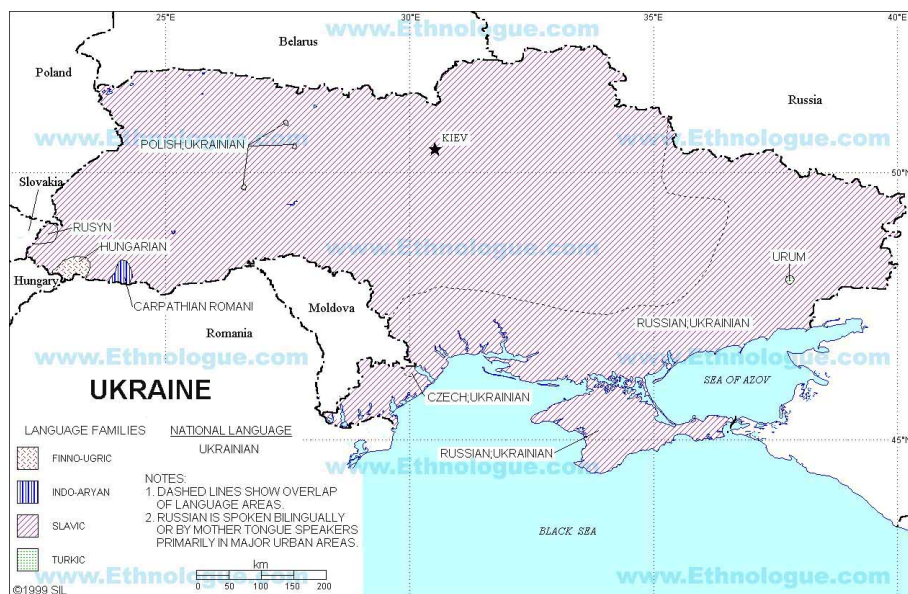
* En les caselles que contenen dos signes, el de la dreta representa la consonant sonora.

Vocals

(Institut d’Estudis Catalans, 1999)

6.4. MAPA LINGÜISTIC

<http://www.ethnologue.com>

ÍNDEX

1. IDENTIFICACIÓ DE LA LLENGUA	1
1.1. FAMÍLIA LINGÜÍSTICA, SITUACIÓ GEOGRÀFICA I NOMBRE DE PARLANTS	1
1.2. ORÍGENS I VARIANTS DIALECTALS	1
1.3. L'ALFABET	3
1.4. PROPIETATS TIPOLÒGIQUES	4
2. DESCRIPCIÓ GRAMATICAL	6
2.1. FONÈTICA I FONOLOGIA	6
2.1.1. Les vocals	6
2.1.1.1. Inventari de vocals	6
2.1.1.2. Alternances vocàliques	7
2.1.1.2.1. Alternança entre <i>e</i> [ɛ] i <i>y</i> [i]	7
2.1.1.2.2. Alternança entre <i>i</i> [i] i <i>o</i> [ɔ] / <i>e</i> [ɛ]	8
2.1.1.3. Errors relacionats amb les vocals	8
2.1.2. Les consonants	9
2.1.2.1. Inventari de consonants	9
2.1.2.2. Processos fonològics i alternances que afecten consonants	11
2.1.2.2.1. Palatalització de les consonants	11
2.1.2.2.2. Sonorització	12
2.1.2.2.3. Alternança consonàntica	13
2.1.2.3. Errors relacionats amb les consonants	14
2.1.3. Semivocals	17
2.1.4. L'accent	18
2.1.5. La síl·laba	19
2.2. MORFOLOGIA	22
2.2.1. El nom	22
2.2.1.1. El gènere	23
2.2.1.1.1. Masculí	25
2.2.1.1.2. Femení	26
2.2.1.1.3. Neutre	27
2.2.1.2. El cas	28
2.2.1.2.1. Nominatiu	31
2.2.1.2.2. Genitiu	32
2.2.1.2.3. Acusatiu	36
2.2.1.2.4. Datiu	37
2.2.1.2.5. Instrumental	39
2.2.1.2.6. Locatiu	40
2.2.1.2.7. Vocatiu	40
2.2.1.3. Errors relacionats amb els noms	41
2.2.2. L'adjectiu	43
2.2.2.1. Declinació dels adjectius	43
2.2.2.2. Tipus d'adjectius	44
2.2.2.2.1. Adjectius qualificatius i adjectius relacionals	44
2.2.2.2.2. Adjectius possessius	45
2.2.2.2.3. Adjectius breus	46
2.2.3. Els pronoms	46
2.2.3.1. Pronoms personals	47
2.2.3.2. Demonstratius	49
2.2.3.3. Possessius	50
2.2.3.4. Pronoms interrogatius	52
2.2.3.5. Pronoms negatius	53

2.2.3.6. Errors relacionats amb la forma i l'ús dels pronoms	54
2.2.4. Els quantificadors	59
2.2.4.1. Els quantificadors <i>ves</i> 'tot' i <i>kóžen</i> 'cada'	59
2.2.4.2. Indefinites	61
2.2.4.3. Els numerals	62
2.2.5. El verb	64
2.2.5.1. L'aspecte	64
2.2.5.2. El temps	68
2.2.5.3. La conjugació	69
2.2.5.3.1. Present (o no-passat)	71
2.2.5.3.2. Passat	72
2.2.5.3.3. Futur	73
2.2.5.3.4. Imperatiu	74
2.2.5.3.5. Condicional	75
2.2.5.4. Formes verbals no finites	76
2.2.5.4.1. Infinitiu	76
2.2.5.4.2. Participi	77
2.2.5.4.3. Gerundi	78
2.2.5.5. Tipus de verbs	79
2.2.5.5.1. Verb <i>búty</i> 'ser'	79
2.2.5.5.2. Verb <i>máty</i> 'tenir, haver'	80
2.2.5.5.3. Verbs amb la partícula <i>s'a</i>	81
2.2.5.5.4. Verbs de moviment	83
2.2.5.6. Errors relacionats amb la forma del verb	84
2.2.6. Les preposicions	87
2.2.7. Les conjuncions	91
2.2.8. Els adverbis	93
2.2.9. Derivació	94
2.2.9.1. Creació de noms	94
2.2.9.2. Creació d'adjectius	96
2.2.9.3. Creació d'adverbis	97
2.2.9.4. Creació de verbs	99
2.3. SINTAXI	100
2.3.1. L'ordre de paraules	102
2.3.2. El subjecte	107
2.3.3. El sintagma nominal	109
2.3.3.1. El nom i els determinants	111
2.3.3.1.1. La definitud	111
2.3.3.1.2. Els demostratius	112
2.3.3.1.3. Els possessius	112
2.3.3.1.4. Numerals i quantificadors indefinits	114
2.3.3.1.5. Errors relacionats amb els determinants	115
2.3.3.2. El nom i els complements	117
2.3.3.2.1. Adjectius i participis	117
2.3.3.2.2. Genitius i sintagmes preposicionals	118
2.3.3.2.3. Oracions de relatiu	119
2.3.3.2.4. Errors relacionats amb els complements del nom	120
2.3.4. El sintagma verbal	122
2.3.4.1. Els complements del verb	122
2.3.4.2. Modalitat: obligació i necessitat	124
2.3.4.3. La negació	127
2.3.5. Tipus d'oracions	128
2.3.5.1. Oracions atributives i locatives	128
2.3.5.2. Oracions passives	132
2.3.5.3. Construccions existencials i possessives	133
2.3.5.4. Oracions impersonals	136
2.3.5.5. Clàusules comparatives i superlatives	137
2.3.5.6. Oracions interrogatives	138

2.3.5.7. Oracions subordinades	141
2.3.5.7.1. Ús de les conjuncions i ordre entre les proposicions	141
2.3.5.7.2. Oracions condicionals	143
2.3.5.7.3. Subordinades temporals	144
2.4. LÈXIC	146
2.4.1. Els noms de parentiu	146
2.4.2. Els dies de la setmana i els mesos de l'any	147
2.4.3. Els termes de color	149
2.4.4. Els noms de les persones	149
3. RESUM DE QÜESTIONS GRAMATICALS PROBLEMÀTIQUES	151
3.1. FONÈTICA I FONOLOGIA	151
3.2. MORFOLOGIA	153
3.2.1. Morfologia nominal	153
3.2.2. Morfologia verbal	153
3.3. SINTAXI	154
4. VOCABULARIS	161
4.1. CATALÀ - UCRAÏNÈS	163
4.2. UCRAÏNÈS - CATALÀ	183
5. BIBLIOGRAFIA	206
6. APÈNDIXS	208
6.1. L'ALFABET FONÈTIC INTERNACIONAL	208
6.2. L'ALFABET CIRÍL·LIC	209
6.3. QUADRE DELS SONS DEL CATALÀ	210
6.4. MAPA LINGÜÍSTIC	211